

Asun Wankláán Aní Mateo Lówanlín

*Yesu Anáin Ilintə
(Luka 3:23-38)*

¹ Yesu Kristo, Owíe Dawid mu na, Abraham mu na ámu ilintə ní.

² Abraham lókwí Isak. Isak lókwí Yakob. Yakob lókwí Yuda mua mu apio yinhé*. ³ Yuda lókwí Peres mua Sera. Amó yín gyí Tamar. Peres lókwí Hesron. Hesron lókwí Ram. ⁴ Ram lókwí Aminadab. Aminadab lókwí Nahson. Nahson lókwí Salmon. ⁵ Salmon lókwí Boas. Boas mu yin gyí Rahab. Boas lókwí Obed. Obed mu yin gyí Rut. Obed lókwí Yisai. ⁶ Yisai lókwí Owíe Dawid.

Owíe Dawid lókwí Salomo. Salomo mu yin gyí օտս յոս քով քեկ օցյի Uria mu ka. ⁷ Salomo lókwí Rehabeam. Rehabeam lókwí Abia. Abia lókwí Asa. ⁸ Asa lókwí Yehosafat. Yehosafat lókwí Yoram. Yoram lókwí Usia. ⁹ Usia lókwí Yotam. Yotam lókwí Ahas. Ahas lókwí Hiskia. ¹⁰ Hiskia lókwí Manase. Manase lókwí Amon. Amon lókwí Yosia. ¹¹ Yosia lókwí Yekonia mua mu apio yinhé. Mu brésó bekítá Israelfə, híe amó βεβ օյեթսիá Babilon օմátó ní.

¹² Amó Babilon ցոթó á, Yekonia lókwí Sealtiel. Sealtiel lókwí Serubabel. ¹³ Serubabel lókwí Abihud. Abihud lókwí Eliakim. Eliakim lókwí Asor. ¹⁴ Asor lókwí Sadok. Sadok lókwí Akim. Akim lókwí Elihud. ¹⁵ Elihud lókwí Eleasar. Eleasar lókwí Matan. Matan lókwí Yakob. ¹⁶ Yakob lókwí

---

* **1:2** Apio yinhé ánfí gyí Israel abusuan dúanyə ámu anáin ni.

Yosef, Yosef létsiá Maria. Maria lókwí Yesu. Yesu gyí Kristo, (ǎhá á múú Bulu ladá mu ofúli amu) ni.

¹⁷ Mú su tsú Abrahamsu bətu Owíe Dawidsu bugyi anáin líntə dúana. Tsú Dawidsu bətu bréá bəyə Babilon əmátə é bugyi anáin líntə dúana. Asa tsú amú Babilon yətə bətu Kristo, (ǎhá á múú Bulu ladá mu ofúli amu) kwíśú é bugyi anáin líntə dúana.

Yesu Kristo Kwí
(Luka 2:1-7)

¹⁸ Ɔkpa ánfisú Yesu Kristo kwí lətsun ni. Bəpu Maria há Yosef bəe otsiá. Táme asa bətsiá, abufia ətsi múa oyin á, bowun áni Maria dé əmé Ɔhe Wankíhé túmitə. ¹⁹ Mu kulu Yosef a, mu asún da əkpa, támə omekle áni əbówa mu pélitə. Mú su ələbwe agywun áni obékiná mu ɣáintə. ²⁰ Táme bréá əde mú agywun bwe á, ki, Bulu-əbəpu əku léle iwə əwan súná mu okudetə, bláa mu əbé, “Yosef, Dawid mu na, mánya péli áni fékpa fó ká Maria ba fó wá, tsúfé əmé á múú əde ámu itsú Ɔhe Wankíhé túmitə. ²¹ Ɔbókwí obiyímbi, bédinká mu dá Yesu. (Mú asi gyí, ‘Ɔlepú.’) Tsúfé mu əbéle mu ahá tsú amú lakpantə ní.”

²² Iní léha Bulu asún á múú ələblí tsun mu ənású ətəpúsú ámu ɔləba mútə. ²³ Ɔbé, “Ki, obitebí áni əməkýyó oyin wá ki obénya əmé. Ɔbókwí obiyímbi, bédinká mu dá Imanuel.” (Mú asi gyí, “Bulu bu aní wá.”)

²⁴ Bréá Yosef létsinkí á, olegyi asún á múú Bulu-əbəpu amu lébláa mu amusu. Oletsíá Maria, kpáin mu. ²⁵ Táme əməpu ibi da Maria, kpéfun bréá ələkwí mu bi yínhé gyankpapu, əledinká mu dá Yesu.

2

Anyansapụ Akụ Bá

¹ Bréá Owíe Herode dẹ iwíe gyí Yudea ọmátó bọkwí Yesu wúlu kọá bọtẹtí mó Betlehem, ịbụ Yudea ọmátó ịnụ. Mú ọma a, anyansapụ akvá bọtowun ató ntsrakpabito bọtsu owí ọdalikpa ọmá kọtọ ba Yerusalem wúlutọ. ² Bẹfité bẹe, “Nkónú bakwí Yudafo owíe amọ? Anilowun mụ osúna ání igyi ọtsrakpabi owí ọdalikpa ịnụ. Mú sụ abá bosúm mụ.”

³ Owíe Herode lónu asún ánfí á, opúni letsíí mụa Yerusalemfo fée. ⁴ Mú sụ ọletí Yudafo Bulu igyí ahapú dẹhen pú Mose mbla asunápó fée fia, fité amú ọtínéá bọkwí Kristo, (ọhá ámú Bulu ladá mụ ofúli amụ).

⁵ Bẹbláa mụ bẹe “Betlehem wúluá ịbụ Yudea ọmátó. Alí Bulu ọnsú ọtáipú ọkụ lówanlín tswí nị. ⁶ Ọbée,

‘Fó Betlehem, Yudea wúlu,
fomegyí wúlu túkúrífí ọkpagyíokpasu Yudea
awúlu yilé ámọtọ.

Tsúfẹ ọmású ogyípú ọkụ ọbédalí tsu fótáá,
ọbékpa Bulu ahá Israelfo.’ ”

⁷ Mú sụ Owíe Herode létí anyansapụ amụ nkule, fité amú bréá bowun osúna ọtsrakpabi amụ, bẹbláa mụ. ⁸ Mú ọlọwa amú Betlehem ọbée, bọyódunká kebi ámụ wankláán. Ní bowun mụ a, bọyínki bẹbláa mụ, méní mụ é móyósum mụ.

⁹ Olenya bláa amú tá alí benatí. Ọtsrakpabi amú bowun owí ọdalikpa amụ, lékpa amú alu yélí ọtínéá kebi ámụ bụ. ¹⁰ Bréá bowun ọtsrakpabi amụ a, ansí lẹhiẹ gyi amú. ¹¹ Bowie wóyító ịnụ á, bowun kebi ámụ mụa mụ yin Maria, beda akpawunu súp kebi

ámv. Besankí amó akentebi, bekie mu sika pepe, ðhién pú ohuam.

¹² Mú òma a, Bulu lówa mbla há amó okudetò òbéé, bómáyinkí yótsun Herode wá. Mú sv bòtsun òkpa bámbású yó amó wúlutò.

Yesu Mva Mu Akwúpó Egipte Ìmátó Yò

¹³ Bréá anyansapv amv benatí á, Bulu-òbòpv léle iwí òwan súná Yosef okudetò, bláa mu òbéé, “Kvsv, afokpa kebi ámv mva mu yin srí ya Egipte òmátó. Mltsia mv yófvn bréá nébláa fv mbéé mliyínki ba, tsúfé Owíe Herode obódunká kebi ámv, mó mv.”

¹⁴ Mú sv Yosef lókvsú onyé-onyé ámv, kpá Maria mva kebi ámv srí ya Egipte òmátó. ¹⁵ Betsiá mv yófvn bréá Herode lówu. Iní léha Bulu asún ání òleblí tsun mu ònósú òtáipú òkvsu leba mótó. Òbéé, “Neti mí bí ámv tsú Egipte òmátó.”

Betlehemfò Abi Mò

¹⁶ Bréá Owíe Herode lówun ání anyansapv amv bamlé mu a, òbló lehie kítá mú. Òlòwa mu isá akòpú òbéé, bvyó Betlehem wúlutò pú mú nkudasí, abvyòmò abi yinhé ání bahò tsú nfinyò ba ayasí fée. Tsúfé anyansapv amv bebláa mu beé, begyankpá wun òsrakpabi amv nfinyò ní.

¹⁷ Iní léha Bulu asún ání òleblí tsun mu ònósú òtáipú Yeremiasu leba mótó. ¹⁸ Òbéé, “Bonu isú móa olú kvá imeká tin Rama wúlutò.

Rahel dé mu abi sú. Omotsulá ání bvkpáta mu, tsúfé bvtaráa buma mv.”

Yesu Mva Mu Akwúpó Yinkí Tsú Egipte

¹⁹ Owíe Herode lowu òma a, Bulu-òbòpv léle iwí òwan súná Yosef okudetò Egipte mv, bláa mu òbéé,

²⁰ “Kvsv, afokpa kebi ámv mva mu yin, amliyínki yò

Israel ɔmátó. Tsúfɛ ahá á múú bodunká ání bómm̃ kebi ámu, bawú.” ²¹ Mú su Yosef lókusú kpá kebi ámu muva mu yin, beyinkí yó Israel ɔmátó.

²² Táme bréá bowie mu á, olonu ání Arkelao latsiá mu si Herode obíású, ɔde Yudea ɔmású gyí. Mú su olenya ifú ání ɔbópu kebi ámu ya mu. Bulu lélawá mbla há mu okudetɔ ɔbéɛ, ɔpúu mu ya Galilea ɔmátó. ²³ Mú su bɔyɔ yétsiá Nasaret wúlutɔ. Inu léha Bulu asón á múú ɔléblí tsun mu ɔnósú atɔ́púsu ɔbéɛ, “Béti mu Nasaretyin” amu ileba mótó ní.

3

Asú Ɖɔɔpú Yohane Bulu Asón Ɖkanda

(Marko 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohane 1:19-28)

¹ Bré kutɔ á, Asú Ɖɔɔpú Yohane léba ɔde Bulu asón ɔkan da Yudea dimbísú. ² Ɖbéɛ, “Mlɔdamli klɔntɔ, amlisi lakpan bwe, tsúfɛ Bulu iwíegyi lawíé wóyi tá.” ³ Yohane iwɔ asón Bulu ɔnósú ɔtɔ́púYesaia lówanlín ɔbéɛ,

“Ɖku dékplɔn dimbísú ɔbéɛ,

‘Mlɔla anɔ Wíe ɔkpa.

Mlɔswii ikpa ha mu’ ” amu nu.

⁴ Yohane lówa kpósó-imi atadiɛ, ɔɔpu ɔwóló-kpákpa ɔfé klí mósú. Atsantsanku pú ɔkwén otegyi.

⁵ Ahá botsu Yerusalem wúlutɔ, Yudea ɔmátó pú Yordan bɔnkpa ɔnó awúlu féésú ba bonu mu ason blíhé. ⁶ Bele amú lakpan blí, ɔlɔbɔ amú asú Yordan ntsutso.

⁷ Táme bréá Farisifo pú Sadukifo tsɔtsɔtsɔ beba beɛ, ɔbóɔ amú asú á, ɔléfité amú ɔbéɛ, “Abe abí-aná, ntɔ gyá mli, mliśrɔ Bulu ɔsubití á múú ibá ámu?

⁸ Mómú mliświe abíá ibósuná ání lélé mlɔladámlí klɔntɔ. ⁹ Mli máki mliaa, mli náin gyí Abraham. Mú

su Bulu méebítí mlí ɪsu. Nde mlí bláa mbéé, Bulu ɔbétalí há abwi ánfí ɪbédamlí Abraham abí-aná. ¹⁰ Séí á, Bulu lapó efé yi nyí-atsitsitɔ. Oyígyíoyí ání imoswie abi wankláán á, bókun mú dá, wá mú fée ogyá. ¹¹ Mí mú á, ntsu ndeɔbó mlí asú púsúná ání mlíladámlí kluntɔ. Táme ɔkɔá ɔɔɔn mɪ bu ɔma ɔbá. Mmɔfun ání násurá mu ntukuta kúráá. Mu ɔbópu Ɔɔɔe Wankíhé pó ogyá bó mlí asú ní. ¹² Ɔde mu ɪlín, ɔbóɔfúní ntéte lé ayó ámutɔ. Ɔbékpa ayó ámu wá mu odudutɔ. Táme ɔbéféí ofuníkpa ɪnu wankláán, kpa ntéte amu wá ogyá ání itamaduntɔ.”

Yesu Asúbɔ

(Marko 1:9-11; Luka 3:21-22)

¹³ Yesu lótsu Galilea ɔmátó ba Yordan ntsu ɔnó Yohane wá ɔbéé, ɔbó mu asú. ¹⁴ Teki Yohane mótsulá ání ɔbóbɔ mu asú. ɪni su ɔlebláa Yesu ɔbéé, “Mí ilehián ání fóbɔ asú. Nkálí ígyi sù faba fée mí ɔbóɔ fú asú?”

¹⁵ Yesu lébláa mu ɔbéé, “Séí á, ha atsu mú alí asa, tsúfí ilehián ání abóbwe tógyítóá ɪda ɔkpa Bulu ansító.”

Mó su Yohane lótsulá. ¹⁶ Bréá ɔbɔ Yesu asú tá, Yesu lédalí ntsu ámutɔ alí nɔwólótáa lefinkí, olowun Bulu Ɔɔɔe deklí fé abróduma, ilobogyonká musu.

¹⁷ ɪnu ɔme kɔ lótsu ɔsúsú ɔbéé, “Ɔni gyí mí Bía ntɔdwé mu, mɪ ansí tɔhíé gyi mu ɪwi ní.”

4

Yesu ɪsókɪ

(Marko 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ ɪnu Ɔɔɔe Wankíhé amu lékpa Yesu ya dimbísó, méní Ɔbunsám ɔbóɔ mu kɪ. ² Oletsíá ɪnu klí ɔnó nke advana (40), onyé advana (40). Mó su akún lehie kítá mu. ³ ɪnu Ɔbunsám lóɔ mu kɪ, bláa mu ɔbéé, “Ní

Bulu mu Bi fóggi á, múmú ha abwi ánfí idamli bwe bodobodo.”

⁴ Yesu léle mú onó obéé, “Bowanlín wá Bulu asón ámutò bée, ‘Megyí atogyihé wole nyankpusa obégyi tsiá nkpa, táme opóu Bulu ason blíhé é tsiá nkpa.’ ”

⁵ Obunsám lékpa mu ya Yerusalem, wúlu wankíhé amutò, olópu mu yélu Bulu atswékpa obu ámu atántra. ⁶ Inu olébláa Yesu obéé, “Ní Bulu mu Bi fóggi lélé á, tu kpayi. Tsúfé bowanlín wá Bulu asón ámutò bée,

‘Bulu obéha mu abopu békpatá fú ibitò,
mèni fú yabi méeda ibwi kokosu.’ ”

⁷ Yesu léle mú onó obéé, “Betrá wanlín bée, ‘Mákápó fú Wíe Bulu kí.’ ”

⁸ Mú ama a, Obunsám lópu mu ya ibu fóáhé kosu, olosuná mu oyítò iwíe ogyíkpa fée, pò mú numnyam. ⁹ Mú olébláa mu obéé, “Ní féda akpawunu sùm mí á, nópu íni fée há fú.”

¹⁰ Yesu lébláa mu obéé, “Obunsám, natí teli mísó! Tsúfé bowanlín wá Bulu asón ámutò bée, ‘Da akpawunu ha fú Wíe Bulu. Mu nkole fu sùm.’ ”

¹¹ Inu Obunsám lénatí mu wá, Bulu-abopu beba beki musu.

*Yesu Gyumagyihe Asitsud Galilea Omátò
(Marko 1:14-15; Luka 4:14-15)*

¹² Mú ama a, Yesu lónu ání bakítá Yohane tswi obu, oleyinkí ba Galilea asulòsu. ¹³ Olotu tsú Nasaret wúlutò yó Kapernaum, wúluá ibu mantáa Galilea opu onó, Sebulon móa Naftali asulòsu. ¹⁴ Mu mu yò léha asón ámú Bulu onósú otáipó Yesaia lébli ámu deba mótó. Obéé,

¹⁵ “Sebulon pú Naftali

ᾠσολύβά ida Yordan bɔnkpa ɔnó, mantáa Galilea ɔpu.

Galilea ɔmátó ɔmá bámbásófo bɔtsie.

¹⁶ Ahá ánfí bɔtsie oklúntó ánfí bawun wankí kɔ̀nkɔ̀nkɔ̀nkɔ̀ntí kɔ̀.

Bɔtsie ᾠσολύβά lowu dé iwíe gyí mósó.

Wankí kɔ̀ lawánkí wólí amósó.”

¹⁷ Tsú inu Yesu léfi así ɔde Bulu asón ɔkan da, blí ɔbéé, “Mlɔdamli klúntó, Bulu iwíegyí lawíe wóyí tá.”

Akasípó Abaná Le

(Marko 1:16-20; Luka 5:1-11)

¹⁸ Eke ɔkɔ́á Yesu ná Galilea ɔpu ɔnó á, olowun apíó abanyó aku. Simon ání bɔtetí mu Petro muɔa mu gyama Andrea, bɔde asawu tswí, tsúfé aye alépú bɔgyi. ¹⁹ Múó ɔlebláa amó ɔbéé, “Mlɔba bobuo ml. Nóbwe mlí anyánkɔ́sa alépú.” ²⁰ Inunu besi amó asawu aná tswí, kplá buo mu.

²¹ Ɔlenatí yó nkɔ́á kpalobí, olowun apíó abanyó aku é, Yakobo muɔa mu gyama Yohane. Amúɔa amó sí Sebedeo bɔbu ɔklúntó, bɔde amó asawu bíun, Yesu létí amó. ²² Inunu amó é benatí sí amó sí muɔa ɔklun amu bobuo mu.

Yesu Atósuná, Mu Asón Ɔkanda Pó Ilotsa

(Luka 6:17-19)

²³ Yesu léki Galilea ɔmátó féé, súná ató Yudafo ofiakpa. Ɔleda Bulu iwíegyí ámu iwí asun wan-kláán ɔkan. Ɔletsá ɔhétó muɔa awútó iló kugyíku.

²⁴ Iní su mu iwí asón lekkléi yó Siria ɔmátó féé. Bɔpu alɔpu tsúa ntíné-ntíné ba mu. Ɔletsá iló kugyíku, ahá ání bɔde iwíɔsin wúun, amúɔa ɔhe laláhe dé amó háan, amúɔa iló dídahe bu amósó pú abubúpu aná féé. ²⁵ Mú su ɔdam kɔ̀nkɔ̀nkɔ̀nkɔ̀ntí bobuo mu.

Ahá ání botsú Galilea ɔmátó pú Dekapoli* awúlu amusu, Yerusalem wúluto, Yudea ɔmátó pú Yordan ntsu ɔbin ɔsolósu fée.

5

Ibusu Atosundhé

¹ Bréá Yesu lówun ɔɔm amu a, ɔɔɔv yó ibu kusu yétsiá asi, mu akasípó amu beba mu wá. ² Inu olosuná amú ató ɔbéε,

Oyúla Asón

(Luka 6:20-23)

- ³ “Bulu layúlá ahá ání amú ansí medín tɔtɔsu dun mu Bulu,
tsúfée amóbú mu iwíegyí ámu ni.
- ⁴ Bulu layúlá awurehɔ agyípó,
tsúfée obólwií amú klɔn.
- ⁵ Bulu layúlá iwiasɔ abápu,
tsúfée amú obégyi ɔsolósu amu ni.
- ⁶ Bulu layúlá ahá ání mu apébwε akón móa ɔmewóli de amú,
tsúfée ɔbéha amú bómwε.
- ⁷ Bulu layúlá nwε awúnpɔ,
tsúfée obówun amú nwε.
- ⁸ Bulu layúlá ahá ání amú klɔntɔ lɔwankí,
tsúfée amú obówun mu ni.
- ⁹ Bulu layúlá ahá nsiné alapó,
tsúfée ɔbétɔ amú ɔbéε mu abí.
- ¹⁰ Bulu layúlá ahá ání budin amúsú mu apébwε su,
tsúfée amóbú mu iwíegyí amu ni.
- ¹¹ “Bulu layúlá mli, ní buɔe mli sia, budin mli su,
buɔe afunu wa dínká mli su. ¹² Ansí igyí mli, iwɔ

* **4:25** Dekapoli asi gyí awúlu dú.

isanki mli, tsúfẹ mli ikaká tsə ɔsúsú. Alí bəbwe Bulu ɔnósú atə́ípú agyankpapu amu ni.

Nfọli Mba Wanki

(Marko 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ “Mligyí ɔyító nfọli ni. Ní nfọli itá ɔdwe á, ntə b́elapówá mú ɔdwe? Itráa ma ale há tətətə bwe. Tseí butetséí mú tsítsá, ahá butetsátsa mósú tsən.

¹⁴ “Mligyí ɔyító wanki é ní. Wúluá idin busu tamanáin. ¹⁵ Butamanywé ɔkandíe, pú ɔló bun mósú. Ɔfóakpá butəpúbían, méní ibówankí há ahá ání butsie wóyí ámutə féé. ¹⁶ Mú su mliha mli bwehé iwanki ali, méní ahá bówun mli bwehé wankláán ámu, fówun b́ekanfú mli Sí ámúb ɔbu ɔsúsú ámu.

Mose Mbla Iwi Atosunáhé

¹⁷ “Mlumáki mliaa, neba Mose Mbla ntée Bulu ɔnósú atə́ípú amu atosunáhétə ɔkakpá. Mmɛba mótó ɔkakpá, mboun neba bəbwe mú ifun. ¹⁸ Ɔnəkwali nde mli bláa, ɔsú móa asi bómə ɔnó, táme itoduáhé ntée asónbi kule kúráá iméedali Mbla ámutə, ýfɔn bréá mótó asón féé laba mótó. ¹⁹ Ɔhagyíha ání omobu mbla ámutə túkúríibi ku, olosuná mu aba é ɔbée bumábu mú á, b́étí mu kebi túkúríibi ɔsúsú iwíe ogyíkpa inu. Táme ɔhá ání olegyi mbla ámu féésú, súná mu aba ání bogyíi mósú á, b́étí mu ɔha yilé ɔsúsú iwíe ogyíkpa inu. ²⁰ Mú su nde mli bláa mbée, ní mlimóbwe Bulu apé don Mose mbla asunápú pú Farisifə ámu a, mlimóowie Bulu iwíegyí amutə ekekeke.

Ɔbló Iwi Atosunáhé

(Luka 12:57-59)

²¹ “Mlanú ání bebláa mli anáin atitífə ámu bee, ‘Mámə ɔha. Ɔhagyíha ání ɔmó ɔha a, Bulu obégyi mu asón, há mu ipón.’ ²² Táme mí mú nde mli

bláa mbéε, ɔhagyíɔha ání olenya ɔbló wa mu ba á, Bulu obégyi mu asón. Ɔhá ání olesia mu ba ɔbéε, ‘Ɔhakpan!’ á, obégyi ipón Yudafo asón agyípu ansító. Ɔhagyíɔha ání ɔlebláa mu ba é ɔbéε, ‘Raka!’* a, obégyi ipón yó isobití ogyá ání itamaduntɔ. ²³ Inu su ní fotsu atɔ hahé fɔyɔ afɔdie ɔɔkpá, fekaín ání fapú ason laláε ku gyi fú bá á, ²⁴ si fú ató amú yai afɔdie-asubwisu inu. Yɔ fúa munyɔ amlila mli nsiné, asa afuba bɔbɔ afɔdie ámu ha Bulu.

²⁵ “Ní ɔku ɔsáma fú á, wa ɔsa ha abuyobwíí ipa ha mu asa asón ámu ogyíké ifun, méní fú onyabá ámu ɔmécha asón agyípu bumóɔpu fú ha obu adípúsú ɔkípu, ɔwa fú obu. ²⁶ Mbláa fú ɔnɔkwali, nkétí faká ikɔ ámu féé tá asa fédalí inu.

Otsiába Ɔmadali Iwi Atosunáhé

²⁷ “Mlilanú ání bebláa mli beε, ‘Mákle ɔku tsiába.’ ²⁸ Táme mí mú nde mli bláa mbéε, oyingyíoyin ání olowun ɔsi, ɔɔbwe mu klé iwi agywun á, alató mbua dodo mu kluntɔ. ²⁹ Mú su ní fú gyɔpi nsíbi tehá fútɔbwé lakpan á, loti mú le, tswi tsalífwí. Ibu aléá fú iwi ɔtineku má inu, don ání bótswi fú nyankpɔsa-oyí ámu féé wá isobití ogyá ání itamaduntɔ. ³⁰ Mú su ní fú gyɔpi ibi tehá fútɔbwé lakpan á, ka mú tswi tsalífwí. Ibu aléá fuma ibi kule, don ání bótswi fú nyankpɔsa-oyí ámu féé wá isobití ogyá ání itamaduntɔ.

Ɔkákíná Iwi Atosunáhé

(Mateo 19:9; Marko 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ “Betrá bláa mli beε, ‘Ɔhagyíɔha ání obékiná ɔká á, ɔwánlin ɔkákíná ɔwuló ha mu asa.’ ³² Táme mí mú nde mli bláa mbéε, ní oyin okíná mu ka ání

* **5:22** Raka asi gyí “Ɔbwi!”

ɔmækódáli mu ɔma a, muláhá su ɔtsi ámu ɔbédali mu ɔma. Oyinyíoyin ání ɔtsi ɔtsi ánfí mu kulu lakíná mu anfi é lató mbua.

Ntamka Iwi Atosundhé

³³ “Mlilétrá nu ání bebláa mli anáin atúfɔ ámu beɛ, ‘Máka ntam kpaali. Mboún bwe dínka ntam amóú fɛka há Bulu ámuɔ.’ ³⁴ Táme mí mú nde mli bláa mbéɛ, máka tɔtɔtɔ kóráá. Mápɔ ɔsúsú ká ntam, tsúfé Bulu owíe obíá igyi. ³⁵ Mápɔ ɔsólúv ká ntam. Bulu ayabi oyíkpa igyi. Mápɔ Yerusalem wúlu ká ntam. Awíetɔ Owíe wúlu kpɔnkpɔnti ní. ³⁶ Mlimápɔ mli nwun ká ntam, tsúfé mliméetalí bwé imi kule futútú ntéɛ bíbi. ³⁷ Mboún fú ‘Iin!’ ɔwéé ‘Iin!’ Fú ‘O-o!’ é ɔwé ‘O-o!’ Kugyíkúá fétrá blí tsia mótó itsú ɔbunsám wá.

Lalahɛ Ikɔka Iwi Atosundhé (Luka 6:29-30)

³⁸ “Mlilanú ání beblí beɛ, ‘ɔha obwíe mu ba nsíbi a, bɔbwíe mu é mu kle ka ikɔ. ɔha ɔtsíí mu ba iyín é á, bɔtsii mu kle ka ikɔ.’ ³⁹ Táme mí mú nde mli bláa mbéɛ, mlimákplá ɔha laláɛ. Mboún ní ɔha ɔdá fú isɔtɔ á, damli nyɔɔsi é ha mu ɔdáá. ⁴⁰ Ní ɔha dékléá ɔbésamáa fu, hɔ fú atadiɛ á, pɔ fú tati é ha mu. ⁴¹ ɔhá ání ɔdɔn fu ɔhíé fú ɔbéɛ, fúsóra mu ató máli kule ha mu a, sɔra mú máli anyɔ. ⁴² ɔha ɔkólí fú ató á, ha mu. Ní ɔku é ɔbéɛ fupáan mu tɔku á, mákiná.

Alupódwe Iwi Atosundhé (Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Mlilónuá beblí beɛ, ‘Dwe fú bá, afolu fú olupú.’ ⁴⁴⁻⁴⁵ Táme mí mú nde mli bláa mbéɛ, mliɔdwe mli alupú. Mliɔ mpái ha ahá ání bɔdín mliɔ, méni mlóbwé mli Sí amóú ɔbɔ ɔsúsú ámu abí. Tsúfé mótéhá owí telín, ɔtéhá nyankpɔ é itotswie wólí aha

wankláán pú aha laláhe féesú. ⁴⁶ Ní fú adwepú nkole futədwé á, ipán məmυ fénya? Lampóo ahópu kúráá butəbwé ali. ⁴⁷ Ní fú anyawíe nkole futəwá ənó á, ntə fakukυ bwε dυbi? Ali kén əmátəfə butəbwé ní. ⁴⁸ Inı sυ mlifən fε alıá mlı Sí əmúə əbυ əsúə əmυ ləfən.

6

Yilébwε Iwi Atosundhé

¹ “Mlikı wankláán ánı mlıməəbwε mlı yilé ahá ansıtə. Nı mləbwé mú ali á, mlıméenya ıkəká mlı Síá əbυ əsúə wá.

² “Mú sυ ní fəbwé yilé há ohiáni á, máda mú əkan fε alıá apınabwεbí abwepú butəbwé Yudafo ofiakpa pú dınsυ, ménı ahá bėkanfú amú. Ənəkwalı ndε mlı bláa mbéε, Bulu laká amú ıkə dodo. ³ Táme ní fəbwé yilé há ohiáni á, máha fú bına əbı tóá gyəpı labwé. Bwε mú ηáıntə, ⁴ ménı fú Sí oklúntə atə owúnpu amυ əbéka fú ıkə.

Mpábə Iwi Atosundhé

(Luka 11:2-4)

⁵ “Nı mləbə mpái á, mlımábwε fε apınabwεbí abwepú. Amú tekle Yudafo ofiakpa pú dınsυ lı bə mpái, ménı ahá bəwun amú. Ənəkwalı ndε mlı bláa mbéε, Bulu laká amú ıkə dodo. ⁶ Táme ní fəbə mpái á, bıtıwıé fú obutótə, afıfin obu wa iwı, bə mpái ha fú Sí ηáıntə. Fú Sí ηáıntə atə owúnpu amυ əbéka fú ıkə.

⁷ “Nı mlıdé mpái bə á, mlımátsıá plá mótə há mú ıwa swı fε əmátəfə. Bυtosúsu bεε, ní bəbə mú ıwá swı asa Bulu obónu mú há amú. ⁸ Mlımábwε fε amú, tsúfε mlı Sí Bulu yın tóá ıde mlı hián asa mlıdé mυ kulı. ⁹ Mó sυ mlıbə mpái mlıaa, ‘Anı Síá fúbυ əsúə.

Ahá bubúu fú dá.

¹⁰ Ba begyi iwíe.

Ahá bubwéé fú apé ɔsolósu, fé aliá butɔbwé mú ɔsósó.

¹¹ Ha anɪ atogyihéá ɪbɔfun anɪ nde.

¹² Si anɪ lakpan kie anɪ,

fé aliá anɪtesíkíé ahá ání butɔpó ɪlá gyi anɪ.

¹³ Mákpa anɪ wá ɪsókɪtɔ, mboún ɪe anɪ tsu ɔbunsám ɪbitɔ.*

¹⁴ “Tsúfé ní mlesi ahá lakpan kíé amó á, mli Sí ámú ɔbu ɔsósó ámu é obési mli klé kíé mli. ¹⁵ Táme ní mlimésikíé ahá a, mli Sí ámu é oméesikíé mli.

ɔnókli ɪwi Atosundhé

¹⁶ “Ní mlidé ɔnó klí á, mlimábwe mli ɪwi bómbláán fé aliá akɪ butepina bwé. Aliá ahá bówun ání bude ɔnó klí sɔ butɔbwé ɪwi ali. ɔnɔkwali nde mli bláa mbéé, Bulu laká amó ɪkɔ dodo.

¹⁷ Mboún ní mlidé ɔnó klí á, mlibie ntsu, amlifunya nwun, ¹⁸ ménɪ ahá bómóowun ání mlidé ɔnó klí. Táme mli Sí oklúntɔ ató owúnpu amu mú obówun mli, ká mli ɪkɔ.

Atonyahé Puyáí ɔsósó

(Luka 12:33-34)

¹⁹ “Mlimákle ató yáí ɔsolóu anfisɔ. ɔtíné áñfi atéple butɔwí ató, ɪkɪ aná tɔwí nkanɪ yíntá, awikplu é butobwíé wíé obuto wí ató áñfi. ²⁰ Mboún mlíkile ató yáí ɔsósó. ɪnu mú á, atéple butamawí ató, ɪtamawí nkanɪ, awikplu é butamabwíé wíé obuto wí ató. ²¹ Tsúfé ɔtínéá fú siadié bu a, ɪnú fú agywun tetsiá.

* **6:13** ɪnɪ bu nwóló dada amu akɔtɔ: Tsúfé fóbó iwíegýí, túmi pó ɪwiwankɪ bré féétó. Amen.

Nyankpɔsa-oyi Ɔkandíe
(Luka 11:34-36)

²² “Ansíbi igyi ɔkandíe há nyankpɔsa-oyí. Ní fú ansíbi bu alá á, fú nyankpɔsa-oyí ámu fée bówankí.

²³ Táme ní fú ansíbi ma alá a, fú nyankpɔsa-oyí ámu fée ibu oklúntɔ. Ní ɔkandíe ámóú ibu futɔ ámu idun a, mómó fawíe oklún kpɔnkpɔɔnkpɔntitɔ.

Bulu Mva Atonyahé Iwi Atosundhé
(Luka 16:13; 12:22-31)

²⁴ “Ɔhaa méetalí súm awie anyɔ. Ɔbódwe ɔkule, lú ɔkule. Ntée obóbu ɔkule, omóobu ɔkule. Foméetalí súm Bulu, súm kóba.

²⁵ “Mú su nde mli bláa mbée, mlimáhan iwí tóá mlégyi, tóá mlónu tsiá nkpa pú tóá mlédídá su. Mbée, nkpa medéhián dɔn atogyihe? Ntée ɔyulɔ medéhián dɔn atɔ didáhé? ²⁶ Mlikí mbubwi, butamadú, butamasíetí wá idantɔ, táme mli Sía ɔbu ɔsúsú tɛhá amú atogyihe. Mlimá labi dɔn amú? ²⁷ Mlitɔ ma ɔbétalí han iwí pú bré kpalobí tsiá mu nkɛtɔ?

²⁸ “Ntogyi sú mli dé iwí háan mli atɔ didáhé su? Mlikí alíá pututɔ-oyí ntswítswí tɛdan. Itamayó agyómá ntée ló atati. ²⁹ Táme nde mli bláa mbée, Owíe Salomo, mu inya fée tó a, ɔmetalí híhie iwí, wá akíle fé oyí ntswítswí anfitɔ kɔkɔ. ³⁰ Ní Bulu dé ífá ání nde ilí, ɔke ilawú, bawá mú ogyá tati didá á, ntogyi sú ɔméetalí didá mli atati dɔn mú? Mli hógyi mɔtsó!

³¹ “Mú su mlimáhan iwí fité mli aa, ‘Ntɔ abégyi?’ ntée ‘Ntɔ abónu?’ ntée ‘Ntɔ abédídá?’ ³² Iní aná ɔmátófo butesrí gya ní. Mli Sí ámóú ɔbu ɔsúsú ámu yin ání iní fée de mli hián. ³³ Itóá mligyánkpa dunka gyí, Bulu iwíegyi pú mu yilébwe, fówun Bulu ɔbɔpu

íní fée tsia mótó há mli. ³⁴ Mlímásusúu òké iwí. Òketo asón igyi òké klé. Ekekegyíéketo asón wunhe itsò há éké ámv.

7

Ilále (Luka 6:37-38, 41-42)

¹ “Mlímále ahá ilá, méní Bulu òméle mli ilá. ² Tsúfé alí ámóú mlídé ahá ilá le ámv a, alí Bulu òbéle mli ilá ní. Itáá fòpósúsu ha fú bá á, mú kén Bulu òbòpòsúsu ha fú é ní. ³ Ntogyi só fúde ipí túkúríibi wun fú bá nsíbìsò, támé fómédé ogyakpatín ání idín fú klésò mú wun? ⁴ Ntée ntogyi só fúde fú bá bláa fée, ‘Ha mí andínki ipí fú nsíbìsò?’ bréá ogyakpatín dín fú klésò? ⁵ Apinabwebí òbwepó! Gyankpa dínki ogyakpatín ámv fú nsíbìsò, méní fówun ató wankláán, tálí dínki ipí ámv fú bá klésò.

⁶ “Mlímápv Bulu ató wankíhé há ahá ání bogyi fé akíai, Bulu asón tamawá amó ogyá. Bénya òbló dámlí dun mli. Alí kén mlímápv mli abutó wòlìhe há ahá ání bogyi fé mprákuo ní. Tsúfé bétsatsáa mósò, tsíá mú wá òdíbatò.

Atókví Tsú Bulu Wá (Luka 11:9-13)

⁷ “Mlìkòlì Bulu, òbéha mli. Mlídunka, mlówun. Mlída mv klònsò, obéfinkí mú há mli. ⁸ Tsúfé òhá ání òtòkólí ató tenyá. Òhá ání otodúnká ató towun. Òhá ání òtedá klònsò bótefinkí há. ⁹ Ma bów mlitá mv bí òkólí mv bodobodo a, obótsu ibwí wá mv íbitò? ¹⁰ Ntée ní òkólí mv iye a, òbékitá iwò wá mv íbitò? ¹¹ Mlì lakpan abwepó kóráá mliyin alíá butòpó ató wankláán há mli abí. Ntogyi só mli Sí

ámúú ðbu ðsúsú ámu mó móõpu atõ wankláán há ahá
ání buðe mu kulí.

¹² “Bwe ha ahá aliá fudeklé fεε bubwée ha fu. Inu
Mose Mbla pú Bulu ðnósú atáípú amu atosunáhé
ðeblí ní.

Ɔkpa Kplanhe Múa Téihé
(Luka 13:24)

¹³⁻¹⁴ “Mlɔtsun ɔkpa kplanhe amusu, mlóyo nkpa
ání itamatátó. Ahá kpalobí pé tebí mó. Táme
ní mlɔtsun téihé ámuú ðbu atsúnle amusu á, mlóyo
ðhikpá. Ahá tsɔtsɔɔtsɔ tótsun músó.

Oyi Pó Mú Abi Swiehé
(Luka 6:43-44)

¹⁵ “Mlíki wankláán ahá ání butɔwá afunu beε,
Bulu ðnósú atáípú bogyisu. Butepina bwe iwí fé
akúfa ba mli wá, táme nkpatakuá bubu iyin bógyi.
¹⁶ Amú bwehé mlópubí amó. Butamakpótí kankaba
okplóto oyísú, butamakpótí tsɔkpuɔn é tonkpa iflasu.
¹⁷ Oyi wankláán toswié abi wankláán. Oyi laláhe
é toswié abi laláhe. ¹⁸ Oyi wankláán méetalí swié
abi laláhe. Ali kén oyi laláhe é méetalí swié abi
wankláán ní. ¹⁹ Oyiá itamaswié abi wankláán á,
kún butokun mó dá, wá mó ogyá. ²⁰ Mú ali su á,
ðnósú atáípú afunupu anfi bwehé mlópubí amó.

Bulu Iwiegyi Amuɔ Awiepó
(Luka 13:25-27)

²¹ “Megyi ðhagyíðha ání ɔtetí mí ðbéε, ‘Mí Wíé,
mí Wíé’ obówie Bulu iwiegyi ámuɔ. Mbuún ðhá
ání ɔtɔbwé mí Sí ámuú ðbu ðsúsú ámu apé ðbóyo inu.
²² Bulu asún ogyíké amu a, ahá tsɔtsɔɔtsɔ béfité mí
beε, ‘Mí Wíé, megyi fú dátó anléblí Bulu ðnó asún,
gya ðhe laláhe lé ahátɔ, bwé ofúla é ní?’ ²³ Inu

néle bláa amó mbéε, ‘Mmeyín mli okpagyíokpasu. Mlinati τει mísú, mli lakpan abwεpú!’

Butásó pú Osublútò Obuyi

(Luka 6:47-49)

²⁴ “Mó su okhagyíokha ání olonu mí asun blíhé anfi, olegyi mósú á, ogyi fé okiansipuv okvá oleyi mu obu dínká butásó. ²⁵ Nyankpu lótswíε, ntsu lóbvlá wa mó, atsufú lótsun wólí mósú, táme imobwie. Tsúfé oleyi mó dínká butásó.

²⁶ “Táme okhagyíokha ání olonu mí asun blíhé anfi, omegyí mósú á, ogyi fé okha mimláhε ání oleyi mu obu osublútò. ²⁷ Nyankpu lótswíε, ntsu lóbvlá wá mó, atsufú é lótsun wólí mósú. Obu ámu lobwie, iléda asi gbloo!”

Túmiá Yesu Bv

²⁸ Bréá Yesu léblí asón ání tǎ á, mu atosunáhé léha okó lobwie okóm amu. ²⁹ Tsúfé olosuná amú ató túmisu. Omosuná mó fé Mose mbla asunápú amu.

8

Ilò Pερε Okpú Okv Tsa

(Marko 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ Bréá Yesu lékplí tsú ibu ámu su á, okóm kponkpokponti bobuo mu. ² Inu á, ilò pερε okpú okv léba beda akpawunu mu ayabitò, kókóli mu okéε, “Owíé! Ní fót sulá á, fétalí há mí iwí bépli.”

³ Mú Yesu létinkí ibi da mu, bláa mu okéε, “Natsúlá, fú iwí iplí!” Inu mu iwí lépli. ⁴ Mú Yesu léda mu oká okéε, “Mábla okha asón ání. Nati laa afuvu fú iwí yosuná Bulu igyí okhapú, afuha mu iwígyvratò amú Mose mbla losuná tsú ilò pεpetsa iwí ámu. Igyi adánsiε suna ahá ání fú iwí laplí.”

*Romafɔ Isá Akɔpú ɔhande Osúmpú ɔku Ilo Tsa
(Luka 7:1-10)*

⁵ Yesu lówie Kapernaum wúlutɔ. Romafɔ isá akɔpú ɔhande ɔku léba mu wá, bóbwií ipa há mu ɔbé, ⁶ “Owíé, mí osúmpú délo. Alasin tsukule, ɔda wóyító ɔde iwɔsin wúun dubi.”

⁷ Mú Yesu lébláa mu ɔbé, “Néba betsa mu ilo.”

⁸⁻⁹ Táme ɔhande amu lébláa mu ɔbé, “Owíé, mmɔfun ání féba mí wóyító. Fú mú bli asvanku, iwɔ bówa mí osúmpú amu ɔnlɔn. Tsúfé mí é mbu ahande aku asi, isá akɔpú aku é bubu mí asi. Nelé ɔnó mbée amótó ɔku ɔnátí á, ɔtenátí. Ní mbée ɔbá é á, ɔteba. Tógyítá nebláa mí osúmpú mbée ɔbwée á, ɔɔbwé.”

¹⁰ Bréá Yesu lónu asún ánfɔ á, ɔnó lobwie mu, ɔledamlí bláa ahá ámú bubuo mu amu, ɔbé, “ɔnɔkwali nde mli bláa, mmɔkúwun ɔhá ání ɔbu hógyi kpɔnkpɔntɔ ánfɔ odu Israelfɔto kóráá ki!”

¹¹ Nde mli bláa mbée, “Ahá tsɔtsɔtsɔ bótsu owí ɔdalikpa pú owí ɔkplíwíékpá ba, betsiá ató ogyíkpa Bulu iwíegyí ámɔtɔ, amúa anɔ anáin Abraham, Isak pú Yakob aná bówa ibi gyi ató. ¹² Táme béle Israelfɔ ámú tekɔ bugyi Bulu iwíegyí ámɔtɔ atsiápu amu lé mu, tswi amú wá oklúntɔ. Inú isú múa kpisii bu ni.” ¹³ Mú ɔlelabláa isá akɔpú ɔhande amu ɔbé, “Nati, ibá mótó ha fu fú hógyi ɔnó.”

Ali bré ámɔtɔ pépéépe osúmpú amu iwɔ lówa mu ɔnlɔn.

*Alɔpu Tsɔtsɔtsɔ Tsa
(Marko 1:29-34; Luka 4:38-41)*

¹⁴ Yesu lóyo Petro wóyító. ɔlɔyo á, owísó lakítá Petro mu sia tsíhé, ɔda. ¹⁵ Mú ɔleyékitá ɔtsi ámu ibi. Inonu owísó amu lókusú musu, ɔɔbwe Yesu afɔótɔ.

16 Mú ntópwesu á, bəpu ahá tsətsəətsəá ŋhe laláhe dé amó háan ba Yesu. Ɔlətəí gya ŋhe laláhe amu, tsá aləpu amu féé. 17 Inu léha asún amú Bulu ŋnósú ɔtəípú Yesaia léblí amu leba mótó. Ɔbée, “Múlétsa anu ulə, tsú ipian kósó anisu.”

*Ahá Aní Bée Bóbwe Yesu Abúopu
(Luka 9:57-62)*

18 Yesu lówun aní ɔdəm babomlí mu, ɔlebláa mu akasípú amu ɔbée, “Mliha afa Galilea ɔpu yə mú ɔbin.” 19 Inu Mose mbła osunápú ɔku lébá mu wá, bebláa mu ɔbée, “Osunápú, nóbuo fu yó ɔtínegyíɔtínéá fýɔ.”

20 Yesu lébláa mu ɔbée, “Awíá bəbu mbó, mbubwi é bəbu asia, táme mí, Nyankpɔsa-Mu-Bi anfi mú mma ɔtínéá nəpu mí nwun tswi.”

21 Ahá amú bəbuo mu amɔtə ɔku lébláa mu ɔbée, “Owíé, ha mí anyopulá mí sí asa ambobuo fu.”

22 Táme Yesu lébláa mu ɔbée, “Bobuo mi, afɔsi awupú abɔpula amó afúli.”

*Atsufú Asibá
(Marko 4:35-41; Luka 8:22-25)*

23 Yesu lówie ɔklɔntə, mu akasípú amu é bowie buo mu. 24 Bréá bəyó á, afú kpənkpəənkpənti ku lówa tsóun bi. Mú su ntsu dɛda wíé ɔklɔn amɔtə, ideklé me, táme Yesu mú da ɔdɛdidí. 25 Akasípú amu betsinkí mu, bláa mu bée, “Ani Wie le anu. Anidé ntsu wie!”

26 Mú ɔlefíté amú ɔbée, “Ntogyi sú mlidé ifú nya ali? Mli hógyi mətśó!” Inu ɔləkɔsú lé ɔnó wa afú múa ntsu ámu, inu féé ləlvá.

27 Ifú lehie kítá amú, befité aba bée, “Nyankpɔsa ɔməmu ni, afú múa ntsu kóráá tonú mu ɔme ali?”

Ἦγε Laláhe Gyda Le Agbedépy Abanyótó
(Marko 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ Bréá Yesu lówie Galilea ὅπου ἄβιν, Gadarafo ὁσολόσου ἄ, ayin abanyó akvá Ἦγε laláhe bu amótó bedali tsu afúli opulákpá befia mu. Amú iyin su ὄhaa tamatáli tsun ὄkpa ámυsu. ²⁹ Inonu bokplón fité Yesu beε, “Bulu mu Bi, amansu igyi? Febá bepití aní ató asa Bulu isubitíbu ifun?”

³⁰ Mprákuo tsotsṓtsṓ akú budegyí inu fón. ³¹ Mú su Ἦγε laláhe amu bokokóli Yesu beε, “Ní fégya aní lé ahá ánfito ἄ, ha ayowie mprákuo ánfito.”

³² Yesu lébláa amú ὄbéε, “Mliyṓ.” Inonu bedali ayin ámυto yówie mprákuo ámυto. Amú féé besrí kplí okúku ku wíé ὄpu amυto, wúwu.

³³ Mprákuo ámu akpapó besrí yó wúluto, yébláa ahá tógyítóá ilaba ahá amúbu tekú Ἦγε laláhe bu amótó ámυsu. ³⁴ Mú su wúlu amυto ahá féé bedali ba Yesu wá. Bréá bowun mu a, bokokóli mu beε, ὄdáli amú ὁσολόσου.

9

Tsukυle Osínpu Tsa
(Marko 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Mú su Yesu léyinkí wíé ὄkluntṓ, fá ὄpu amu yó wúlu amúbu otsie mótó ámυsu*. ² Inu ἄ, akú bṓsrá tsukυle osínpu akpasu ba mu. Bréá Yesu lówun ání bahṓ mu gyi a, ὄlebláa tsukυle osínpu amu ὄbéε, “Mí bí, klun idí fú asi. Nasí fú lakpan kíé fú.”

³ Inu Mose mbla asunápú akvá bṓtsie inu, beblí wá nwuntṓ beε, “Oyin ánfi labó mbusuo.”

⁴ Yesu lébi amú agywun. Mú su ὄlefité amú ὄbéε, “Ntogyi só mlidé ínι odu gywín? ⁵ Mṓmu bówa

* **9:1** Mu wúlu gyí Kapernaum. Kí 4:13.

ablílé don? ‘Nasí fú lakpan kíé fú.’ ntée ‘Kusu tsu fú akpa afonati?’ ⁶ Táme ndekléá mlíbí ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí mbu túmi oyí ánfítò sí ahá lakpan kíé amú.” Inu òlebláa tsukule osínpu amu òbée, “Nde fú bláa mbée, kusu. Tsu fú akpa afonati yò wóyító!”

⁷ Inu òòkusú nátí yò wóyító. ⁸ Iní lówa amú fée wánwan, bekanfó Bulu ání alapó túmiá igyi alí há anyánkpusa.

Mateo Ti

(Marko 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ Bréá Yesu lópu oyó á, olowun lampóo òhópu òkúá butetí mu Mateo tsie lampóo òhókpa. Múú òlebláa mu òbée, “Bobuo mi.”

Inonu Mateo lókusú buo mu.

¹⁰ Mateo létí Yesu muva mu akasípú ató ogyíkpa mu wóyító. Lampóo ahópu pú lakpan abwepú tsatsòtsò beba ató ámu ogyíkpa. ¹¹ Farisifó ámu benya wun amú alí, befité mu akasípú amu beé, “Ntogyi só mli osunápú muva ahá ánfí odu butowá ibi gyi ató?”

¹² Yesu lónu asún ánfí, òlebláa amú òbée, “Alópu léhián òò òtsapú, megyí ahá ání iwí bu amú onlin.

¹³ Mliyò amliyefité Bulu asún ánfí bòwanlín tswí anfi así. Beé, ‘Nwewúun ntekle, megyí igyíha.’ Mmèba aha wankláán òtikpá, lakpan abwepú òtikpá nèba.”

Onóklí Iwí Asòn Fitéhé

(Marko 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Èké òku Asú Òbópú Yohane akasípú beba Yesu wá befité mu beé, “Ntogyi só ania Farisifó aniteklí onó, táme fú akasípú mú butamaklí onó?”

15 Yesu léle mú ònó òbée, “Ọtsi òkpáìnpó anyawíeá búbu mú wá bégyi awirehò? Èkekèkè! Táme eke kú béba ání békpa òká otsiápu amú nátí sí amú. Alí nke ámùtò békli ònó ní.”

16 “Ọhaa tamapó tati pòpwe tan tati dada. Tsúfè tati pòpwe amú békpikpí tsií dáda amú kú lé, há òtánkpa ìnù bèlatéí tsía. 17 Alí kén butamapó nta pòpwe wá òwulò-kpákpá kente wuhétó ní. Nta pòpwe amú ibófu fá kente amú, tsítsá, ibéyintá kente amú é. Ìnì sù òwulò-kpákpá kente pòpwetò bútpó nta pòpwe wá, ménì mú anyò ámù fèé bésíá.”

*Ọhande Ọkú Mú Bì Mú Ọtsi Ọkú Ìlò Tsa
(Marko 5:21-43; Luka 8:40-56)*

18 Bréá Yesu détoí á, Yudafò ofiakpa ọhande ọkú léba bẹda akpawunu mú ayabito, kókóli mú òbée, “Mí bí tsíhé lawú séséséí, támè ba afòbòpu ibi ònka m̀sù onya nkpa.”

19 Mú sù Yesu lókusó, múa mú akasípú bobuo ọhande amú.

20 Ọtsi ọkúá obugya de mú wulí nfi dúanyò ní lótsun yò Yesu ọma, pú ibi da mú tati osiebí. 21 Tsúfè ọleblí wá mú nwuntò òbée, “Ní nàpú ibi da mú tati kpán á, ilò bési mí.”

22 Yesu lédamlí kí mú, bláa mú òbée, “Mí bí, klùn idí fò asì. Fò hógyi latsá fò ilò.” Ìnùnu ọtsi ámù iwí lówa mú ọnlìn.

23 Bréá olowie ọhande amú wóyító a, olowun ikpe afolípú, nú awirehò agyípú amú okitikí. 24 Olegya amú òbée, “Mlìdalì nfi! Otsibi amú m̀ákúwú, didí ọde.” Ahá ámù b̀m̀sì mú. 25 Bréá amú fèé b̀edali ba wunsinésó a, Yesu lébitíwíé obu ámùb̀ otsibi amú da m̀tòtò ámùtò yékitá mú ibi, ọlòkusó. 26 Asón ánfi lékléí wá ọmá ámùtò fèé.

Ansibi Abwiepú Ilo Tsa

27 Yesu lédali òyó á, ansibi abwiepú abanyó aku bobuo mu, bude okitikiti sùrá kpóli mu bee, “Owie Dawid mu na, wun an nwe!”

28 Bréá olowie wóyító a, ansibi abwiepú ámu beba mu wá. Yesu léfité amú obée, “Mlilahogyi mlíaa, nétalí há mli ansíbi bóbwií?”

Bele mú onó bee, “Aní Wíé, Ee!”

29 Mú ólòpú ibi dada amú ansíbi, bláa amú obée, “Ibá mótó ha mli, mli hógyi onó.” 30 Inu bowa ató wun bi. Yesu léda amú olá obée, bumábláa ohaa.

31 Táme bréá bedali báyó á, beda mu akan omá ámu féeótó.

Omúmu Ilo Tsa

32 Benya náti ali, bopu oyin okvá oje laláhe bu mótó, su alató omúmu ba Yesu. 33 Olenya gya oje laláhe amu lé oyin ámútó ali, olowa tó bi. Ahá ámu fée bowun, su onó lobwie amú. Mú su beblí bee, “Animókówun ínì odu Israelfótó kí!”

34 Farisifó ámu beblí bee, “Oje laláhe owie túmi odepugya oje laláhe lé ahátó.”

Ahá Nwewíun

35 Yesu léki awúlu pú nkuda fée asi, súná ató Yudafó ofiakpa. Oleda Bulu iwíegyi ámu iwí asun wankláán akan. Oletsa ilo kugyíku fée. 36 Bréá olowun adám amu a, amú asún lówa mu nwe. Buggyi fé akúfa aní buma akpapó, tsúfé asún de amú háan, buma tótó bwetó. 37 Mú su olebláa mu akasípú obée, “Ató kpótíhé amu itsó, táme mú akpótípú bumótsó. 38 Mú su mlíkokoli ndó mu wie, owa ató akpótípú tsótsó aboba bókpotí ató ámu.”

10

Akasípó Amv Addá

(Marko 3:13-19; Luka 6:12-16, 9:1-6)

¹ Yesu létí mv akasípó dúanyɔ ámv, ɔleha amó túmi ání bɔgyíi ɔɛ laláhesu. Bɔgyáa amó lé ahátɔ, abutsa ilo móa iwɔsun kugyíku. ² Sumbí ayɔpú dúanyɔ ámv adá ní: Ogyankpapu gyí Simon ání butetí mv Petro mva mv pio Andrea. Yakobo mva mv pio Yohane ání bɔgyi Sebedeo abí; ³ Filipino, Bartolomeo, Toma, lampóo ɔhɔpu Mateo, Alfeo mv bi Yakobo, Tadeo, ⁴ Simon ání ogyi iwɔtsiá adunkápó ɔpasuatɔ ɔha pú Yuda Iskariot ání ɔlele Yesu há.

Akasípó Dúanyɔ Amv Sumbíwa

(Marko 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ Ɔlɔwa sumbí ayɔpú dúanyɔ ámv sísí, wá mbla há amó ɔbɛɛ, “Mlumáyɔ ahá ání bɔmegyí Yudafo ɔsolúu pú Samariafo awúlu kukusu. ⁶ Mboun mliyo Israelfo wá. Bɔgyi fé akúfa ání bafwí. ⁷ Ní mlɔyó á, mlɔda asún ámv ɔkan mliha, ‘Bulu iwíegyi amv lawíé wóyí tá.’ ⁸ Mlɔtsa ilo, amlɔtsinki afúli. Mlɔtsa ilo pepe alɔpó, amlɔgya ɔɛ laláhe le ahátɔ. Mlumáho amó tɔtɔ. Mlibwe mú pukie amó, fé alíá napókíé mli. ⁹ Mlumátsu sika kukusu wá mli akentetɔ. ¹⁰ Mlumátsu akpankogyo ání mlɔpu ató wá mótó há ɔkpa ámv tu. Mlumátsu atadiɛ nyɔɔsi, ntukota pú oyi yiáhé. Tsúfé agyómá ɔyɔpú butehá atogyihe.

¹¹ “Ní mlɔyóswí wúlu kugyíkusu á, mliɔdunka ɔha wankláán, amlɔswu mv wá. Mlɔtsia mv kɛfɔn ekéá mlénatí. ¹²⁻¹³ Ní mlowíé wóyító mv á, mliha amó itsiá mliha, ‘Bulu ɔhá mli iwílwii.’ Ní wóyí ámvɔfo bɔho mli á, mli oyúla amv isín amósú. Táme ní

bomohə mli á, mómú mli oyúla amv isánki ba mliṣv.
 14 Ní bomohə mli, ntée nú mli asón á, mliḍali wóyí
 ntée wúlu amvṭə, amlikpakpa mli ayabitə-ṣi wvli
 iṣv. 15 Ɖnəkwali nde mli bláa mbéé, Bulu əbébití
 amó ṣv dvn Sodom móa Gomorafə mv asón ogyíké
 amv.”

Iwəsin Aní Ibéba Sumbi Ayəpú Amvsv
(Marko 13:9-13; Luka 21:12-17)

16 Ɖletrá bláa amó əbéé, “Mlibi aní nde mli wa fé
 akúfa aní bəyó nkpatakutə. Mliwifwi ansí fé awə,
 amliha mli iwí itin fé abródvma. 17 Mliki mli iwí
 wankláán anyánkpúsasv. Tsúfé békítá mli ya asón
 ogyíkpa, nwén mli ató amó ofiakpa. 18 Mí sv békpa
 mli ya əmású agyípú pú awíe ansító, ménı mlégyi
 mí iwí adánsie súná amóa əmátəfə. 19 Ní békítá mli
 ya a, mli mágywúin asón aní mlébli pú aliá mléle mú
 ənó. Bəpv asón aní mlébli bré əmṭə wá mli ənó.
 20 Tsúfé megyí mli əbətái. Mli Sí Ɖhé əmv əbətái tsvn
 mliṣv.

21 “Apíó béle amó apíó há lowu. Abí así béle amó
 abí há. Abí é bókvsó líi amó akwípúsv, há bómə
 amó. 22 Mí sv ahá féé bólu mli, táme ní mlétali wá
 klvn líi kinkíinkín yəfvn mú ənómə á, Bulu əbóhə
 mli nkpa. 23 Ní bvdin mliṣv wúlu kvṭə á, mliṣri yə
 wúlu bámbató. Ɖnəkwali nde mli bláa. Mliméeki
 Israel awúlu amv féésú tá asa mí, Nyankpúsa-Mv-
 Bi anfi néyinkí ba.

24 “Okasípú tamadvn mv osunápú. Osúmpú é
 tamadvn mv wie. 25 Ibówa alé ní əkasípú əbóbwe
 fé mv osunápú, osúmpú é əbóbwe fé mv wie. Ní
 batáli bvdə wóyí mv wie amv ti beé, ‘Əbunsám’ ntée
 ‘Beelsebul’ a, mómú ida laláhe məmv boməəpotí mv
 wóyító atsiápú mú?

Ἡ ἀνὶ Ἀβένια Ἰφύ
(Luka 12:2-7)

²⁶ “Τάμε μlumánya ifú. Τὸτὸ μά ἱνὸά babun ató mósú aní bwmóobwii mósú. Τόgyító é ma ἱνὸά ileḡain aní iméelinowan. ²⁷ Νί nelé ató súná mli onyé á, mlikplon bli mó opa. Mli da asón aní nébláa mli nklobító é okan. ²⁸ Mlumánya nyankpusa ifú. Ἰbétalí mó mli oyolóv, táme oméetalí mó mli oklása. Mboún dhá aní mlinyá ifú gyí Bulu. Mv obétalí yintá oyolóv móa oklása amv féé ἱvbití ogyá aní itamaduntó. ²⁹ Megyí káple butefé akénsire anyo kéké? Táme amótó okoku tamakpádá osolóto aní mli Sí amv méyín mó ἱwi. ³⁰ Tsúfé Bulu yin mli nwunsumi kórará klátó. ³¹ Mó sv mlumánya ifú, tsúfé mli v obíá dvn akénsire tsotsaotsó.”

Adánsiēgyí Pú Asónkiná
(Luka 12:8-9)

³² “Νί oku létalí gyi mí ἱwi adánsiē ahátó á, mí é négyi mv ἱwi adánsiē súná mí Sí osósú. ³³ Táme ní oku lékiná mí ahátó á, mí é nékiná mv mí Sí ansító osósú.

Ipiān Yesu Lópva, Megyí Iwilwii
(Luka 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Imábwe mli fé iwilwii nópva osolóv anfisv. Megyí iwilwii, mboún odayí ἱya anyo nópva. ³⁵ Tsúfé abi yinhé móa amó así nsiné báyintá. Abi tsihé móa amó ayín é nsiné báyintá. Osia tsihé móa mv sia tsihényo é nsiné báyintá. ³⁶ Ἰha alupó bótsu mv wóyító.

³⁷ “Ἰhá aní otodwé mv sv ntée mv yin dvn mli mófvn aní obóbwe mí okasípó. Ἰhá aní otodwé mv bi tsihé, ntée mv bi yínhé dvn mli é mófvn aní obóbwe mí

akasípó. ³⁸ Ohá ání omotsu mu oyikpalíhe bobuo mi é mófɔn ání ɔbóbwe mí akasípó. ³⁹ Ní ɔku lépri mu nkpa á, ɔbóhulú mú. Ní ɔku é lóhulú mu nkpa mí su á, obénya mú.

Yilébwe Iwi Ikóká
(Marko 9:41)

⁴⁰ “Ohá ání ɔlɔhɔ mlɪ lahɔ mi. Ní ɔku lóhɔ mi é á, alahɔ mí Sí ámúb ɔlɔwa mí ámu. ⁴¹ Ní fɔhɔ Bulu ɔnósú ɔtáírú ɔfɔ á, Bulu ɔnósú ɔtáírú oyúla fénya. Ohá ání ɔlɔhɔ yilé ɔbwepú é ɔfɔ obénya yilé ɔbwepú oyúla. ⁴² Ɔnɔkwali nde mlɪ bláa. Ohagyísha ání ɔleha mí akasípótɔ ɔkusu kóráá ntsu-owebi ɔbɔ olonu a, ɔmóhulú mu ipán.”

11

Yesu Mva Asú Ɔbɔpú Yohane
(Luka 7:18-35)

¹ Bréá Yesu lópu agyómá ánfɪ wá mu akasípú dúanyɔ ámu ibitɔ tá á, ɔlɔyɔ yéki Galilea awúlusu, súná ahá ató, dá asún ámu é ɔkan.

²⁻³ Asú Ɔbɔpú Yohane da obu, olonu Kristo bwehé. Mú su ɔlɔwa mu akasípú abanyó sísí Yesu ɔbéɛ, bɔyéfíté mu beɛ, “Fúgyí shá ámúb ɔbéba amu ni, ntéɛ akíu sha bambá ɔkpa?”

⁴ Yesu lébláa amú ɔbéɛ, “Mliyinki yebláa Yohane asún ání mlɪlabonu pú atáá mlɪlabowun.

⁵ Mlɪlabowun ání ansibi abwiepú buɔde ató wun, abɔ buna. Ilo pepe alɔpú iwi deplú. Isv atínpu buɔde asún nu. Afúli buɔdetsinkí, ahíánfɔ é buɔde asun wankláán ámu nu. ⁶ Bulu obóyulá shá ání mí bwehé mɔkúsú líi musu.”

⁷ Bréá Yohane akasípú ámu beyinkí bɔyó á, Yesu lówa tóí tsú Yohane iwi súná ɔɔm amu bi. Ɔbéɛ,

“Bréá mlilédaḷi yə dimbísó unu á, ntə əkíkpa mlílýə? Fítáa ání afú de mú tsúon lóó? Ekεεεεεε! ⁸ Ní megyí mú á, ntə kóún əkíkpa mlílýə? Ǿhá ání ədidí ntsrim? Ekεεεεεε! Awíe wóyí atati ámu odu adídápó butetsiá. ⁹ Mlɪbla mi! Bulu ənású ətáípú mlilédaḷi yéki? Ee, Yohane ni. Ǿdon Bulu ənású ətáípú. ¹⁰ Mu iwɪ asún Bulu lébli bəwanlín mú tsɪwɪ bεε, ‘Kɪ, nde obí wa gya fu nkpá. Mu əbéla əkpa há fó ní.’ ¹¹ Ǿnəkwali nde mli bláa mbée, əhagyíəha ání əha tsihé lakɛn kwí mófɔn Asú Ǿbəpú Yohane, táme mu é əmɔfɔn Bulu iwíegyí ámuətə əkusu kóráá. ¹² Tsú Yohane brésú bətu nde á, ahá bude Bulu iwíegyí ámu prú əwɔnlínsú. Awɔnlínpó bude mú prú. ¹³ Tsúfé Bulu ənású atáípú amu pú Mose Mbla ámu bəfɔn Yohanesu féé bətəí tsú Bulu iwíegyí ámu iwɪ. ¹⁴ Ní mlóhə asún ámu gyi a, mómó mlébi ání mɔgyí Elia. Mu əbéba ni. ¹⁵ Ǿhá ání əbu asu onúu.

¹⁶ “Séi ánfɪ á, amɛndɪ nɔpu ndɛmba-abí ánfɪ kápú? Bugyi fé nyebíá butsie dɪnsu bude aba kpolí, ¹⁷ blí bεε, ‘Anɪapléi ansigyísú, mlɪmɛtsa. Mú su anɪlálá wá awɪrɛhə ɪb, táme mlɪmósu.’ ¹⁸ Mɪgyí fé nyebí ánfɪ, tsúfé Yohane léba á, oletsíá klí ənó, omonu ntá, táme mlɪaa, ‘Ǿhɛ laláhɛ bu muətə!’ ¹⁹ Táme mí, Nyankpɔsa-Mu-Bi ánfɪ mú naba nde ató gyí, nde ntá núu. Mú é mlɪaa, ‘Mlɪkɪ opotsuapɔ pú nta əbuəpú, lakpan abwɛpú pú lampóo ahəpɔ onyawíe.’ Táme Bulu əha tsiátó telé mu nyánsa əwan.”

*Ahá Aní Bɔmɛdamli Klɔntə Asóngyí
(Luka 10:13-15)*

²⁰ Yesu lɔpu əbló tói tsú awúlu aku iwɪ. Awúlu amuá ələbwe ofúla akpənkpəntɪ mútə, táme

bυμεδamlί klυnto ámv. ²¹ Ɖbée, “Korasinfó, mligyowí. Betsaidafó, mligyowí ní. Ní Tiro pú Sidon awúlu laláhe amuto nabwe ofúla akpɔnkpɔnti ánfí nabwe mlito á, teki bedamlí klυnto dodoodo. Teki buda akpekpeto, bakpá nsúo wá nwunto púsúná ání badamlí klυnto. ²² Mlibi ání Bulu obébití mli iɔv mv asón ogyíké dɔn Tiro múa Sidonfó. ²³ Mli Kapernaumfó, mlidéklé mliaa mlótsu iwí fúá alu yówó ɔsúsú? Ekekεεκε! Bulu obéba mli así yówie afúlitó. Tsúfé ní Sodom wúluto nabwe ofúla akpɔnkpɔnti ánfí odu á, teki wúlu amv itráa bv iuv bɔtv ndε. ²⁴ Mlikan ání Bulu obówun Sodomfó nwe asón ogyíké amv dɔn mli.”

Mlibeda Ɖkpónó Mí Wá
(Luka 10:21-22)

²⁵ Alí bré ámvto á, Yesu lóbó mpái blí obée, “Mí Sí, ɔsó mvá así Owíé! Nedá fó ipán ání falé tóá fɔpɔnájín anyansapv pú asón abipú ɔwan súná ahá ání bυmeyín ɔlala, bvgyi fé nyebí. ²⁶ Ee, Mí Sí! Alí fudeklé fεε íbá mótó ní.”

²⁷ “Mí Sí lópv tógyító wá mí íbitó. Ɖhaa méyín Obí ámv, nkéti Ɖsí ámv nkule. Ɖhaa méyín Ɖsí ámv é, nkéti Obí ámv pú ɔhá ání Obí ámv latsúlá ání obéle mv súná mv.”

²⁸ “Mliba mí wá, mli ahá ání ilapían mli, mli ato sɔráhé de mli dóvn. Néha mléda ɔkpónó. ²⁹ Mliba iwiasí ha mi, amlisuan mi, tsúfé neba iwiasí, nolwií, méní mlénya iwilwii. ³⁰ Tsúfé mí wá tsiá bv atsiálé. Mí ato sɔráhé é móɔdɔn mli sɔrá.”

12

Ɖkpónó Ɖdaké Mv Wie
(Marko 2:23-28; Luka 6:1-5)

1 Yesu mva mu akasípó bətsun ayó ndə kutə əkprónú ɔdaké. Akón de akasípó amv, sv bəpusáa ayó ámu kv wí. 2 Farisifɔ akv bowun amú, bebláa Yesu bεε, “Kí, fú akasípó amv bude t́á mbla meha əkpa bwe əkprónú ɔdaké!”

3 Yesu léfité amú ɔbéε, “Mlímákókla nu t́á Owíe Dawid lóbwe bréa akón de mva mu abúopu kí? 4 Olebitíwíé Bulu osúmƙpa yótsu bodobodoá bapóhá Bulu igyí ba, mva mu abúopu amv begyí. Bulu igyí ahapó nkɔle beha əkpa, btegyi alí bodobodo amv. 5 Mlulakla Mose Mbla, nú ání Bulu igyí ahapó ámu butəyó agyómá Bulu ɔswéƙpa inu əkprónú ɔdaké, táme butamahá amú ipón. 6 Nde mli bláa mbéε, ɔhá ání ɔdun Bulu ɔswéƙpa amv búv nfi á. 7 Bulu asón leblí ɔbéε, ‘Nwewúun ntekle, megyí igyíha.’ Ní mliyin mú así á, tekí mlíméεha ahá áñfi amú asón da əkpa áñfi ipón. 8 Tsúfé mí, Nyankpɔsa-Mv-Bi áñfi gyí əkprónú ɔdaké mu wie ní.”

Ilɔtsa Ɔkpónú Ɔdaké

(Marko 3:1-6; Luka 6:6-11)

9 Yesu lénatí inu, ɔlɔyɔ YudaƔɔ ofiakpa. 10 Olowun oyin ɔkvá mu ibi kvle lawú inu. Farisifɔ ámu bude Yesu t́εε. Mú sv befité mu bεε, “Mbla leha əkpa ání butsáa ilo əkprónú ɔdaké?”

11 Múv Yesu léfité amú ɔbéε, “Ní mlitə ɔkv bu kufa, alakpádá wíé ibúntó əkprónú ɔdaké á, ɔméεle mu? 12 Yéε nyankpɔsa bu labí dvn kufa a? Mú sv mbla leha əkpa ání ɔha ɔbóbwe yilé əkprónú ɔdaké.”

13 Múv ɔlebláa oyin ámúv mu ibi lawú ámu ɔbéε, “Tɔnkí fú ibi amv.”

Olenya t́inkí mú alí pé, ɔhé lowie mút́ó fé nyɔɔsi amv. 14 Táme mú ó á, Farisifɔ ámu bedalí yékitá agywun alíá bóbwe bómə Yesu.

Osúmbi Aní Bulu Léle

¹⁵ Yesu lébi amó agywun. Mú su ðlenatí inu. Ððam bobuo mu, ðletsá amótó alòpu fée ilo. ¹⁶ Múú ðleda amó ðlá ðbée, bumaáha ahá abubu mu. ¹⁷ Iní léha asún amóú Bulu ðnósú ðtóipú Yesaia lébli yáí ámu léba mótó ní. ¹⁸ Ðbée,

“Kí, mí osúmpúá nalé ní.

Ntòdwé mu, mi ansí tegyi mu iwí.

Nópu mí Ðhe Wankíhé wá mutò.

Ðbébláa ðmátófo ðbée, ‘négyi amó asún ðnòkwálsu.’

¹⁹ Omégyi nwéen, ðmóòkplón.

Ðhaa móonu mu ðnó brònu.

²⁰ Obénya klón há ahá aní amó hógyi ðnó ma ðnlin, bábwé fé oyíá ilatá bia tá.

Ðbówa awítòle há ahá aní buma ðwonlín,

bábwé fé ðkandíeá nfo latá mótó,

yòfun bréá bébi aní ntegyi asún ðnòkwálsu.

²¹ Ahá aní bomegyí Yudafò bópu ansí dínká musu.”

Yesu Mva Beelsebul

(*Marko 3:20-30; Luka 11:14-23*)

²² Inu bòpu oyin ðku ba Yesu, ðhe laláhe bu mutò. Mú su ðleha mu ansíbi lobwie; álató omúmu é. Yesu létsa mu ilo, ðde ató wúun, ðdetóí é. ²³ Ðnó lobwie ahá ámu fée, befíté beé, “Megyí Dawid mu na ámu ní?”

²⁴ Táme Farisífo ámu bonu asún ánfí á, bebli beé, “Ðhe laláhe owíe Beelsebul túmi ðdepugya ðhe laláhe lé ahátò.”

²⁵ Yesu lébi amó agywun. Mú su ðlebláa amó ðbée, “Iwíe ogyíkpá aní ðlaye anyò, buðe aba kò bédida. Ah kén wúlu ntée wóyí oduá mótó atsiápú buðe aba kò é itobwíé ní. ²⁶ Mú su ní Ðbunsám dé mu iwí gyáa a, mu iwíegyi bédida. ²⁷ Ní Beelsebul túmi ndepugya ðhe laláhe lé ahátò á, múmó ma túmi

mli abí é budepugya òhe laláhe lé ahátò? Mli abí ámu onutó obégyí mli asón. ²⁸ Táme íniá Bulu Òhè ndepugya òhe laláhe su á, mlibi ání Bulu iwíegyi ámu laba mli wá dodo.”

²⁹ Òhaa méetalí wíé òwonlínpo wóyító yókulá mu ató, nkéti alagyankpá kíkli mu tswi, asa òbétalí kólá mu ató fée.

³⁰ Òhá ání omobuo mi dé mí lu. Òhá ání òmedé mí tsa akpa ahá ba Bulu é dé amó gyáa teía mi.

³¹ Iní su nde mli bláa mbée, Bulu obési ahá lakpan pò abususu kugyíku kíé amó. Táme ní òku òblí Òhe Wankíhé amu iwí abususu a, Bulu méesikíé mu ekekeke. ³² Ní òku léblí mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánífi é iwí asun laláhe a, Bulu òbétalí sikíé mu. Táme ní òku léblí Òhe Wankíhé amu iwí asun laláhe mú á, Bulu méesikíé òhá ámu nde òyi kehe, ntée bré ámó ubá ámòtò.

Tsiátó Itsú Iklontò
(Luka 6:43-45)

³³ Oyi abí butópóbí mú. Oyi wankláán toswíé abi wankláán. Oyi laláhe é toswíé abi laláhe. ³⁴ Mli awò abí-aná! Nkálí mli aha laláhe mlétalí blí asun wankláán? Tsúfé tóá idon òha klon a, mótédáli tsu mu ònó. ³⁵ Òha wankláán teblí asun wankláán tsú mu klontò, òha laláhe é teblí asun laláhe tsú mu klontò.

³⁶ Nde mli bláa mbée, òhagyíòha òbéle asun laláhe kugyíkúvá òleblí ònó Bulu asón ogyíké amu. ³⁷ Tsúfé òha asun blíhé Bulu òbópohá mu asu ntée ipón.

Bodunká Ofúla
(Marko 8:11-12; Luka 11:29-32)

38 Múú Farisifó pú Mose mbala asunápó amu aku bebláa Yesu beε, “Osunápó, anidéklé aniaa fobwée osúna ku suna aní.”

39 Oebláa amó obée “Mli ndemba-abí laláhe aní mliladáli Bulu oma. Mli dé osúna dunká amliwun, táme mlímóowun kókukuku dun Bulu onósó otáipó Yona osúna amu. 40 Alí amóú Yona létsiá bonsu iwitá nkensá, opa móa onyé ámu a, alí mí, Nyankpusa-Mu-Bi anfi é nétsiá osulú otótó nkensá, opa móa onyé ní. 41 Niniwefó é bókusó Bulu asón ogyíké amu, há mli ndemba-abí anfi ipón. Tsufé bréá Yona léda Bulu asón okan súná amó á, bedamli klontá ba Bulu wá. Mliki, ohá aní odun Yona onutó líí nfi á. 42 Seba owíe tshé obókusó líí Bulu asón ogyíké, há mli ndemba-abí anfi ipón. Tsufé olotsu osaasí omá ikutá kénin gya okpa ba, bonu Salomo nyánsa atosunáhé. Mliki, ohá aní odun Salomo líí nfi á.”

Oye Laláhe Yinki Ba Jhato
(Luka 11:24-26)

43 “Ní oye laláhe idáli jhato á, iteyéki dimbísó dunká okpónó odakpá, táme itamanyá. 44 Inu iteblí aní ibéyinki yó mó wóyí dadatá. Ní isánki yó á, itowun aní baféí mótó, lá mótó wankláán, ida kpan. 45 Iteyínki yékpá mó aba asienó aní butabwé lalahe dun mó, buteba betsiá nu. Inu ohá ámu tsiátó teyintá dun alí igyi yáí. Alí íbéba ha mli ndemba-abí laláhe anfi ní.”

Yesu Abusuanfó Onutó
(Marko 3:31-35; Luka 8:19-21)

46 Bréá Yesu trá ode ahá ámu asón bláa a, mu yin muva mu apíó beba belí kpankpá, bu dedunká aní bebláa mu asón. 47 Ahá ámutá oku lébláa Yesu

ἄβέε, “Κι, φύ γίν μου φύ ἀπίό βυλί κπανκπά. Βυδε φύ dunká, abubla fu asón.”*

⁴⁸ Μύ Yesu léfité mu ἄβέε, “Amendi gyí mí yín mu mí ἀπίό?” ⁴⁹ Inu ἄletinkí ubi sísí mu akasípó amu, blí ἄβέε, “Mluki, mí yín mu mí ἀπίό gyí ahá ánfí á. ⁵⁰ Ὁhagyícha ání ἄἄbwé mí Sí ámóú ἄbu ἄsúsú ámu ἀπέ á, mu gyí mí yín móa mí píó ní.”

13

Ató-abí Owunyápu Iwi Yébi (Marko 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Ἐκε ámu kén á, Yesu lédalí tsu wóyító yétsiá ἄpu ἄnó. ² Ὁἄm κpanκpḗnkpḗnti beba befia bomlí mu. Μύ su ἄἄdu wíé ἄkluntá, yétsiá ἄpu amusu, ahá ámu é βυλί ἄpu ἄnó inu. ³ Inu olosuná amó ató tsatsḗtsḗ ayébitá ἄβέε,

“Ὁἄἄἄpu ἄku lóyo ató-abí owunyákpa. ⁴ Bréá ἄde mú wunyáa a, iku lówolí ἄkpatá, mbubwi beba bḗtswetswéé mú féé. ⁵ Iku é lówolí abutású, ἄtíneá isi kpalobí dín. Μύ su ἄἄwa ἄsa kwe, ⁶ táme bréá owí lelín a, ἄἄἄ mú mó, tsúfé mú nlín mḗyo ἄtḗtḗ. ⁷ Abí ámu ku lobun awutá, awu ámu lobulá kítá mó. Μύ su imedan. ⁸ Táme abí ámu ku é lobun ἄsolúu wankláánsú, ἄἄkwe, dan, swie abí. Iku lafa (100), iku aduesie (60), iku é advasa (30).”

⁹ Yesu lómḗ mu asón ἄnó ἄβέε, “Ὁha ání ἄbu asu onú!”

Tḗd Svá Yesu Lḗtḗí Ayébisu (Marko 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Mu akasípó amu beba befité mu beε, “Ntogyi sḗ fude amó asón bláa ayébisu?”

* **12:47** Μótó yéε 47 ima nwóló dada amu akḗta.

¹¹ Múú òlèlè mú ònó òbée, “Mli mú á, Bulu lahá mli òkpa òbée, mlibí mu iwíegýí ámu iwí asón ñáínhé, táme òmeha amó mú alí. ¹² Tsúfé òhá ání odekléá obónu mí atosunáhé amu así á, Bulu òbópú iku tsíá mótó há mu, méní òbétra bí tsíá mótó. Táme òhá ání omedékléá obónu mú así á, Bulu òbóswí mu kpalobí ámú alabí ámu kóráá. ¹³ Tóá sá nde amó asón bláa ayébisu gyí, bude mú nu, táme bumedé mú así nu. Bude mú wúun, táme bumedé mú bí. ¹⁴ Ahá ánfí sù Bulu ònósú atáípú Yesaia asón ání òlèblí tswíu laba mótó ní. Òbée,

‘Bónu lánú, táme bumóonu mú así.

Béki láki, táme bumóowun mú.

¹⁵ Tsúfé amó agywun lawú.

Batílá asu, bun ansíbi é.

Íni su bumóonu, bumóowun é.

Ní megýí alí á, tekí bówun ató,

bónu asón, amó agywun bóbwií,

bédamlí ba mí wá, nétsa amó ilo.’

¹⁶ “Táme mli mú á, Bulu layúlá mli. Mlétalí pú ansíbi wun ató, pú asu nú asón. ¹⁷ Ònòkwali nde mli bláa. Bulu ònósú atáípú pú yilé abwepú tsàtsàtsà bekleá bópú amó ansíbi wun ató ánfí, abupú amó asu nu asón ánfí mlidénu, táme bumenya mú alí.

Ató-abi Owunyápu Yébi Amu Así

(Marko 4:13-20; Luka 8:11-15)

¹⁸ “Mlinu ató-abi owunyápu yébi amu así nya.

¹⁹ Ahá ání bonú Bulu iwíegýí iwí asón ámu, táme bumonu mú así á, bogyi fé abí ámú ilobun òkpatò ámu. Òbunsám teba bele asón ámú bodu wá amó klontò ámu náti. ²⁰ Abí ámú ilòwolí abotásó amu gyí ahá ámú bonú asón ámu pé, bahò mú ansigyísó,

²¹ táme íniá buma nlin su á, itamatsíá amútó yó. Mú

su ní bɔdun amósú ntéε iwɪɔsɪn kɔ itó amó asón ámu su á, ɪnɔnɔ bɔtɛdɪdɪ. ²² Abí ámúú ɪɔwɔlí awutɔ ámu gyí ahá ámúú bonú asón ámu a, bahɔ mú, táme ɔyí ánfɪtɔ atɔ hiánhe iwɪ gywíɪn pɔ mótó atonyahé iwɪ ɔnsípe tegyi Bulu asón ámusu. ɪni su bɔtamaswíé abí. ²³ Abí ámúú ɪɔwɔlí ɔsɔlɔbɔ wankláánsó amu gyí ahá ámúú bɔtonú asón ámu, nú mú asi. ɪni su itehá bɔtɔbwé yilé fɛ ahá ató-abí ámu loswie, ɪku lafa (100), ɪku aduesie (60), ɪku é advasa (30) ámu.”

Ató-abi Wankláán Pó Ifa Laláhe ɪwi Yébi

²⁴ Yesu létrá ha ahá ámu yébi kɔ ɔbéε, “Bulu iwíegyí ámu igyi fɛ ɔdɔtɔpɔ ɔkɔá oloyódu ayó wankláán mu ndɔtɔ. ²⁵ Táme onyé, bréá ahá bɛdɪ á, mu olupú lóyódu ifa laláhe ání ɪlelián ayó ámu wá mótó, ɔlenatí. ²⁶ Bréá ayó ámu lédan, ɪdekwií á, ifá ámu é lelɪn ɔwan mótó. ²⁷ ɔdɔtɔpɔ amu apafɔ botsu ndɔ ámɔtɔ ba bɛfité mu bεε, ‘Anɪ wíé, megyí ayó fodu wá fú ndɔ ámɔtɔ? Nkónú ifa laláhe é itsú mótó?’ ²⁸ Múú ɔlebláa amú ɔbéε, ‘Mí olupú bwehé ní.’ ɪnɔ bεbláa mu bεε, ‘Ní fótsulá á, ha ayetsitsii mú le ayó ámɔtɔ.’ ²⁹ ɔlebláa amú ɔbéε, ‘O-o! Mliha mú itsia. Ní mlihé mú tsií á, mliétsii mí ayó ámu é kɔ tsítsá. ³⁰ Mlisi mú fɛé ɪlu yófon mú tɪnbɪ. Ní ifɔn a, nébláa mú atɪnpɔ mbéε, bɔgyánkpa sain ifa laláhe amu, abukli mú tswɪ ha mú ogyá wa, asa abɔtɪn ayó ámu yɔwa mí odudutɔ.’ ”

Takyí-akpin Ibí Yébi

(Marko 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Yesu létrá ha amú yébi ɔbéε, “Bulu iwíegyí ámu igyi fɛ takyí-akpin ibí, oyin ɔkɔ lódu wá mu ndɔtɔ.

³² Múgyí túkúrífibi nyí-abí fɛétó ni, táme ní ɪdan

a, itɔbwé ifá fúáhé dun ifá kugyíku. Mú abámbi tekpíkpli, mbubwi bɔtogyónká mósú.”

Bodobodotu-afá Yébi

(Luka 13:20-21)

³³ Yesu létrá ha amó yébi ku ɔbéε, “Bulu iwíegyí ámu igyi fé bodobodotu-afá ání ɔtsi ɔku lóptsíá bodobodo nfúó kente kule, ileha mú lotu.”

Yesu Lótáí Ayébisu

(Marko 4:33-34)

³⁴ Ayébi anfi odu tsɔtsɔtsɔ oletsíá públáa ɔɔam amu asún ní. Ɖmebláa amó asún kɔkɔvá imegyí ayébi ɔlɔputáí. ³⁵ Iní léha asún amóú Bulu ɔnósú ɔtáípu ɔku léblí yáí ámu léba mótó. Ɖbéε, “Nótáí ayébisu

púlé asún ání Bulu lópuɔáín tsú ɔyí asitsuábi ɔwan.”

Ifa Laláhe Yébi Amu Así

³⁶ Yesu lénatí ɔɔam amu wá ba wóyító. Múú mu akasípú amu bɔyɔ mu wá yébláa mu beε, “Le ndɔ ámɔtɔ ifa laláhe iwí yébi amu así suna aní.”

³⁷ Múú Yesu léle mú ɔnó ɔbéε, “Mí, Nyankpɔsa-Mu-Bi ánfi gyí ató-abí wankláán odupú ámu ní. ³⁸ Nɔɔ ámu gyí ɔyí ánfi. Ató-abí wankláán ámu gyí Bulu iwíegyí ámɔtɔ abí. Ifa laláhe amu gyí Ɖbunsám abí. ³⁹ Olupú amóú olodu ifa laláhe abí ámu gyí Ɖbunsám. Atótunbi amu gyí ɔyí ɔnómɔké. Ató atínpu amu é gyí Bulu-abɔpu.

⁴⁰ “Alí amóú besáín ifa laláhe amu, wá mú ogyá ámu a, alí kén íbéba ha aha laláhe ɔyí ɔnómɔké ámu ní. ⁴¹ Mí, Nyankpɔsa-Mu-Bi ánfi nówa mí abɔpu békpa tógyítá ítehá ɔha tɔbwé lakpan pú lalahe abwεpú féé lé mí iwíegyí amɔtɔ. ⁴² Bótswi amó féé

wá ogyá kpɔ̀nkpɔ̀ntitɔ̀. Inó isú móa kpisíi bu ni. ⁴³Támε yilε abwεpú mú bówankí fε owí amó Sí Bulu iwíε ogyíkpá inu. Ɔhá aní ɔbu asu onúu.”

Siadiε Méntihé Iwi Yébi

⁴⁴Yesu létrá ha amó yébi ku é ɔbéε, “Bulu iwíεgyí ámu igyi fε siadiε kuá bopulá ɔsulúu kusu. Oyin ɔku léyémentí mú, lánjáin mú. Mú iwi ansigyí su á, ɔleyéfe mu ató fée púbohɔ ɔsulúu amu.”

Abutó Wólíhε Iwi Yébi

⁴⁵Bulu iwíεgyí ámu itráa gyi fε ibiá ogyípó ɔkuá ɔna ɔde abutó wólíhε dunká ɔhɔ. ⁴⁶Bréá olowun butóbi wólíhε kuε péá ihíε bu ibiá á, ɔlefe mu ató fée púyóhɔ butóbi amu.

Asawu Iwi Yébi

⁴⁷Bulu iwíεgyí ámu léla igyi fε asawu aní batswi wa ɔputɔ lé aye ɔtsan-ɔtsan. ⁴⁸Bréá aye lɔbulá mú á, aye alepú ámu bebitía mú ba ɔpu ɔnó. Betsiá asi, tósi gyíhε amu wá blanwétó, tswi móa butamagyi tsítsá. ⁴⁹Alí ibéba ɔyí ɔnómaké ámu ni. Bulu-abɔpu béba bɔtási aha laláhε lé aha wankláántó. ⁵⁰Fówun batswi aha laláhε amu wá ogyá kpɔ̀nkpɔ̀ntitɔ̀. Inó isú móa kpisíi bu ni.

Atonyahé Pɔpwe Móa Dáda

⁵¹Yesu léfité mu akasípú ɔbéε, “Mlulanú mú fée asi?”

Bεε, “Ee, anulanú mú asi.”

⁵²Móu ɔlebláa amó ɔbéε, “Mómú mbla osunápú oduá alakási Bulu iwíεgyí ámu iwi asún é bí á, ogyi fε wóyí mu wie oduá ɔtelé atɔ pɔpwe móa dáda fée tsú mu ató ɔyaíkpá.”

*Bumɔhɔ Yesu Mu Wúlutɔ
(Marko 6:1-6; Luka 4:16-30)*

⁵³ Yesu lénya mó mu ayébi amu onó ali, alenatí unu. ⁵⁴ Oleyinkí yó mu onutó wúlutò Nasaret, oloyósuná ató Yudafò ofiakpa. Mu atosunáhé leha onó lobwie ahá ámu fée. Mú su befité aba beε, “Nkónó olenya nyánsa múa ofúlabwe túmi ánti é tsú? ⁵⁵ Megyí ató osrépú mu bi ámu ni? Megyí mu yin gyí Maria, mu apio yinhé gyí Yakobo mva Yosef pú Simon mva Yuda? ⁵⁶ Yéε ania mu apio tsihé tsie nfi á? Múú nkónu olenya íni fée tsú?” ⁵⁷ Inu su mu asón lókusú líi amósó.

Yesu lébláa amú abéε, “Ahá butobú Bulu onósú otáipú otíneyiótíné, táme mu onutó wúlutófò pú mu wóyító ahá mú butamabú mu.” ⁵⁸ Iniá bumòhò mu gyi su á, ofúla kpalobí ku pé abwε unu.

14

Asú Obopú Yohane Lowu (Marko 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ Galilea omású ogyípú Herode lónu Yesu iwí asón ali bré ámutò. ² Múú ablábá mu asúmpú abéε, “Asú Obopú Yohane amu ni. Mólákúsú tsú afúlitò. Mú sù adε ofúla anfi odu bwε ní.”

³⁻⁴ Bré kutò á, Yohane létsiá bláa Owíε Herode abéε, mbala mēha akpa ání otsiá mu pio Filipo mu ka Herodia. Inu su Herode léha bekitá Yohane, wá mu ikan, pú mu wá obu. ⁵ Abwε agywun ání abómò Yohane, táme olenya ahá ámu ifú, tsúfé butobú Yohane ání Bulu onósú otáipú ogyi.

⁶ Táme eke akvá Owíε Herode dé mu akwúké gyí a, mu ka Herodia mu bi tsihé lóbowie abuntò tsa Herode mva mu ahandε ansító. Mu itsáa amu lówa owíε amu ansigyí. ⁷ Mú su akεka ntam abéε, abéha mu tógyítá odeklé.

⁸ Otsibi amv mv yin léha mv òlebláa Herode òbée, “Ndekléá fupó Asú Òbópú Yohane nwun dínka línsó ha mi séséésí.”

⁹ Asón ánfí léhie han Herode, táme mv ntam amúò òleka, pú ahá á múú búbu inu ámv sv á, òleha mv ahá òtínpu òkpa òbée, òbwéé tóá otsibi amv lafité ha mv. ¹⁰ Ahá òtínpu amv léyetin Yohane nwun obu òdikpá inu. ¹¹ Múú òlòpu nwun ámv dínká línsó ba otsibi amv, mv é òlòpuya mv yin Herodia. ¹² Asú Òbópú Yohane akasípú beba botsu mv satin yópulá. Mú òma a, bọyọ yébláa Yesu asón ání ilaba.

Ahá Mpím-nu Atogyihé Ha

(Marko 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohane 6:1-14)

¹³ Yesu lénya nú asón ámv ali, olowie òklontò, fá ntsu yétsiá òtinekú mv nkùle. Táme òdòm ámv bebi òtínéá ọyó. Mú sv benatí ayabitò tsú amú awúlusu gya mv nkpá. ¹⁴ Bréá òlekplí dali òklon amutò, wun òdòm kpònkpònkpònti á, amú asón lòwa mv nwe. Mú sv òletsa amútó alòpu.

¹⁵ Owí lòpòn a, akasípú amv beba mv wá bebláa mv beé, “Dím bíso nfi gyí, owí é deta. Mú sv ha amú abuyọ awúluá ibu bomlí nfi así yọhọ tọkú gyí.”

¹⁶ Táme Yesu léle mú ònó òbée, “Imehián ání bóyọ. Mlídunka tọkú ha amú abuyi.”

¹⁷ Mv akasípú amv bebláa mv beé, “Tóá anibv fée gyí bodobodo apin anu pú ntsutso iye bwáhé anyọ pé.”

¹⁸ Yesu lébláa amú òbée, “Mlitsv ba mi.” ¹⁹ Múú òleha ahá ámv betsiatsiá ifa bọbwe amvsv. Inu olotsu bodobodo anu pú ntsutso iye bwáhé anyọ ámv. Inu olotsu ansí fúá kí ọsúsú, òleda Bulu ipán. Múú olebiabíá bodobodo amutò há akasípú amv, amú é beye mú ha ahá ámv fée. ²⁰ Amú fée begyi

mwe sian. Akasípó amu bətəsí síanhe amu. Uloblá alakpá dúanyɔ. ²¹ Ayin ání begyi ató ámu nkole bugyi fé mpím-nu (5,000). Bumekla atsi móa nyebí mó.

Opusu Natí

(Marko 6:45-52; Yohane 6:15-21)

²² Mób Yesu léha akasípó amu ɔbéε, buwíε ɔklontɔ, abugyankpa fa ɔpu amu yɔ mó ɔbɪn. Mu mó olesin ɔma sí ahá ámu ɔkpa. ²³ Bréá olesi amó ɔkpa tá á, ɔlɔdu yó busu yóbɔ mpái. Mu nkole oletsiá inu yófɔn owi tahé. ²⁴ Alɪ bré ámɔtɔ á, ɔklɔn amu lawié ntsu nsiné. Ilefia afú kpɔnkpɔntɪ ku, ɔpu amu lówa dabi.

²⁵ Bake-bake a, Yesu lénatí ntsu ámusu ayabito buo amó. ²⁶ Bréá bowun mu, ɔna ɔpu amusu á, benya ifú súra okitikíti, blí beε, “Fúli ogyi.”

²⁷ Táme ɔlɔwa ɔsa bláa amó ɔbéε, “Mliwa klɔn. Mí ní. Mliwanyá ifú.”

²⁸ Petro lébláa Yesu ɔbéε, “Mí Wíé, ní fú ní mó á, ha mí é annatɪ ɔpu amusu bɔtu fú.”

²⁹ Yesu lébláa mu ɔbéε, “Natɪ ba.” Petro lédali ɔklɔn amɔtɔ ɔna ɔpu amusu ɔyó Yesu wá. ³⁰ Táme bréá olowun alíá afú ámu ɔnó bu ɔnlɪn á, ifú lowie mu ayetɔ. Mó su ɔlɔwa me bi. Mób ɔlɔkplón kpolí Yesu ɔbéε, “Mí Wíé, hɔ mi!”

³¹ Inuɔv Yesu létinkí ibi kítá mu, bláa mu ɔbéε, “Fú hógyi mɔtsó. Ntogyi só fúde nwéen gyí?”

³² Benya dú wíé ɔklɔn amɔtɔ alɪ, afú ámu léka itin. ³³ Inu ahá amób buɔv ɔklɔn amɔtɔ ámu beda akpawunu Yesu ayabito, blí beε, “Lélé, Bulu mu Bi fógyi.”

Genesarefɔ Alɔpu Tsa

(Marko 6:53-56)

³⁴ Yesu mva amónyɔ befa ɔpu amv yési Genesaret otsubúno. ³⁵ Bréá inɔfo bebi ání mu ni á, bɔwa abí ya amó awúlu féesú, há amó bɔpu alɔpu fée ba mu. ³⁶ Bokokóli Yesu beɛ, ɔhá alɔpu amv abɔpu ibi da mu atadiɛ ɔdanú kpán. Amúá bɔpu ibi da mú fée benya ɔtsá.

15

Atɔɔfo Amándíé (Marko 7:1-13)

¹ Mú ɔma a, Farisifo pú Mose mbla asunápú aku botsu Yerusalem ba Yesu wá, befité mu beɛ, ² “Ntogyi sù fó akasípú amv bɔtamagyi aní anáin amándíésú. Bɔtamafwí ibi amándíé ɔkpasu asa bɔtegyi ató?”

³ Yesu léle mú ɔnó ɔbéɛ, “Ntogyi sù mli é mli anáin amándíé su mlimédé Bulu mbla ámuɔɔ gyí? ⁴ Mose lówanlín wá Bulu mbla ámuɔɔ ɔbéɛ, ‘Bu fó sí mva fó yín,’ ɔletrá wanlín ɔbéɛ, ‘Ní ɔku léblí asɔkpan tsú mu si ntée mu yin iwí á, bɔmóɔ mu?’ ⁵⁻⁶ Táme mli mú mliaa, ɔha ɔbétalí bláa mu si ntée mu yin ɔbéɛ, ‘Tóá tekí nɔpuhá fó á, napúhá Bulu. Imehián aní nétrá kí fu.’ Mli anáin amándíé su mlitráa mlimédé Bulu mblasso gyí. ⁷ Apinabwɛbí abwɛpó! ɔnɔkwali Bulu ɔnósú ɔtɔípú Yesaia léblí tsú mli iwí tswi ɔbéɛ,

⁸ ‘Ahá ánfɔ bɔɔɔpu amó ɔnó bú mí,
táme amó klɔn bu ifó mí wá.

⁹ Kpaali bɔɔɔ mí sum,
tsúfé basí Bulu mbla tswi, yó bɔɔɔ anyánkɔpúsa
mbla suná.’ ”

Tóá Itɔkpíi ɔha Bulu Ansító (Marko 7:14-23)

¹⁰ Yesu létrá ti ɔdɔm amv ba mv iwɪ wá, ɔlebláa amó ɔbéε, “Mliyaa asv, ménɪ mlónu ínɪ asi. ¹¹ Megyí tóá ɔha tegyi tókpóí mv Bulu ansító, mbóún múbá itedáli tsu mv ɔnó tókpóí mv.”

¹² Inv mv akasípó amv beba mv wá befité mv beε, “Fuyin ání fú asvɔn blíhé anvɪ lawɔ Farisifɔ ámv?”

¹³ Yesu léle múbá ɔnó ɔbéε, “Bópulí oyígyíoyí ání megyí mí Sí ámvú ɔbv ɔsúsó ámv lóswíε tsítsá.

¹⁴ Mlisi Farisifɔ ámv asón. Ansibi abwiepú bvgyi, bvde ansibi abwiepú kpa. Ní nsibi obwiepú dé nsibi obwiepú kpa á, ɔbótó amó abanyó bvtekpá wíé.”

¹⁵ Múbá Petro lébláa mv ɔbéε, “Le yébi amv asi suna anv.”

¹⁶ Yesu léfité amó ɔbéε, “Múbá sv mli é mliɪtamanú asón asi? ¹⁷ Mliɪmýín ání tóá iwíé ɔha ɔnó á, mv iputɔ itowíé, ɔteyéle múbá wá ɔkpvntɔ?

¹⁸ Asóngyíasón ání itedáli tsu ɔha ɔnó á, mv klvntɔ itedáli tsu. Mótɔkpóí mv Bulu ansító ní. ¹⁹ Tsúfé ɔha klvntɔ ágywvun laláhe tedáli tsu. Mótéhá ɔtɔmó ɔha, ɔtɔtɔ mbva, ɔtɔwá atsv múbá ayin asón, otowí ató, ɔtɔwá afunv, otetsii ɔha. ²⁰ Inɪ aná tókpóí ɔha, táme ní ɔha mófwɪ ɪbɪ amándíε ɔkpasv asa olegyi ató á, itamakpóí mv Bulu ansító.”

*ɔtsɪ ɔkvá Omegyí Yudayin Hógyi
(Marko 7:24-30)*

²¹ Yesu lénatí inv yó Tiro múbá Sidon nsáintɔ.

²² Kanaanyintse ɔkvá otsie inv léba Yesu wá. ɔde okitikítɪ svrá, olokokóli Yesu ɔbéε, “Dawid mv na, wun mɪ nwe! ɔhe laláhe bv mí bí tsihétó. Ide mv háan dvbɪ.”

²³ Táme Yesu mékpla mv. Inv mv akasípó amv bobwií ipa há mv beε “Ha ɔtsɪ ámv ɔnatɪ, tsúfé obuo anv ɔde okitikítɪ svrá dvbɪ.”

24 Yesu lébláa ɔtsi ámu ɔbéε, “Israel akúfa fwihé pé wá Bulu lówa mí.”

25 Táme ɔtsi ámu léda akpawunu mu ayabitɔ, bláa mu ɔbéε, “Mí Wíé, gyi mi buale.”

26 Yesu lébláa mu ɔbéε, “Ima aleá fɔswí nyebí atogyihe póhá akíai.”

27 ɔtsi ámu léle mú ɔnó ɔbéε, “Owíé, ɔbu mótó aɔ, táme akíai é buteggi atogyihe mpupubi ání itekpákpa bun amó wíε ɔpónúasi.”

28 Mú Yesu lébláa mu ɔbéε, “ɔtsi, fú hógyi lomóní. Ibá mótó ha fu aɔiá fudeklé.” Inonu iwí lówa mu bi ámu ɔnlɔn.

Ahá Tsɔtsɔtsɔ Ilɔ Tsa

29 Tsú inu á, Yesu lótsɔn Galilea ɔpu ɔnó, dú yétsiá okúku kusɔ. ³⁰ Ahá tsɔtsɔtsɔ bɔpu abubúpu, ansibi abwiepó, abɔ, amúmu pú ɔlɔ bámbá alɔpú bobun Yesu ayabiasɔ, ɔletsɔ amó féeé. ³¹ Ahá ámu ɔnó lobwie amó bréá bowun amúmu buɔetáí, abubúpu iwí lawá amó ɔnlɔn, abɔ buɔna, ansibi abwiepó é buɔe ató wúun, bekanfú Israel Bulu ámu.

Ahá Mpím-na Atogyihe Ha (Marko 8:1-10)

32 Yesu léti mu akasípú, bláa amó ɔbéε, “Ahá áfi asón de mí nwe wa. Nde eke sáási ɔpá bubuo mi, butráa buɔna tɔtɔá bégyi. Ní nehá amó bɔpú akón náti á, ansító béyebi amó ɔkpatɔ.”

33 Mu akasípú amu befité mu beε, “Nkónú abénya atogyihe há ɔɔm anfi dimbí ánfisɔ?”

34 Yesu léfité amó ɔbéε, “Bodobodo afini mlɔbu?”

Bele mú ɔnó beε, “Asienó pú aye pútúpútú kpalobí kv.”

³⁵ Yesu léha ədəm amv betsiá asi. ³⁶ Múu olotsu bodobodo asienó pú aye amv, dá Bulu ipán, olebi-abía mótó há akasípó amv, beye ha amó. ³⁷ Amó fée begyi mwε. Bətəsí síanhe amv bólá alakpá yilé asienó. ³⁸ Ayin ání begyi ató ámv nkυε bυgyi mpím-na (4,000). Bυmekla atsi móa nyebí.

³⁹ Inu Yesu lési ahá ámv əkpa, olowie əkluntə fá əpu yó Magadanfə əsolúsv.

16

Farisifə Bodunká Ofúla

(Marko 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Eke əku Farisifə pú Sadukifə aku beba Yesu əsəkikpa. Mú sv bebláa mv beε, əbwée osúna pvsuna amó ání lélé otsú Bulu wá. ² Yesu lébláa amó əbée, “Ní owí ipən, nsaintə ipé á, mliteblí mliaa, ‘Ɔke nsaintə bédı.’ ³ Ní nyankpυ obílá tuun nyankı a, mliteblí mliaa, ‘Nde nyankpυ obótswie tsυn afú.’ Mlitətálı kı nsaintə, bí tóá ıbéba. Ntogyi sú mlimétálı nú tóá mlidéwúun séi ánfı mó asi.* ⁴ Mlı ndεmba-abı laláhe ání mlıladálı Bulu əma, mlidé osúna dunká amlıwun, táme mlımóowun kəkυυkυ dvn Bulu ənəsú ətəıpó Yona osúna amv odu.”

Inı sv əlenatı sí amó.

Farisifə Pú Sadukifə Bodobodotu-afá

(Marko 8:14-21)

⁵ Yesu akasípó amv bυmekain tsú bodobodo kítá asa befa əpu amv yó əbın. ⁶ Yesu léda amó əlá əbée, “Mlıkı wankláán Farisifə pú Sadukifə Bodobodotu-afásó.”

* **16:3** Mótó yée 2 móa 3 una nwólú dada amv akotə.

⁷ Akasípó amv befité aba beε, “Bodobodo amúú animédé ámv só εδε asún ánfí blí lóó?”

⁸ Yesu lónu asún ání buδεblí. Múú ελεbláa amú εβε, “Όο, mli hógvi mótss. Ntogvi só mlidéblí mlíaa bodobodo ámvú mlímédé ámv sv? ⁹ Imakówánkí mli kí? Mlilatan bodobodo apin anu ámvú neha ahá mpím-nu (5,000) begvi amvsυ? Alakpá afínú lésían mlilótssí? ¹⁰ Ntéε mlilatan bodobodo apin asienó ámvú neha ahá mpím-na (4,000) begvi amvsυ? Alakpá afínú lésían mlilótssí?” ¹¹ Ntogvi só imakówánkí mli ání megví bodobodo iwí asún ndεblí? Bláa ndε mli bláa mbéε, “Mlikí wankláán Farisifó pó Sadukifó Bodobodotu-afásó.”

¹² Inu asa εwankí amú ání megví Bodobodotu-afásó εδε, mboún amú atosunáhé.

Ohá Aní Yesu Gyí

(Marko 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Bréá Yesu lówie Kaesarea Filipi nsáuntó á, εlefité mv akasípó εβε, “Ma ahá beε mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí ngví?”

¹⁴ Beε mύ εnó beε, “Akv beε, fúgyí Asú εbεpú Yohane. Akv beε, Bulu εnósú εtáipú Elia. Akv é beε, Yeremia ntéε Bulu εnósú εtáipú bambá akv.”

¹⁵ Múú εlefité amú εβε, “Mli é mé? Mliá mígyí ma?”

¹⁶ Simon Petro léε mύ εnó εβε, “Fúgyí Kristo, (ohá ámvú Bulu ladá mv ofúli amv) ní. Bulu εkiankparv amv mv Bi.”

¹⁷ Inu Yesu lébláa mv εβε, “Bulu layúlá fú Simon, Yona mv bi, tsúfé megví nyankpusa εkoku léε εnεkwali anfi εwan súná fú. Mí Sí ámvú εbv εsósú ámv ní. ¹⁸ Iní sv mí é ndε fú bláa mbéε, fú dá gyí Petro. Mú así gyí, ‘Butá.’ Butá ánfisv néyi

mí ɔpasua dínká ní. Lowu túmi méetalí gyí mósó ekekekeke. ¹⁹ Nópu Bulu iwíegyí ámu asáafi wá fú ibiɔ. Asóngyiasón ání fékiná ɔsolúv anfiɔv á, Bulu é obékiná mú ɔsúsú. Múá fótsulá á, Bulu é obótsulá mósú ɔsúsú.”

²⁰ Inu ɔleda amú ɔlá kpákpáákpa ɔbéɛ, bumábláa ɔhaa ání muɔgyí Kristo amu.

*Yesu Iwíɔsin Pó Mv Lowu Iwí Asón Blí
(Marko 8:31–9:1; Luka 9:22–27)*

²¹ Tsú bré ámuɔv á, Yesu léfi así ɔde asóntó le súná amú ɔbéɛ, “Ilehián ání mójɔ Yerusalem yówun iwíɔsin tsɔtsɔtsɔ Yudafɔ ahande, Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbla asunápú ibiɔ. Bómɔ mu, táme Bulu ɔbélakósúa mu eke sáásí tsú afúlitɔ.”

²² Mú sv Petro létí mu ya itsétó, yéka mu itin ɔbéɛ, “Mí Wíé, Bulu ogyáa mú téí ya fú iwí. Iní mába fuɔv ekekekeke.”

²³ Inu ɔledamlí bláa Petro ɔbéɛ, “Satan, natí tetí mísú! Fude mí ɔkpa tíin. Megyí tóá Bulu dégywín fudegywín, anyánkpósa klé fudegywín.”

²⁴ Múv ɔlebláa mu akasípó amu ɔbéɛ, “Ní ɔku dékléa obóbuo mi á, osíi tóá otekle bwe, otsu mu oyikpalíhe bobuo mi. ²⁵ Tsúfé ní ɔku lépri mu nkpa á, íbóhulí mu. Táme ní ɔku lési mu nkpa há mí sv á, ɔbélanyá nkpa ání itamatá. ²⁶ Ní ɔku onyá ɔyító ató féé, táme ɔhúli mu ɔkláa a, labi mɔmu ílɔwa há mu? Ntéɛ ntɔ ɔha ɔbétalí pótse mu nkpa? ²⁷ Tsúfé mí, Nyankpósa-Mv-Bi ánfí néba mí Sí numnyamtɔ, mía mu abɔpu. Inó néka ɔhagyíɔha íkɔ alhá mu tsiátó gyí ní. ²⁸ ɔnɔkwali nde mlí bláa. Aku bubu mlitɔ nfi ání bumóowu, yófuɔn bréá bawun ání mí, Nyankpósa-Mv-Bi ánfí néba mí iwíe ogyíkpá.”

17

Yesu Iwitsée

(Marko 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ Nkensíe òma a, Yesu lékpa Petro mva Yakobo pú mu pio Yohane, bòdu yó ibu kusu. ² Amú ansító inu á, Yesu iwí letsé. Mu ansító lówankí fé owí, mu atadié é ledamlí fútúúúú. ³ Inunu mu akasípú abasá ámu bowun ání Mose mva Elia bele iwí òwan, amóa Yesu buđetó. ⁴ Mú Petro lébláa Yesu òbéé, “Mí Wié, ibu alá abétsiá nfi. Ní fótsulá á, ha ada abú asa. Fú klé kule, Mose klé kule, Elia é klé kule.”

⁵ Bréá òde asón ánfí blí á, agyinde wánkíhé ku lobobun amósó. Inu òme ku ledali tsu agyinde ámòtò òbéé, “Ọni gyí mí Bí òdwepúá olegyi mi ansí ní. Mlunu mu òme.”

⁶ Ifú lèhié kítá amú bréá bonu asón ánfí. Mó su bowa òsa mlí bun òsolótò. ⁷ Mú Yesu léba bəpu ibi dada amú, bláa amú òbéé, “Mlikusu, mlímánya ifú.”

⁸ Inu bowa ansí ki a, bumetrá wun òhaa òn Yesu nkule.

⁹ Bréá buđe ibu ámu kplí á, Yesu léda amú òlá òbéé, bumábláa òhaa tóá bayówun, yófon ekeá Bulu òbókusa Nyankpusa-Mu-Bi ámu tsú afúlitò.

¹⁰ Mu akasípú amu befité mu beé, “Ntogyi só Mose mbla asunápú amu beé, ilehián ání Elia obéyinkí bá asa Kristo amu òbéba?”

¹¹ Ọlèlè mú ònó òbéé, “Ọnəkwalí igyi. Elia obégyankpá bá beła tógyító yáí wankláán. ¹² Nde mlí bláa mbéé, Elia layínkí bá dodoodo, táme òhaa mébi mu. Bowa mu amòmoyò. Ali kén mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é nówun iwíwusun amú ibitò ní.”

¹³ Inu á, ulówankí akasípú amu ání Asú Ọbopú Yohane iwí asón òdeblí.

Iló Dídahe Ɖlópó Tsa

(Marko 9:14-29; Luka 9:37-43a)

¹⁴ Bréá beyinkí kplí bowie ɔdɔm amu wá á, oyin ɔku léba beda akpawunu Yesu ayabitɔ, bláa mu ɔbéε, ¹⁵ “Mí Wíé, wun mí bí ánfí nwε, tsúfɛ iló dídahe de mu háan. Otetsiá dída wíé ntsu móa ogyátó. ¹⁶ Nɔpu mu ba fú akasípó amu, táme bu metalí tsá mu iló.”

¹⁷ Yesu léle mú ɔnó ɔbéε, “Ndeмба-abíá mlímá hógyi, mli tsiátó ma ale. Alí nétsiá mli wá yó ekekegyíeke ní? Nnyá klon ha mli yófun ɔmenke? Mlikpa kebi ámu ba mi!” ¹⁸ Inu ɔɔkplón gya ɔhe laláhe amu. Uedalí kebi ámuɔ, iwí lówa mu ɔnlín.

¹⁹ Mú ɔma a, akasípó amu befité Yesu itsétó beε, “Ntogyi sù aní mú aní metalí gya ɔhe laláhe amu dálí kebi ámuɔ?”

²⁰⁻²¹ Múú ɔlebláa amú ɔbéε, “Mli hógyi mɔtsó kúráá. Mbláa mli ɔnɔkwali. Ní mli hógyi lomóní fé takyí-akpin ibí á, teki mlétalí bláa ibu ánfí mliaa ipúli. Lélé ibópulí, tɔtɔɔtɔ móɔdɔn mli bwε.”*

Yesu Lowu Iwí Asón Blí Otse Nyɔɔsi

(Marko 9:30-32; Luka 9:43b-45)

²²⁻²³ Bréá akasípó amu féé beba befia Galilea ɔmátó á, Yesu lébláa amú ɔbéε, “Béle mí, Nyankpɔsa-Mu-Bi ánfí há adón bómɔ mí, táme Bulu ɔbókɔsúa mi eke sáásí.”

Asón ánfí lehiε han akasípó amu.

Bulu Ɖtswékpa Ofi Ikaka

²⁴ Yesu muε mu akasípó beba Kapernaum wúlutɔ. Inu Bulu ɔtswékpa ofikɔ ahópu aku beba

* **17:20-21** Mótó yée 21 bu nwóló dada amu akɔtɔ: Táme ínɔ odu mó á, nkéti mpái móa ɔnókli pé mlétalí pógya mó.

befité Petro bεε, “Fú wíe teká Bulu ɔtswékpa ofi ikɔ?”

²⁵ Petro lébláa amú ɔbéε, “Ɖteká.”

Bréá Petro lóyo wóyítɔ a, Yesu légyankpá fité mu ɔbéε, “Simon, nkáli gyí fú agywuun? Amendi téká dúte múa lampóo há awíε? Afɔ́ ɔ́ ntée wúlu awíε?”

²⁶ Petro lébláa mu ɔbéε, “Afɔ́ teká.”

Mú Yesu lébláa mu ɔbéε, “Yée múmú wúlu awíε bagyi iwí ní? ²⁷ Táme mmedéklé mbée, abókusú líí amúsú su á, tsu ɔdadɔwa afuyɔ ɔpu ɔnɔ yɔtswi. Ki klemetí gyankpapu ání fée ɔnɔtɔ. Fénya kóba ání íbɔ́fun aní abanyó ofikɔ ámu ka. Le mú, afuyeka ha amú.”

18

Ma Ɖɔ́bwe Ɖhandε?

(Marko 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ Beba Kapernaum wúluta, akasípú amu beba Yesu wá befité mu bεε, “Ma gyí ɔhandε Bulu iwíegyí ámutɔ?”

² Yesu létí kebi ɔku belí amú ansítɔ, ³ ɔleblí ɔbéε, “Ɖnɔkwali nde mli bláa. Ní mlimétsε, bwe iwí fε nyebí á, mlimóowie Bulu iwíegyí ámutɔ.

⁴ Ɖhagyíha ání ɔleba iwiasí fε kebi ánfí á, mugyí ɔhandε Bulu iwíegyí ámutɔ ní. ⁵ Ɖhagyíha ání ɔlɔhɔ kebiá gyi alí mí dátó lahɔ mi.

Ɖha Kpa Wá Lakpantɔ

(Marko 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ “Ní ɔku léha ahá ánfí buɔkúdan mísú hógyitɔ ánfítɔ ɔku lóbwe lakpan á, ní beda nfúókwebu síán mu ɔmetɔ, tswi mu wá ɔpu okluklúkpá, mó mu pó á, íbu alé dun. ⁷ Ɖyítɔ atsiápú bugyówi ní. Tsúfé itáá

itehá ɔha tɔbwé lakpan bu inu. Ibéba ali, táme ɔhá ání ina musu mu ba lɔbwe lakpan ɔgyɔwí ní.

⁸ “Mú su ní fɔ ibi ntée fɔ yabi téhá futɛɔɔda hógyito á, ka mú le, afutswi mú tsalifwi. Ibv aléá fɔpu ibi kole ntée yabi kole nyá nkpa ání itamatá, don ání fɔpu ibi anyɔ ntée ayabi anyɔ wíé ogyá ání itamaduntɔ. ⁹ Ní fɔ nsibi téhá fɔtɔbwé lakpan á, loti mú le, afutswi mú tsalifwi. Ibv aléá fɔpu nsibi kole nyá nkpa ání itamatá, don ání fɔpu ansibi anyɔ wíé isubítí ogyá ání itamaduntɔ.

Kufa Fwihé

(Luka 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ “Mlikɩ wankláán ání mliméekɩ nyebí pútúpútú ánfito ɔkuku ansító kótíkótí. Nde mli bláa mbéé, bubu Bulu-abɔpu ání butɔkósi pú amú asón ya mí Sí ɔsúsú. *

¹² “Mliyo asón ánfito amliki. Ní ɔku bu akúfa lafakole (100), amútó ɔkole ɔfwí á, ntɔ ɔhá ámu tɔbwé? Megyí si otesí adukwebá-kwebá (99) atráhe amu líi okúku amusu, yódunká ɔkole pé ámú alafwí ámu? ¹³ Ɔnɔkwali nde mli bláa. Ní owun mu a, mu ansí bégyi mu iwɩ don adukwebá-kwebá atráhe amú bumɔfwɩ ámu. ¹⁴ Alɩ kén mli Sí ámú ɔbu ɔsúsú ámu médékle ɔbéé, nyebí pútúpútú ánfito ɔkuku é ɔfwí ní.

Ní Fɔ Bá Ɔpú Ilá Gyi Fv

¹⁵ “Ní fɔ bá ohógyipu ɔpú ilá gyi fu á, yo mu wá, mli abanyó pé amlibli mú. Ní olonu iwiasɩ á, falányá opió. ¹⁶ Táme ní omonu iwiasɩ á, kpa ɔbakóle ntée abanyó manta iwisu amliyɔ mu wá, ménɩ bégyi

* **18:10-11** Mótó yée 11 bu nwoló dada amu akotɔ: Tsúfé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfɩ neba ání nɔhɔ ahá ámú bafwí ámu nkpa.

asóngyiasón ání mléblí iwí adánsiε fé alíá Bulu asón lεblí. ¹⁷ Ní omonu amó asón é á, pu asón ámu ya mli ɔpasuafɔ. Táme ní omonu amó asón é á, mómú bu mu ɔmátóyín ntée lampóo ɔhópυ.

Asónkiná Pó Mósó Tsulá

¹⁸ “Ɔnɔkwali ndε mli bláa. Asóngyiasón ání mlékiná ɔsulúv anfisυ á, Bulu obékiná mú ɔsósú. Móa mlótsulá á, Bulu obótsulá mósú ɔsósú.

¹⁹ “Ntráa ndεblí mbée, ní mli abanyó mlɔbwé agywun kole ɔsulúv anfisυ kólí tɔko á, mí Sí ámú ɔbu ɔsósú ámu ɔbóbwe mó há mli. ²⁰ Tsúfé ɔtinegyíɔtíné ání ahá abanyó-abasá befia mí dátó á, mbυ amó wá.”

Osúmpú Owuntɔlnpu Iwí Yébi

²¹ Mób Petro léba befité Yesu ɔbéε, “Mí Wíé, tsefini nsíkíε mí bá ní ɔpú ilá gyi mi? Tse sienó lóó?”

²² Yesu lébláa mu ɔbéε, “O-o, megyí tse sienó fésikíε mu, tsé aduesienó (70) aku asienó. ²³ Ini su Bulu iwíegyí ámu igyi fé asón ánfí. Owíε ɔku lóbwe agywun ání muε mu asúmpú bóbu akúnta. ²⁴ Bréá olefí mó así á, mu asúmpú bekpa amótó ɔkuá ɔde mu ikɔ mpím-mpímtó ba mu. ²⁵ Táme osúmpú amu má tɔtɔá ɔbópuká ikɔ ámu su á, owíε amu léha ɔbéε buféε muε mu ka, mu abí pú mu ató féé púkítá ikɔ ámυtɔ. ²⁶ Inu á, osúmpú amu lókusú dá akpawunu owíε amu ayabitɔ, bwíí ipa há mu ɔbéε, ‘Mí Wíé, nya klɔn ha mi. Ibwé néka fú ikɔ ámu féé.’ ²⁷ Mu asón lɔwa mu wie amu nwe. Mú su olesi ikɔ ámu féé kíε mu, há mu ɔlenatí.

²⁸ “Táme bréá osúmpú amu lédali inu á, ɔlɔyótυ mu osúmba ɔkuá ɔde mu ikɔ kpalobí ku. Ɔlékítá mu ba ámu ɔmetɔ kínkíínkín, bláa mu ɔbéε, ‘Pu mí kóba ha mi!’ ²⁹ Mu osúmba amu é léda akpawunu bwíí ipa

há mu, bláa mu obéé, ‘Nya klɔn ha mi. Ibwé néka fú kɔ.’ ³⁰ Táme osúmpó anfi mó mótsulá. Ɖleha ání buyúu mu yɔwa obu yɔfun ekeá obéka mu ikɔ ámu. ³¹ Mu asúmba bowun t́á alapógyi mu ba ámu a, ilowie amú iwitɔ. Mú su bɔyɔ yébláa amú wíe asón ámu f́éé. ³² Múú amú wíe amu léha beti osúmpó amu ba, ɔlebláa mu obéé, ‘Osúmpó owuntɔlnpu, fú ipabwíí su nesi ikɔ tsɔtsɔtsɔ amúú fúde mí ámu f́éé kíe fú. ³³ Ima alá fú mó fówun fú bá ámu nwe fé alá nowun fu nwe?’ ³⁴ Ɖbĺ lekítá owíe amu. Mú su ɔleha obéé, buwáa mu obu, abupiti mu ató yɔfun ekeá obéka ikɔ ámu f́éé.

³⁵ “Alí mí Sí amúú ɔbu ɔsúsú ámu ɔbóbwe mlitɔ okugyíakwá omesi mu ba lakpan kíe mu tsú mu klɔntɔ ní.”

19

Ɖkákíná Iwí Atosunáhé (Marko 10:1-12)

¹ Bréá Yesu lótoí tá á, ɔlenatí Galilea ɔmátó yó Yudea ɔmátó Yordan ntsu ámu ɔbin. ² Ɖɔɔm kpɔnkpɔnkpɔnti bobuo mu, ɔletsá amú ilo inu.

³ Farisifo aku beba mu wá bɔsɔ mu ki, fíté mu bee, “Ani Mbla léha ɔkpa ání oyin ɔbétalí kíná mu ka ɔkpagyíakpasu?”

⁴ Yesu lébláa amú obéé, “Mlímókúkla Bulu asón ámu ki ání bré amúú Bulu léfi ɔyí asi á, ɔtsi móa oyin ɔlbwé? ⁵ Bulu léblí obéé, ‘Inu su oyin obótu sí mu si muva mu yin yémantá mu kasu, amú abanyó bóbwe ɔyulúu kule ni.’ ⁶ Mú su nde mli bláa mbéé, butráa bumegyí abanyó, táme babwé ɔbakóle. Ahá ání Bulu labwé amú ikule a, ɔhaa mámaín amú abasu.”

7 Farisifo ámu befité mu beε, “Ntogyi só Mose lówa mbla obéε, oyin obétalí wánlín okákiná owuló pókíná mu ka?”

8 Yesu lébláa amú obéε, “Mli kluntá odwin só Mose léha mli okpa obéε, mlíkína mli aká, tekí megyí ahi Bulu lóbwε mú bréá olefi oyí ámu asi ní. 9 Táme ndε mli bláa mbéε, ní oyin okíná mu ka láyétsiá ot̄si bámbá á, alató mbua. Okpa oduásúá oyin obétalí kíná mu ka pé gyí aladáli mu oma.”

10 Múú mu akasípú amu beblí beε, “Ní ahi okúlu muva oká abatsiátá asón igyi ní mú á, múmú uma aléá oyin muva ot̄si bétsiá aba pó.”

11 Yesu lébláa amú obéε, “Megyí ahá fée obétalí ho atosunáhé anfi. Nkétí ahá ání Bulu lópuhá amú pé. 12 Tsúfé ina okpa tsotsotsos ayin aku butamatsía aká. Ayin ámu aku á, alí bokwú amú ní. Aku é anyánkpósa láflo amú. Aku é basin kpanku Bulu iwíegyí ámu su. Ohá ání obétalí á, ohó mí atosunáhé anfi.”

Nyebi Yulá

(Marko 10:13-16; Luka 18:15-17)

13 Aha aku bekpa nyebi ba Yesu beε, opúu ibi dinka amúsú, okuli Bulu oyúla ha amú. Táme akasípú amu bowa iyin wá amú. 14 Múú Yesu lébláa akasípú amu obéε, “Mliha nyebi ámu okpa abuba mí wá. Mlimátin amú okpa, tsúfé ahá anfi odu bú Bulu iwíegyí ámu ni.”

15 Múú olpu ibi dindínka amúsú, olenatí inu á.

Atonyahé Iwi Atosunáhé

(Marko 10:17-31; Luka 18:18-30)

16 Εκε ουκ ουν ουν λεβα Yesu wa befite mu obee, “Osunapó, yile mamu nobwe asa nenyá nkpa ání itamatá?”

17 Yesu léfité mu obée, “Ntogyi só fode mí yilé iwí asón fité? Obakóle pé gyí oha yilé. Mogyí Bulu. Táme ní fodekléá fonyáa nkpa ání itamatá á, múmó gyi Bulu mbla asón ámuvu.”

18 Oyin ámu lélafité mu obée, “Mótó mamu?”

Yesu lébláa mu obée, “Mámó oha, mátó mbua, máwi ató, máka asón dínká fó bású. 19 Bu fó sí muva fó yín, afodwe fó bá fé fó iwí.”

20 Oyasubi ámu lébláa Yesu obée, “Ntegyi mú féesó. Ntó é ntráa bwé?”

21 Yesu lébláa mu obée, “Ní fodekléá fífun mú á, yefe fó iwívu ató féé, afuye kóba amu ha ahíánfó, ménu fénya siadié osósó. Fobwé mó tá á, ba afobobuo mí.”

22 Bréá oyasubi ámu lónu asón ánfí á, ílehíe han mu, ólenatí díín, tsúfé ohíe obu ató.

23 Mú Yesu lébláa mu akasípú obée, “Onokwali nde mí bláa mbée, íbéhíe wá onlín asa iwí onyapó obówie Bulu iwíegyí ámuvó. 24 Ntráa nde mí bláa mbée, íwóron ha kpósó ání obótson obun-ató obótó, dun ání iwí onyapó obówie Bulu iwíegyí ámuvó.”

25 Akasípú amu bonu asón ánfí á, ónó lobwie amó. Iní sv befite bee, “Múmu ma mee Bulu obóhó nkpa?”

26 Inu Yesu lélí kí amó alu. Mú ólebláa amó obée, “Anyánkpósató mó á, ohaa méetalí bwé ín, táme Bulu mó tetálí bwé tógyító.”

27 Mú Petro léfité mu obée, “Iníá anílasí tógyító tswí bobuo fú á, ntó abénya tsú fú búotó?”

28 Yesu lébláa amó obée, “Onokwali nde mí bláa. Bréá Bulu obwé oyí pópwe amu, mí, Nyankpósa-Mo-Bi ánfí netsiá mí numnyam owíe obíá ámuvu á,

mli ahá ánfí mlibuo mī ánfí é mlétsiá awíe mbíá dúanyɔsɔ, gyi Israel abusuan dúanyɔ ámu asón. ²⁹ Ǫhagyíɔha ání alanáti sí mu wóyí, mu apíó, mu si muv mu yin, mu abí ntée ɔsulóv mí su á, Bulu ɔbéla há mu mó tsé dú tsé lafa, trá lahá mu nkpa ání itamatá. ³⁰ Táme agyankpapu aku béba bemlí amapu, amapu amu aku é bébemlí agyankpapu.”

20

Ndatɔ Agyómá Ayɔpú Iwi Yébi

¹ Yesu létrá bláa amú ɔbéé, “Mú su Bulu iwíegyí ámu igyi fé asón ánfí. Ǫɔɔɔpu ɔku létsiá. Eke ɔku ɔɔkɔsú nyanki-nyanki ɔyó ipa agyípu odunkákpa, abuyɔyɔ agyómá mu ndatɔ. ² Mva amónyɔ begyi bíá ání ɔbéka amú aliá butɔhɔ ekewóle, ɔɔpu amú sísí agyómá ámu ɔyákpa. ³ Dokwebátó a, ɔledali yɔ dɔnsɔ, oloyówun aku é bulí, bumedé tɔtɔ bwe. ⁴ Olotsu amú é ɔbéé buyóyɔ agyómá mu ndatɔ ha mu. Ibwé ɔbéka amú tɔá ibu alé. Mú su bɔyɔ. ⁵ Dódúanyɔ pú dɔsatɔ é á, ɔletrá pu aku sísí ndɔ ámuɔtɔ. ⁶ Ntópwe donutɔ, bréá ɔledali a, ɔletrá wun akvá bulí kpaali. Mú ɔlefíté amú ɔbéé, ‘Ntogyi sú nde féé mlíí nfi, mlimédé tɔtɔ bwe?’ ⁷ Bebláa mu bee, ‘Ǫhaa mókúbó aní ipa.’ Mú ɔlebláa amú ɔbéé, ‘Mómú mli é mlibɔtsun yɔyɔ agyómá mí ndatɔ.’

⁸ “Bréá owílɔpɔn a, ɔɔɔɔpu amu létí mu agyómású ɔkípu bláa mu ɔbéé, ɔtí ipa agyípu ámu féé, ɔkáa amú akɔ. Ǫkáa amú tsu amapu amusu alí bɔtu agyankpapu amu. ⁹ Bréá ipa agyípu amu beba a, agyómású ɔkípu amu léka ahá ámuɔ bɔyɔ donutɔ ámu aliá butɔhɔ ekewóle. ¹⁰ Bréá ɔɔtu agyankpapu amu a, buki bee bénya dɔn alí, táme alí kén ɔleka

amó é ní. ¹¹ Mú sɔ ɔlɛka amó akɔ tá á, agyankpapu amɔ bɔwa tɔtɔi ɔdɔtɔpu amɔsɔ bi. ¹² Bɛblí bɛɛ, ‘Amapu anfi mó á, dɔnhwírɪ kɔlɛ pé bɔyɔ agyómá. Anɪ mó anɪlalí owí kpankpɪ ánfɪsɔ yó agyómá, táme faká ania amónyɔ fɛ́é akɔ kɔlɛ.’

¹³ “Ɖdɔtɔpu amɔ lébláa amótó ɔkɔlɛ ɔbéɛ, ‘Agya, yéɛ mmɔkótafá fɔ o! Megyí itó ámóú mía fɔnyɔ aniléblí ámɔ napóhá fú á? ¹⁴ Pɔ fú ató natɪ. Mídéklé mbéɛ, néha amapɔ amɔ alá naká fú. ¹⁵ Mma ɔkpa ání nɔpɔ mí kóba bwé tóá ndéklé? Ntéɛ mí awitɔlɛwa dé fú iwitɔ wie?’

¹⁶ “Alí amapɔ bóbwe agyankpapu, agyankpapu é bóbwe amapɔ ni.”

*Yesu Lowu Iwɪ Asón Blí Otse Saasi
(Marko 10:32-34; Luka 18:31-34)*

¹⁷ Bréá Yesu ɔyó Yerusalem a, ɔlɛkpa akasípú dúanyɔ ámɔ ya itsétó bláa amó ɔbéɛ, ¹⁸ “Mɪnu! Ayó Yerusalem. Inɔ á, béɛ mí, Nyankpɔsa-Mɔ-Bi ánfɪ há Bulu igyí ahapó dehen pú Mose mbɪla asunápó. Béha mí lowu ipón. ¹⁹ Bópɔ mí wá ahá ání bomegyí Yudafo ibitɔ bóbwe mí ahinlá, bónwɛn mí mɪplɪ, dá mí mántá oyikpalíhesɔ. Táme Bulu ɔbélakúsúa mɪ ɛkɛ sáásí tsú afúlitɔ.”

*Abi Oyín Ɖkɔ Atɔ Kɔlɪhé
(Marko 10:35-45)*

²⁰ Múú Sebedeo mɔ ka lékpa mɔ abi anyɔ beba, ɔlɛda akpawunu Yesu ayabitɔ, kólí mɔ ɔbéɛ, ɔbwéɛ tɔkɔ ha mɔ.

²¹ Yesu léfité mɔ ɔbéɛ, “Ntɔ fɔdeklé?”

Ɖtsɪ ámɔ lébláa mɔ ɔbéɛ, “Ha mí abi anyɔ ánfɪtɔ ɔkɔlɛ otsia fú gyɔpɪsɔ, ɔkɔlɛ é otsia fú bɪnasɔ bréá fúde iwíe gyí.”

22 Yesu lébláa amó ðbéε, “Mluméyín tóá mlídékulí.” Òlefíté Yohane muva Yakobo ðbéε, “Mlétalí wun iwíwusin ámbú nebá bowun amu?”

Bebláa mu beε, “Ee, abétalí.”

23 Múú ðlebláa amó ðbéε, “Mlówun iwíwusin ámu mó, táme mma túmi ání néle ahá ání bétsiá mí gyopisu ntée mí binasu. Otsiákpá inu ida gyo ahá ámbú mí Sí Bulu lalá inu yái há ámu.”

24 Bréá akasípú dú atráhe amu bonu asón áñfi á, Yakobo muva Yohane iwí lówa amó ðbló. 25 Múú Yesu létí amó, bláa amó ðbéε, “Mliyín ání òmátófasu agyípú butehié amó ahá, amó ahande é butenyá túmi amósú. 26 Táme mlító mú á, imába ali. Òhagyíðha ání odekléá ðbóbwe mlító ðhande a, ðbwée mu iwí osúmpú ha mu aba atráhe. 27 Òhá ání odekléá ðbóbwe mli nkpa ogyápu ðbwée mli òkpábi. 28 Ali kén mí, Nyankpusa-Mu-Bi áñfi é mmeba mbée, busúm mí ní. Ahá osúmkpá neba, ampu mí nkpa hò ahá tsàtsòtsò nkpa.”

*Ansibi Abwiepú Abanyó Iló Tsa
(Marko 10:46-52; Luka 18:35-43)*

29 Bréá Yesu muva mu akasípú buðedalí Yeriko wúluto báyó á, òðm kponkpònkponnti bobuo amó.

30 Ansibi abwiepú abanyó aku butsie òkpa ámutò, bonu ání Yesu ðétsúun. Inu bòkplón blí beε, “Aní Wíε, Dawid mu na, wun aní nwe.”

31 Òðm amu bòkplón wa amó beε bukpá ònó bun. Táme belakplón ðun ali beε, “Aní Wíε, Dawid mu na, wun aní nwe!”

32 Múú Yesu lési líí, tí amó, òlefíté amó ðbéε, “Ntò mlídéklé mlíaa, mbwée ha mli?”

33 Bebláa mu beε, “Aní Wíε, ha aní awun ató.”

³⁴ Inu amó asón lówa Yesu nwe, ɔɔpɔ mu ibi dada amó ansíbi. Inuɔ bowun ató, bekpá buo mu.

21

Bɔhɔ Yesu Fɛ Owie Yerusalem
(*Marko 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohane 12:12-19*)

¹⁻² Bréá Yesu mva mu akasípó bebéen Yerusalem wúlu, beta Betfage wúlu ání ibu Nfɔ-nyíbu* ámu asi wie tá á, ɔɔwa mu akasípó abanyó gyankpá. Ɖlebláa amó ɔbé, “Mlyɔ wúlu anfi ɔda mli ansító ánfisu. Ní mlowié wúlu amu ɔnó á, mlówun afrímú tsíhé ɔkɔá ɔda ɔfétó, mu bi líi mu wá. Mlisanki mu, amlikpa amó ba mi. ³ Ní ɔku ɔfíté mli asvanku á, mlibla mu mliaa, ‘Ani Wie dé amó hián.’ Inuɔ ɔbéha mlópu amó ba mi.”

⁴ Ini léha Bulu asón ámuó ɔleblí tson mu ɔnósú ɔɔípúsu ámu léba mótó. Ɖbé,

⁵ “Mlibla Sionfɔ mliaa,

Mliki, mli Wie ɔbá mli wá.

Ololwií, ɔdin afrímúsú.

Ɖdin afrímú ibí yínhésú ɔbá.”

⁶ Yesu akasípó abanyó ámu bɔyóbwe ali ámuó Yesu lébláa amó ámu. ⁷ Bekpa afrímú mva mu bi ámu ba, beyaí amó atati dínká amósú, ɔɔdu bian muɔ. ⁸ Ɖɔm kpɔnkpɔnkpɔnti beyaí amó atati tswi ɔkpatɔ, aku é bebiabía afitáa bunbun ɔkpa ámuɔ. ⁹ Ɖɔm amúú bɔgya Yesu nkpá múa ɔma amu bɔsvrá okitikíti be, “Hosiána há Dawid mu na ámu! Bulu oyúla owie anfi ɔbá mu dátó ánfi! Hosiána bu ɔsúsúsú!”

* **21:1-2** Nfɔ-nyíbu igyi obubwí kɔá ibu mantáa Yerusalem, butetí mú Olifbu.

10 Bréá Yesu lówie Yerusalem a, wúlu amoto fée lèda kpokiti, budefité bεε, “Ma gyí òhá ánfí?”

11 Òdòm amú búbuo mu amu bele mú ònó bεε, “Ἰní gyí Yesu, Bulu ònósó òtáípó amú otsú Nasaret wúluá ibu Galilea òmátó ámu ni.”

Yesu Bulu Ḑtswékpa Yò

(Marko 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohane 2:13-22)

12 Mú Yesu lóyò Bulu Ḑtswékpa wunsínésú inu, yégya ató afepú pú ató ahópu fée dali. Olowuwúta kóba atsépu mpúnó dá, súnsúnki abródoma afepú é mbíá dá. 13 Ḑlebláa amú òbéε, “Bòwanlín wá Bulu asón ámuto bεε, ‘Béti mí Ḑtswékpa bεε, mpái òbòkpá.’ Táme mlilapó inu mlí awikplu òhainkpá.”

14 Ansibi abwierú pú abubúpu aku beba mu wá Bulu Ḑtswékpa wunsínésú inu, òletsa amú ilo.

15 Bréá Bulu igyí ahapú òehen pú Mose mbila asunápó amu bowun ofúla ání Yesu òébwε, pú alhá nyebí buðekplón Bulu Ḑtswékpa wunsínésú inu bεε, “Hosiána há Dawid mu na ámu!” a, òbló lèkitá amó.

16 Mú su befité Yesu bεε, “Fòmedénu asón ání nyebí ánfí buðeblí?”

Yesu léle mú ònó òbéε, “Ndenu. Mlímókókla asón ání Bulu asón wanlínhé amu léblí? Ḑbéε, ‘Fasúná nyebí pú amúá buḡmòkótin nyópu alhá bukánfu fò.’ ”

17 Yesu lédali wúlu amoto sí amó yó Betania. Inú òledí eke ámu ni.

Pòntò Oyí Lwú

(Marko 11:12-14, 20-24)

18 Ḑyi kehe nyanki, bréá Yesu léyinkí òbá Yerusalem a, akún òε mu. 19 Mú su bréá olowun pòntò kuá ilí mantáa òkpa á, òlebaí yó mú asi. Ḑlòyò á, omowun abí koko mútó, afitáa sóón bu músú. Inu

ἄλεβλάα πᾶντῶ ἀμὺ ᾠβέε, “Τσὺ νδε fomέετρά swie abí ekekeke!” Inonu oyí ámu lówu.

²⁰ Mu akasípó amu bowun aliá oyí ámu labwé á, ᾠνό lobwie amó. Mú su befité beε “Ntogyi sό oyí ánfi lawú ᾠtsáwule pé ali?”

²¹ Yesu lébláa amó ᾠβέε, “ᾠnᾠkwali nde mli bláa. Ní mlᾠhᾠ Bulu gyi, mliméggi nwéen a, mlétali bwé itó ánfi nabwé oyí ánfi pó móá idon mó. Mlétali bláa ibu ánfi mliaa, ‘Puli yowie ᾠpᾠtᾠ.’ Ibópuli yó. ²² Ní mlᾠhᾠ Bulu gyi, mlᾠkólí mu tógyító á, mli ibi bédá mó.”

*Yesu Túmi Iwí Asun Fitéhé
(Marko 11:27-33; Luka 20:1-8)*

²³ Yesu léyinkí bowie Bulu ᾠtswékpa wunsinésó mu. Bréá ᾠde ató suná á, Bulu igyi ahapó dehen pó Yudafᾠ ahande amu beba mu wá. Befité mu beε, “Ma léha fú ᾠkpa, fúde ntobí ánfi bwe? Ma léha fú túmi?”

²⁴ Yesu léle mú ᾠνό ᾠβέε, “Mí é nfitε mli asun kua kule. Ní mlélé mú ᾠνό á, nébláa mli túmi oduá ndepubwé ntobí ánfi. ²⁵ Bulu wá Asú ᾠbᾠpú Yohane lénya túmi póbó ahá asú, ntéε nyankpᾠsa?”

Amú wulewule bᾠyᾠ asún ánfitᾠ beε, “Ní abli aniaa itsú Bulu wá á, ᾠbefité aní ᾠβέε, mú ntogyi sό animóhᾠ mu gyi? ²⁶ Ntéε abli aniaa, anyánkpᾠsa wá itsú.” Táme bude tóá ahá tsᾠtsᾠtsᾠ ᾠmu bᾠbwε amó ifú nya. Tsufé amú féé bohogyi ání Bulu ᾠnásó ᾠᾠáipú Yohane gyí. ²⁷ Mú su bele mú ᾠνό beε, “Ohwée! Animéyín ᾠtínéá olenya mu túmi tsú.”

Mú Yesu é lébláa amó ᾠβέε, “Mómó mí é mméεbláa mli túmi oduá ndepubwé ntobí ánfi.”

Oyin ᾠku Abi Anyᾠ Iwí Yébi

²⁸ “Mliyᾠ asún ánfitᾠ amliki. Oyin ᾠku muᾠ mu abi anyᾠ betsiá. Eke ᾠku ᾠbᾠyᾠ yébláa ᾠdéhen ᾠβέε, ‘Mí

bí, nde yəyɔ agyómá mí ndɔtɔ ha mi.’ ²⁹ Ɖlebláa mu si ɔbéɛ, ‘Mmóyɔ.’ Mú ɔma a, ɔlelatse mu agywun, yó ndɔ ámutɔ. ³⁰ Amó sí lénatí yó ɔkusɔ amu é wá yébláa mu ali kén. Ɖkusɔ amu lótsulá ɔbéɛ, ‘Mí sí, nýyɔ.’ Táme ɔmɔyɔ.” ³¹ Inu Yesu léfité ahá ámu ɔbéɛ, “Abi anyɔ ámutɔ ɔmɔmu lóbwe dínká mu si asónsú?”

Yudafɔ igyí ahapó dehen pú Yudafɔ ahande amu bebláa mu beɛ, “Ɖdéhen amu.”

Mú Yesu lébláa amó ɔbéɛ, “Ɖnokwali nde mli bláa. Lampóo ahópɔ pú obu-ɔnɔ atsiápú bówie Bulu iwíegyí ámutɔ sí mli. ³² Tsúfé Asú Ɖɔɔpú Yohane lóbosuná mli tsiátɔ oduá ida ɔkpa Bulu ansítɔ, táme mlimóhɔ mu gyi. Lampóo ahópɔ pú obu-ɔnɔ atsiápú bɔhɔ mu gyi. Ɖma mliłɔwun ání amó kóráá batse a, mlimétse mli agywun hɔ mu gyi.

Apafɔ Laláhe Aku

(Marko 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ “Mlinu yébi iku é. Ɖɔtɔpɔ ɔku lódo wáin ndɔ. Olegyi iban bómlí mú. Olokwi wáin amu onyimékpá. Ɖɔpwe obu fúáhé ku há ndɔ ámu agyópɔ. Mú ɔɔpɔ ndɔ ámu wá apafɔ ibitɔ, olotu ɔkpa yó ɔmá ikɔtɔ. ³⁴ Bréá wáin-abí amu kpɔtíbi lófɔn a, ɔłwa mu asúmpú apafɔ ámu wá ɔbéɛ, bɔyóhɔ mu ogyíkpá ba mu. ³⁵ Táme apafɔ ámu bekitá amú, dá ɔkule, mó ɔkule, dá ɔkule é abwi. ³⁶ Ndɔ mu wie amu létrá wa mu asúmpú bámbá ání butɔɔ dun agyankpapɔ amu. Apafɔ ámu bɔbwe amó é ali kén. ³⁷ Mú tráhe kóráá á, ɔleblí ɔbéɛ, ‘Oo, bóbu mí bí kwíihé mú.’ Mú sɔ ɔłwa mu é. ³⁸ Táme bréá apafɔ ámu bowun mu bi ámu sísí á, bebláa aba beɛ, ‘Ɖni obégyi mu si ató ní. Mliha amɔ mu, ménu ndɔ ámu ibémlí aní klé.’ ³⁹ Mú sɔ bekitá mu, bitía mu dálí ndɔ ámutɔ yómɔ mu.”

40 “Ní ndo mu wie obá á, ntò mlilahogyi mlíaa, obóbwe apafò ánfí?”

41 Yudafò igyi ahapó dehen pú Yudafò ahande amu bele mú onó bee, “Obéha aha laláhe anfi bówu lowu sínsín, obélapó ndo ámu wá apafò bámbá íbitò. Amúá bétsiá pú mu ató-abí ba mu mú kpótíbi.”

42 Múy Yesu léfité amú obéé, “Ntée mlímókókla Bulu ason wanlínhé amu kí? Bòwanlín bee, ‘Ibwi ámúú obu ayípu bekiná ámu

lébemlí okonkísóbwi ní.

Bulu lóbwe mú alí.

Ibu wánwan.’

43 “Mú sv nde mli bláa mbéé, Bulu obóhò mu iwíegyi ámu lé mli íbitò púhá omá ání bóbwe tóá otekle.

44 “Iní sv ohá ání oledida íbwi ámu sv obébiabía blúblúblúblú. Ní íbwi ámu isúnkí dá okusu é á, íbókwe mu fikófíkáfikó fé nfúó.†” 45 Bréá Bulu igyi ahapó dehen pú Farisifò ámu bonu Yesu ayébi anfi á, íwankí amú ání amú ode. 46 Teki bekleá békítá mu, táme benya ifú, tsúfé odòm amu butobú Yesu ání Bulu onósú otáípo ogyi.

22

Otsikpaín Iwi Yébi

(Luka 14:15-24)

1-2 Yesu létrá bláa Yudafò igyi ahapó pú Yudafò ahande amu asún yébitò obéé, “Bulu iwíegyi ámu igyi fé asún ánfí. Owíe oku dé otsi kpaín há mu bí, 3 oleti ahá obéé, bubá nke ámu así. Bréá owíe ámu lóbwe tá á, olowa mu asúmpó obéé, buyéti ahá ámu abuba, táme bekiná bá. 4 Mú sv olélawá mu asúmpó

† 21:44 Mótó yéé 44 uma nwóló dada amu akotò.

bámbá ɔbée, ‘Mlitra yebláa ahá ámu mlíaa, nabwé tógyító tá. Bamó mí nnantswie akpɔnkpɔnti ámu pú amóá bawá nfo, níná ató ámu fée tá. Mú su bubá ɔtsi ɔkpáinkpá inu.’⁵ Táme ahá ámú bɛyéti ámu bumekplá amú. Benatí sí amú yó amú agyómású. Aku benatí yó amú ndɔtɔ. Aku é benatí yó amú ibiá ogyíkpa.⁶ Amú atráhe bekítá asúmpú amú, dá amú, mó amú.⁷ Bréá owíe amú lónu asón ánti á, ɔbló lehié kítá mu. Mú su ɔlɔwa mu isá akɔpú, bɔyómɔ ahá ámú bɔmɔ mu asúmpú amú, wá amú wúlu ogyá.⁸ Mú ɔlebláa mu asúmpú bámbá ɔbée, ‘Baníná ɔtsikpaín atogyihe amú tá, táme ahá ámú neti ámu bumɔfon ha mí wóyító ba.’⁹ Mú su mlíwie awúlutɔ, amliti ɔhagyíɔha ánti mlówun, ɔba ɔtsi ɔkpáinkpá inu.’¹⁰ Inu asúmpú amú bowie awúlutɔ. Bɛti ɔhagyíɔha ánti bowun, aha wankláán pú aha laláhe fée. Mú su ahá bɔbulá ɔtsi ɔkpáinkpá inu dédéédé.

¹¹ “Táme bréá owíe amú lébeki ahá ámú batí ámu a, olowun oyin ɔkúá ɔmɔwa ɔtsikpaín nketɔ atadiɛ.¹² Mú ɔlefíté mu ɔbée, ‘Agya, nkáli ɔbɔwe fomɔwa ɔtsikpaín nketɔ atadiɛ asa feba nfi?’ Oyin ámu métalí lé mú ɔnó.¹³ Mú owíe amú lélabláa mu asúmpú ɔbée, ‘Mlíki mu ayabi pú mu ibi, amlitwi mu wa oklún amutɔ. Inó isú móa kpisii bu ni.’ ”

¹⁴ Yesu lómɔ mu asón ɔnó ɔbée, “Bulu tetí ahá tsɔtsɔtɔ, táme ahá kpalobí pé ɔtelé.”

Lampóoka

(Marko 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Farisifɔ ámu bɔyɔbɔwe ɔnɔ-ɔkule ánti bétetéé Yesu ɔnótó asón nú, abunya mu akítálé.¹⁶ Mú su bɔwa amú akasípú pú Owíe Herode ahá Yesu wá bɛɛ bɔyéfíté mu bɛɛ, “Osunápú, aniyin ánti ɔnɔkwaliɔ

fogyi, fótosúná Bulu asún ámu é ònòkwáísu. Fótamahá òhaa òtse fú agywun, tsúfé fótamakí òhaa ansító. ¹⁷ Mú su anidé fú fité anu. Aní mbla léha òkpa aní akáa lampóo ha Roma owíe dehen Kaesare, ntéé animáka?”

¹⁸ Táme Yesu lówun amó agywun laláhe amu. Mú su òlefíté amó òbéé, “Apinabwébí abwépo, ntogyi só mlidé mí sòó kí? ¹⁹ Mlitsu kóba amúú butòpóká lampóo amu iku ba mi anki.”

Bòpuba mu, ²⁰ òlefíté amó òbéé, “Ma nwun pú mu dá dín músú?”

²¹ Bele mú ònó beé, “Kaesare.”

Múú òlebláa amó òbéé, “Mú mú mliwu tóá igyi Kaesare klé ha Kaesare, amlíwu múá igyi Bulu klé é ha Bulu.”

²² Yesu mbuai ánfí lóbwie amó ònó. Mú su benatí.

Kvsú Tsú Afúlitò Iwí Asún Fitéhé

(Marko 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Èke ámu kén á, Sadukifò aku beba Yesu wá. Bogyi òpasua kvá buteblí beé, kvsú tsú afúlitò má inu. Befíté mu beé, ²⁴ “Osunápo, Mose lówanlín tswi aní òbéé, ‘Ní òku muva mu ka bwmòkwí asa olowu sí mu ka ámu a, mu pio otsú mu ka ámu tsia, féki òkwu ha owupú ámu.’ ²⁵ Oyin òkule abí abasiénó aku betsiá. Amútó ogyankpapu létsiá òká, támé òmòkwí asa olowu. Mu pio lótsu òsurapuka amu tsia, ²⁶ támé mu é òmòkwí. Òsaasi lótsu òtsi ámu tsia. Mu é òmòkwí. Alu yótu osienósí amu. ²⁷ Òma-òma a, òsurapu mu é lóbowu. ²⁸ Afúli òkvsúké a, amútó òmòmu òbóbwe mu kulu? Tsúfé amó abasiénó ámu féé betsiá mu.”

²⁹ Múú Yesu léle mú ònó òbéé, “Megyí mli ológyi. Mlíméyín Bulu asún wanlínhé amu ntéé Bulu túmi. ³⁰ Ní afúli bókúsú á, bóbwe fé Bulu-abòpu.

Buméetsiá aká móa akúlu. ³¹ Mlumókókla asón ání Bulu onutó lébláa mli tsú afúlikosú iwí? ³² Bulu ason wanlínhé léblí obéé, ‘Mígyí mli anáin Abraham mva Isak pó Yakob Bulu ámu ni.’ Iní su megyí awupó Bulu ógyi, akiankparu Bulu ógyi.”

³³ Bréá adam amu bonu asón ání á, mu atosunáhé anfi leha onó lobwie amó.

*Bulu Mbla Amvto Mótá Idon
(Marko 12:28-34; Luka 10:25-28)*

³⁴ Bréá Farisifo bowun ání Yesu lalé Sadukifo ámu asón onó, asón lawú wá amó onó á, bekpa aba ya Yesu wá. ³⁵ Amótó okoleá ogyi mbla osunápó léfité Yesu asón, apvso mu ki. ³⁶ Oléfité Yesu obéé, “Osunápó, Bulu mbla ámvto mōmu dón?”

³⁷ Yesu lébláa mu obéé, “ ‘Pv fú klun, fú oklāa pó fú agywun fée dwe fú Wíe Bulu.’ ³⁸ Iní gyí mbla ámvto gyankparu ání idon mú fée ní. ³⁹ Nyōōsi é igyi fé mó. ‘Dwe fú bá fé fú iwí.’ ⁴⁰ Mose Mbla pó Bulu onósó atópó amu atosunáhé fée ilí mbla anyo ánfiso.”

Ma Gyí Kristo Amv?
(Marko 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Iníá Farisifo ámu bebefia sí bulí su á, Yesu léfité amó obéé, ⁴² “Nkálí mlidé Kristo, (ohá ámvú Bulu ladá mu ofúli amu) iwí gywíin? Ma mu na ní?”

Bebláa mu beé, “Owíe Dawid mu na ní.”

⁴³ Olélafité amó obéé, “Mó ntogyi sú Ōhe Wankíhé léha Owíe Dawid létí mu obéé ‘Mí Wíé?’ Tsufé Owíe Dawid léblí obéé,

⁴⁴ ‘Aní Wíe Bulu lébláa mí Wíe obéé,

Tsia mí gyōpiso nfi

yōfon bréá néha fētsatsáa fú alupósó?’

⁴⁵ Ní Owíe Dawid onutó létí ohá anfi Bulu ladá ofúli anfi obéé, mu wie a, nkálí sú otráa ogyi mu na?”

⁴⁶ Amótó òkòkò métalí lé mú ònó. Tsú eke ámu a, òhaa métrá wa klón fité mu asvansu.

23

Mose Mbla Asunápó Pó Farisifò Tsiádt

(Marko 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Asón ánfí òma a, Yesu lébláa òdòm amu pú mu akasípú amu òbéé, ² “Mose mbla Farisifò pú Mbla asunápó amu buðesuná. ³ Mú su mligyi amú asun blíhé féesú, táme mlimátsiá amú atsiábi. Tsúfé butamagyi amú onutó asun blíhésu. ⁴ Butápó atò dwindwín sórá ahá, táme amú onutó butamapú osrebi òkòkò kóráá tsá amú tsu. ⁵ Butòbwé amú tógyító ahá ansísú. Butòwánlín Bulu asón dínká tati téíhésu, púklí amú òsòkpi pú amú bina íbasu. Butóló nfé tintíntín síánsían amú atadié ònó. ⁶ Butekle otsiákpá yilé tsiá nke ogyíkpá pú Yudafò Ofiakpa. ⁷ Bedáli yò òdinsu á, butekle beé ahá butí amú beé, ‘Asunápó,’ abòbun ha amú itsiá. ⁸ Mli fée á, apíó mligyí. Mú su mlimáha abòtí mlitò òhaa osunápó. Òbakòkè pé gyí mli osunápó. ⁹ Alí kén mlimátí òhaa mli sí òsolúv anfisú ní. Tsúfé Òsí òkòkè pé mlibu, òbu òsósú. ¹⁰ Tráhètráhé a, mlitò òhaa máha abòtí mu nkpa ogyápu. Tsúfé nkpa ogyápu òkòkè pé mlibu. Mògyí Kristo, (òhá ámúú Bulu ladá mu ofúli amu). ¹¹ Mlitò òhande òbwéé mli osúmpú. ¹² Tsúfé fóá fotsu iwí á, Bulu òbéba fò así. Fóá fèba iwíasi é á, Bulu obótsu fò fóá.

Apinabwèbí Abwèpú

(Marko 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³⁻¹⁴ “Mli Farisifò pú Mose mbla asunápó, apinabwèbí abwèpú, mligyòwí ní. Mlilatin Bulu iwíegyí ámu òkpa wá ahá. Mli onutó mlimédékléá mlówie

inu, mlidé ahá ání bude mbódí bə beε bówie inu é okpa t̄in.*

15 “Mli Farisifo pú Mose mbla asunápó, apinabwebí abwepó, mligyowí ní. Tsúfé mlitefá ilin fá ɔpu, dó ibu kplí ibu há oha tedámlí klontə. Táme ní odámlí klontə tá á, mlitelábwé mu otemlí isubití ogyá ání itamaduntə ɔyopó dun mli onutó.

16 “Ansibi abwiepó ání mlidé ahá kpa, mligyowí ní. Mliteblí mliaa, ‘Ní oku oká Bulu ɔswékpa obu ámu ntam a, imehián ání obégyi mósú. Táme ní oká sika pepe atóá ibu ɔswékpa obuto inu mú ntam a, ilehián ání obégyi mósú.’ 17 Ansibi abwiepó! Aha mimláhe! Mótó mɔmu bu labi dun? Sika pepe ató ámu lóó, ntée Bulu ɔswékpa obu ámú ilahá sika ámu lamli Bulu klé amu? 18 Mlitetráa blí mliaa, ‘Ní oku oká afɔdie-asubwi ntam a, imehián ání obégyi mósú. Táme ní oká afɔdie-abɔtó ámu ntam mú á, ilehián ání obégyi mósú.’ 19 Ansibi abwiepó! Mótó mɔmu bu labi dun? Afɔdie-abɔtó ámu ntée afɔdie-asubwi ámú ilahá mú ilamli Bulu klé amu? 20 Ní feká afɔdie-asubwi amu ntam a, faká ibwi ámu pú atóá idin mósú féé ntam. 21 Ní feká Bulu ɔswékpa amu ntam a, faká Bulu mva mu otsiákpá ntam. 22 Ní feká ɔsúsú ntam a, faká Bulu mva mu owíe obíá ntam.

23 “Mli Farisifo pú Mose mbla asunápó, apinabwebí abwepó, mligyowí ní. Mliteye mli ɔtsɔtsú pú kpántánkplámá aná féétó idú, pú idúsí há Bulu. Táme mlímédé Bulu mbla ámú ihíe dehián, igyi

* **23:13-14** Mótó yée 14 bu nwoló dada amu akotə: Mli Farisifo pú Mose mbla asunápó, apinabwebí abwepó, mligyowí ní. Mlitelí ahátə bó mpái t̄int̄int̄in, táme mlitəswí asurapu amú wóyí pú amú ató féé é. Inu su Bulu obébití mli isu dun aha tráhe.

asóngyí ɔ̀nɔ̀kwaliɔ̀, aba nwewúun pọ̀ ɔ̀nɔ̀kwaliwa ámuɔ̀ gyi. Múdéhián ni, táme mli mákiná iyéto dúsí amu é ha. ²⁴ Ansibi abwiepọ̀ ání mli dé ahá kpa, mli gyɔ̀wi ní. Mli tɔ̀sró mbépi lé oputsútó, táme mli tɛ mé mbéwun.

²⁵ “Mli Farisifɔ̀ pọ̀ Mose mbla asunápọ̀, apin-abwebí abwepọ̀, mli gyɔ̀wi ní. Tsúfé mli tɔ̀fwí mli nwe pọ̀ mli nlepe ɔ̀ma wankláán, táme atáá mli lapọ̀ owi móa ɔ̀nsipe swíí ahá sóón bu mótó. ²⁶ Farisifɔ̀ ansibi abwiepọ̀, mli gyankpa fwí nwe móa nlepe ámɔ̀tɔ̀, mú ɔ̀ma é bétin.

²⁷ “Mli Farisifɔ̀ pọ̀ Mose mbla asunápọ̀, apin-abwebí abwepọ̀, mli gyɔ̀wi ní. Mli labwé fé ntsán ání bakpá mú afá futútúútú, mú iwí lawá akíle. Táme mótó mú á, afúli awú pọ̀ atɔ̀ plóhé sóón bó mú. ²⁸ Alí kén mli gyí ní. Ahá buteki mli ání mli gyí yilé abwepọ̀. Táme mli klɔ̀ntɔ̀ mú á, apinabwebí bwe móa lalahewe sóón bó mú.

Bulu Isɔ̀bití
(Luka 11:47-51)

²⁹⁻³⁰ “Mli Farisifɔ̀ pọ̀ Mose mbla asunápọ̀, apinabwebí abwepọ̀, mli gyɔ̀wi ní. Tsúfé mli tɔ̀pwé Bulu ɔ̀nɔ̀sú atɔ̀ipọ̀ pọ̀ yilé abwepọ̀ ámuú betsiá ámu ntsán, lá mú iwí wankláán, blí mli aa, ‘Ní anlétsiá ani anáin brésú asa bɔ̀mɔ̀ Bulu ɔ̀nɔ̀sú atɔ̀ipọ̀ anfi á, teki animówa ibi mótó.’ ³¹ Mli asun blíhé anfi désuná ání mli gyí Bulu ɔ̀nɔ̀sú atɔ̀ipọ̀ amɔ̀pọ̀ ámu abí-aná ní. ³² Mli wuna yɔ̀ mósú, amlimɔ̀ mli anáin bwehé ámu ɔ̀nó. ³³ Awɔ̀, abe abí-aná! Mlétalí srí sí ipón ámuú Bulu ɔ̀béha mli, kpá mli wá isɔ̀bití ogyá ámuú itamaduntɔ̀ ámu? ³⁴ Mú sɔ̀ nde Bulu ɔ̀nɔ̀sú atɔ̀ipọ̀, anyansapu pọ̀ Mose mbla asunápọ̀ wa sísí

mlɪ. Táme mlómɔ akv, dá amótó akv mántá oyik-palihɛsv. Mlónwɛn amótó akv mplɪ mlɪ ofiakpa, dínká akvsv tsú awúlusv yó awúlusv. ³⁵ Inɪ sv yilé abwɛpú ámú mlɪa mlɪ anáin mlɪlamó tsú Habelsv bɔfɔn Sakaria, ogyi Barakia mv bi ámú mlɪlómɔ Bulu ɔtswékpa obu múa afɔdiɛ-asubwi amv nsɪné ámv fée obugya béba mlɪsv. ³⁶ Ɔnɔkwali ndɛ mlɪ bláa. Inɪ aná fée sv Bulu ɪsvbití béba mlɪ ndɛmba-abí ánfɪsv ní.

Yerusalemfɔ Iwɪ Ɔdwe
(Luka 13:34-35)

³⁷ “Oo Yerusalemfɔ, Yerusalemfɔ! Mlɪtómó Bulu ɔnósú atɔípú, dá abí ání Bulu lawá sísí mlɪ abwi mó ní. Ntekleá nóbun mlɪ abísú brégyíbré, fɛ alíá bate tobun mv abísú, táme mlɪtamahá mí ɔkpa. ³⁸ Mlɪkɪ, Bulu obési mlɪ ɔtswékpa tswɪ mlɪ, íbédɪ kpan. ³⁹ Tsúfé ndɛ mlɪ bláa mbéɛ, mlɪméetrá wun mɪ ekɛkɛkɛkɛ, yófɔn ekéá mléblí mlɪaa, ‘Bulu oyúla ɔhá ámú ɔbá mv ɪdátó.’ ámv.”

24

Bulu Ɔtswékpa Amv Bwie
(Marko 13:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Bréá Yesu lédali Bulu ɔtswékpa ɪnv ɔyó á, mv akasípú amv bɛnatí yótɔ mv, súná mv ɔtswékpa ɪnv mbu ámv. ² Múó ɔlɛbláa amú ɔbéɛ, “Mlɪlawun mbu akpɔnkpɔnkpɔntɪ ánfɪ fée? Ɔnɔkwali ndɛ mlɪ bláa. Bóbwie mú fée bun. Ibwi kule kúráá méesian dínká mó básó.”

Iwɪɔsɪn Múá Ɔkplán
(Marko 13:3-13; Luka 21:7-19)

³ Bréá Yesu tsie Nfɔ-nyíbv ámvsv, ɔde Bulu ɔtswékpa amv kí a, mv akasípú amv nkule bɛfité mv

bεε, “Bla anı, bré məmɔtɔ ını fée béba? Osúna məmɔ é ɔbéba, ibósuná anı fú bábi pú ɔyi ɔnóməké lafun?”

⁴ Inu Yesu léle mú ɔnɔ ɔbéε, “Mlikı wankláán, méni ɔhaa méemlé mli. ⁵ Tsúfé ahá tsɔtsɔɔtsɔ bópu mí dá ba bεε, amógyı Kristo, (ɔhá ámúú Bulu ladá mu ofúli amu) ni. Bémlé ahá tsɔtsɔɔtsɔ bófwı ɔkpa. ⁶ Nı mlonúá isá ladá mantáa mli ntée ɔtıneku á, opúni mátsıı mli. Tsúfé lehián anı ını aná fée béba, táme imedésuná anı ɔyi ɔnóməké ámu lafun. ⁷ Tsúfé ɔmá bókwɔ aba. Awıe bókwusú líı abası. Akón béba, ɔsolúu békpinkı ntíné-ntíné. ⁸ Inı fée igyi fé iwıɔsın anı ɔtsı towun bréá ikwıı de mu dwıın.

⁹ “Alı bré ámɔtɔ á, mí su ɔmá-ɔmá bólu mli. Bédınká mlısu, pú mli há bówa mli amumuyɔ, mó mli. ¹⁰ Mlıtɔ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bédıda hógyıtɔ. Bólu aba, lé aba há. ¹¹ Afunu awapú bébli bεε, Bulu ɔnósú atɔıpú bugyı tsɔtsɔɔtsɔ béba bεmlé ahá tsɔtsɔɔtsɔ, há amú bófwı ɔkpa. ¹² Lalahεbwe bómonı. Mú su ahá tsɔtsɔɔtsɔ buméetrá dwe aba. ¹³ Táme ɔhá anı ɔletalı líı kinkıınkın yɔfun ɔyi ɔnóməké á, Bulu ɔbóhɔ mu nkpa. ¹⁴ Mú óó á, ahá béda Bulu iwıegyı ámu iwı asın wankláán anfi ɔkan ɔyıtó fée, méni ahá fée bónu mú, asa ɔyi ıbómɔ ɔnɔ.

Iwıɔsın Wııunbi
(*Marko 13:14-23; Luka 21:20-24*)

¹⁵ “Nı mlowun akısıtá itobwıé ɔmá, ıda ɔwankıkpá inu, ıde Bulu ɔtswékpa inu kpıı, fé alıá Bulu ɔnósú ɔtɔıpú Daniel lébli tswı a, —Aklápu, mlınu mú ası! — ¹⁶ mómú ahá anı bubu Yudea ɔmátɔ busrıı yɔ abusu. ¹⁷ ɔhá anı ɔdın obusu mákpli ɔbéε, moyótsu tɔtɔ obuto. ¹⁸ ɔhá anı ɔbu ndɔtɔ é ɔmáınkı ba wóyıtɔ botsu mu tati. ¹⁹ Amenyapú pú abı-ayın anı buııa abı bεbwe alı bré ámɔtɔ,

bugyówi ní. ²⁰ Mlikokoli Bulu mlihaa, mli asríké amu imábwe nyankpu móa atsalibi ntée akpónó odaké. ²¹ Tsúfè tsú oyí asitsuábi a, ason wunhe ání íbéba ali bré ámutò odu kuku mókóba kí. Mú odu kuku é méetrá ba ekekekeke. ²² Ní Bulu médínkí nke ámusu á, teki ohaa méesian oyító. Táme ahá ámúú alalé póbwé mu kle amu su aladínkí nke ámusu.

²³ “Ali bré ámutò á, ní oku lébláa fu obéé, ‘Kí, Kristo, (ohá ámúú Bulu ladá mu ofúli amu) bu nfi ntée nána’ á, máhogyi. ²⁴ Tsúfè ahá ání beé amógyí Kristo amu pò ahá ání bówa afunu beé, Bulu onósú atáíró bugyí tsòtsòtsò béba oyító. Bóbwe ofúla pú osúna akpònkpònti pómle ahá. Ní bétalí kóráá á, bémlé ahá ámúú Bulu lalé ámu é. ²⁵ Mlinu, nde mli olá da yáí asa iba.

²⁶ “Ní oku obláa mli obéé, ‘Kí, Kristo amu laba obu dimbísú’ a, mlimádalí yéki. Ali kén ní beblí beé, ‘Obu obutótó’ é mlimáhogyi ní. ²⁷ Tsúfè mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí obáke íbóbwe fé ali ámúú nyankpu tafwí ibi, butowun mó tsú owí odalíkpa yédalí owí okplíwíékpá amu.

²⁸ “Ótínéá itò wuhé da a, unó alása botefia.

*Nyankpusa-Mu-Bi Amu Ibábi
(Marko 13:24-27; Luka 21:25-28)*

²⁹ “Iwíòsin wúun amu oma a, owí obéeta, otsra é oméetrá féí. Ntsrakpabi békpa tsú osúsó beda. Nwolótáa móa mótó ató féé békpunkí. ³⁰ Mó oma a, mlówun mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí íbá iwí osúna osúsó. Oyító ahá féé bósu. Ohagyíoha obówun ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí napú túmi móa numnyam kpònkpònti mbu nwolótáatò tsú osúsó neba. ³¹ Inu á, akpe ku íbélín kúklókúú, Bulu obówa mu abòpu

béyεkpa mu ahá ámúú alalé ámu tsú oyí afonka ana ámu féesó.

Oyí Onómō Iwi Osúna

(Marko 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² “Mliϑuki pōntō oyí. Ní mú abámbi deρóí, ide ate pōpwe le á, mliτεbí ání awikpan bré lafon. ³³ Alí kén, ní mlowun ání ntobí ánfí féeé ide mótó bá a, mlébi ání mí, Nyankpυsa-Mυ-Bi ánfí íbábi lafon ta ní. Nawíé wóyí ámu onó tá. ³⁴ Onakwalí nde mli bláa mbée, ndemba-abí ánfí féeé bυmóowu tá asa ínι féeé béba mótó. ³⁵ Osó mba asi féeé bótson, táme mí ason blíhé mótsun ekekeεke.

Nyankpυsa-Mυ-Bi Amu Obáke

(Marko 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Ohaa méyín eke ntée bréá ntobí ánfí féeé íbéba. Bulu-abōpυ bυmeyín. Bulu mu Bi ámu é méyín, nkéti aní Sí ámúú obυ osósó ámu nkυle pé yin. ³⁷ Alí ámúú ilegυi Noa brésú amu a, alí íbégyi mí, Nyankpυsa-Mυ-Bi ánfí é íbábi ní. ³⁸ Tsúfé asa ntsubulábi amu lafon a, ahá betsiá búde ató gyí, bυde ntá núu, bυde aká tsiá, bυde atsi kítá há akúlu alu yófon ekeá Noa lówie mu dáka kpōnkpōōnkpōnti ámυtō. ³⁹ Ohaa mébi tóá ide músú yō, kpéfun bréá ntsu ámu lōbolá sórá amú féeé náti. Alí kén bυméebi mí, Nyankpυsa-Mυ-Bi ánfí íbábi ní. ⁴⁰ Alí bré ámυtō á, ní ayin abanyó bulí ndō kuletō bυde agyómá yō á, Bulu obótsu okυle sí okυle. ⁴¹ Ní atsi abanyó bυde nfúó kwe á, Bulu obótsu okυle sí okυle.

⁴² “Mliɔnka ansí iwísv, tsúfé mliμeyín ekeá mli Wíe obéba. ⁴³ Táme mlinu asón ánfí. Ní wóyí mu wie yin onyé bréá owikplu obéba mu wóyító a, teki ologyo mu wóyí, owikplu móbwie wíé, wí mu ató.

44 Mú sɔ mli é mligyo, tsúfé mí, Nyankpɔsa-Mɔ-Bi ánfɪ néba bréá mli ansí medín mísú.

Osúmpó Wankláán Pó Ɔlaláhe
(Luka 12:41-48)

45 “Ma mɛɛ gyí osúmpóá ɔletɪn ansí, ɔbu ɔnɔkwali? Mu ibitɔ mu wie tɔpó mu aba atráhe wá, ɔbéɛ ɔhá amó atogyihe dɪnka brésú. 46 Ansí bégyi osúmpó amɔ, ní mu wie amɔ ɔbá bowun ání lélé ɔde mú bwe. 47 Ɔnɔkwali nde mli bláa. Mu wie amɔ ɔbɔpɔ mu ató fée wá mu ibitɔ. 48 Táme ní osúmpó laláhe ogyi, ɔleblí wá nwuntɔ ɔbéɛ, ‘Mí wie méɛba séi.’ 49 Inɪ sɔ olefi asɪ ɔde mu aba asúmpó da, mɔa ntá abɔpó buɔde ató gyí si amó, buɔde ntá núu bu á, 50 mu wie amɔ ɔbéba bófwie mɔtɔ ekeá ɔmedín ansí. 51 Mu wie amɔ ɔbéhie títi mɔtɔ, trá bití mɔa apinabwebíɔ ámu asɔ kékéɛ. Inó isú móa kpisíi bu ni.

25

Mbitebí Dú Akɔ Iwɪ Yébi

1 “Bulu iwíegyi ámu ɪbóbwe fée mbitebí dú akɔá bɔtsu amó nkandíe dáli beyéfia ɔká pɔpwe otsiápu ɔku. 2 Amótó abanú bemimláa, abanú é betɪn ansí. 3 Aha mimláhe amɔ bɔtsu amó nkandíe, táme bumotsu nɔ kɔkɔ kítá. 4 Táme atiansɪpu amɔ bɔtsu nɔ wá atótó kítá. 5 Ɔká otsiápu amɔ mókɔsí ba. Mú sɔ mbitebí ámu fée bɔgyɔsí, tsɔn mótó dídi.

6 “Ɔyi-nsɪné á, ɔku lɔsɔrá okitikiti ɔbéɛ, ‘Anɪ pi, ɔká otsiápu amɔ ɔbá o! Mɪɪdali yefia mu!’ 7 Inɔ mbitebí ámu fée bɔkɔsú nywé amó nkandíe. 8 Aha mimláhe amɔ bebláa atiansɪpu amɔ beɛ, ‘Anɪ nkandíe dedúun. Mú sɔ mliha anɪ nɔ kpalobí awa

ani klétó.’ ⁹ Múb atiansipɔ amɔ bebláa amú beɛ, ‘Ó-o, imòtsó. Imóofun ania mlunyò. Mliyò afeɓú wá, amliyòhò mli klé.’ ¹⁰ Bréá aha mimláhe amɔ bɔɓɔ ɔkpa bɔyó á, ɔká otsiáɓɔ amɔ léba. Amú ámúú beɗa iwɔsɔ ámɔ bobuo ɔká otsiáɓɔ amɔ wíé ɔká otsiákɓá mɔ, oyin ámɔ asúmpú befin obu ámɔ.

¹¹ “Mú ɔma a, mbitebí atráhe amɔ é beba belí klɔn ɔma, blí beɛ, ‘Ani sí, finki ha ani awie.’ ¹² Táme ɔká otsiáɓɔ amɔ lébláa amú ɔbéɛ, ‘Ōnɔkwali nde mli bláa, mmeyín mli ɔkpagyíɔkpasu.’ ”

¹³ Yesu lómɔ mú ɔnó ɔbéɛ, “Ini sɔ mlɔda iwɔsɔ, tsúfé mí, Nyankɓusa-Mɔ-Bi ánfɔ néba bréá mli ansí medín mísó.

Asúmpú Abasá Iwɔ Yébi
(Luka 19:11-27)

¹⁴ “Nyankɓusa-Mɔ-Bi ámɔ ɔbábi bóɓwe fé ɔkúá ɔɗe ɔkpa tu, ɔleti mɔ asúmpú, ye mɔ ató há amú ɔbéɛ, bukú mósú yai mɔ. ¹⁵ Ōlɔɓɔ sika pepe akente anu há ɔkule, pú akente anyò há onyɔɔsi, ɔlɔɓɔ kente kule é há ɔsaasi. Ōleha okugyíɔku mɔ ɔwonlín ɔnó asa ɔlenatí. ¹⁶ Osúmpú ámúú olenya akente anu ámɔ lówa ɔsa pú kóba amɔ fi ibíágyí asi. Mú sɔ imɔwa ɔɓá kɔku, olenya akente anu dínká mósú. ¹⁷ Onyɔɔsi amɔ é lédamlí ɔbi mɔ sika pepe akente anyò ámɔsɔ alí kén. Mú sɔ olenya akente anyò dínká mósú. ¹⁸ Táme ɔsaasi amúú olenya kente kule amɔ mú lóyókwɔ ɔbó, pú mɔ wie sika pepe amɔ nájín móttó.

¹⁹ “Ūlɔwa ɔɓá asa amú wíé amɔ lótsu mɔ ɔkpa ámɔ ba, ɔleti amú ɔbéɛ, mɔa amúnnyò bóbu akúnta. ²⁰ Osúmpú ámúú olenya sika pepe akente anu ámɔ lótsu móa mósú ɔdínka akente anu ámɔ ba mɔ wie, bebláa mɔ ɔbéɛ, ‘Mí wíé, feha mí sika pepe akente

anu. Mí é nanyá akente anu dínká mósú. Mó ní.’
²¹ Mv wie amv léda mv ipán, blí òbée, ‘Fabwé ató. Osúmpó wankláán fúgyi. Iníá fawá ònòkwali ató túkúríbí ánfítò sv á, nòpυ fú yáí mí ató tsòtsòòtsò ònò. Ba afòbetsiá mí wá, anya ansigyí.’

²² “Osúmpó onyòòsi amóú olenya sika pèpè akente anyò ámv é lébláa mv wie òbée, ‘Mí wíé, sika pèpè akente anyò fèha mí. Mí é nanyá anyò dínká mósú. Mó ní.’ ²³ Mv wie amv léda mv ipán, blí òbée, ‘Fabwé ató. Osúmpó ònòkwali pυ fúgyi. Iníá fawá ònòkwali ató túkúríbí ánfítò sv á, nòpυ fú yáí mí ató tsòtsòòtsò ònò. Ba afòbetsiá mí wá, anya ansigyí.’

²⁴ “Móú osúmpó amóú olenya sika pèpè kente kùle amv é lébebláa mv wie òbée, ‘Mí wíé, nyin ání fú asón bv ònlín. Futekpátí ató òtínéá fòmòdu; futekpá ató-abí òtínéá fòmefitá. ²⁵ Mó sv nanya ifú pú fú sika pèpè amv ñáín òbótó. Mó ní, hò fú ató.’

²⁶ “Inu mv wie amv lébláa mv òbée, ‘Osúmpó laláhe, òwuliyòpú fúgyi. Fuyin ání ntekpátí ató òtínéá mmodu, ntekpá ató-abí òtínéá mmeftá ató. ²⁷ Iníá fuyin mó alí á, teki fòpυ yòtswi sika òyaíkpá. Iníá naba a, teki nòyòhò múa mósú abí.’ ²⁸ Móú oyin ámv lébláa mv asúmpó amv òbée, ‘Mlìswu mv sika pèpè kente kùle amv ha òmòamóú alanyá akente idú ámv. ²⁹ Tsúfè òhá ání òbv tsòtsò á, betrá pυ ikv tsíá mótó há mv, obénya tsòtsòòtsò. Táme òhá ání òma á, bòswí mv kpalobíbiá òbv, ³⁰ amlitswi osúmpó anfi òma labi anfi wa oklúntò. Inú isú múa kpisíí bv ní.’

Asóngyí

³¹ “Ní mí, Nyankpòsa-Mv-Bi anfi nebá mí iwíe ogyíkpá, Bulu-abòpυ fée bvbuo mī á, nétsiá mí òsósú numnyam owíe obíású. ³² Békpa òyítò ahá fée befia

mí ansító. Inu nóṭṭsí amótó, fé alíá mbwí ɔkparó tótósí akúfa lé akpalátó. ³³ Fówun nahá akúfa amu balíí mí gyɔpɪsu, akpaláa amu é balíí mí binasv. ³⁴ Inu mí áñfi ngyi Owíe anfi nébláa ahá ámú búlí mí gyɔpɪsu ámu mbéé, ‘Mlí ahá áñfi mí Sí layúlá áñfi mlíba, amlibetsiá iwíegyi ámú ɔlayáí há mlí tsú ɔyí asitsuábi ɔpá ámútó. ³⁵ Tsúfé akón lekítá mí á, mlíléha mí ató negyi. ɔmewóli lekítá mí, mlíléha mí ntsu nonu. Nɔbwe ɔfóó, mlílóhɔ mí ɔfóó. ³⁶ Nenatí yayá, mlíléha mí tati nedídá. Nɔlɔ, mlílékí mí. Nedi obu, mlílébá bekí mí.’

³⁷ “Inu yilé abwepó ámu béfité mí beé, ‘Aní Wíé, ɔmenke anilówun ání akón de fú, aniléha fú ató fegyi? ɔmewóli de fú, aniléha fú ntsu fonu? ³⁸ Fɔbwe ɔfóó, anilóhɔ fú ɔfóó? ɔmenke fenatí yayá, aniléha fú tati fedídá? ³⁹ ɔmenke fɔlɔ, ntée fedí obu, anilébá bekí fú?’

⁴⁰ “Inu mí áñfi ngyi Owíe áñfi nébláa amú mbéé, ‘ɔnɔkwali nde mlí bláa. Tógyítóá mlílóbwe há mí apíó áñfi ahá butamabú amú wá ahátó áñfitó ɔku á, mí mlílóbwe mú há á.’

⁴¹ “Inu nébláa ahá ámú búlí mí binasv ámu é mbéé, ‘Mlíkpukpe tei nfi. Bulu lalwíí mlí. Mlíyɔ ogyá ámú itamadun, Bulu lélayáí há ɔbunsám múa mu abɔpu amútó. ⁴² Tsúfé akón lekítá mí, mlíméha mí atogyihe. ɔmewóli lekítá mí, mlíméha mí ntsu annu. ⁴³ Nɔbwe ɔfóó, mlímóhɔ mí ɔfóó. Nenatí yayá, mlíméha mí tati andída. Nɔlɔ, nedi obu; mlíméki mí.’

⁴⁴ “Inu amú é béfité mí beé, ‘Aní Wíé, ɔmenke anilówun ání akón de fú, ɔmewóli de fú, fɔgyi ɔfóó, fona yayá, fɔdelɔ ntée fɔda obu; anímébekí fú?’

⁴⁵ Inu mí áñfi ngyi Owíe anfi nébláa amú mbéé,

‘Onokwali nde mli bláa. Ali ámú mlimóbwe mú há mí apió ánfí ahá bɔtamabú amú wá ahátó ánfító oku á, mí mlimóbwe há á.’ ⁴⁶ Bulu obéha amú bóyo iwiasun ání itamatátó, táme yilé abwepú ámu mú bénya nkpa ání itamatá.”

26

Bekiklu Yesu Nwunsu

(Marko 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohane 11:45-53)

¹ Bréá Yesu lósuná ató ánfí fée tá á, oḗbláa mu akasípú amu obéé, ² “Mliyin ání lasí nkenyó bégyi Israelfosu Katsun Nke. Nke ámutó á, oku obópu mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí wá mí alupú ibító, béda mí mántá oyikpalíhesu.”

³⁻⁴ Ali bré ámutó á, Yudafo Bulu igyí ahapó dehen pú amú ahande befia igyí ohapó dehen Kaiafa wóyító, kítá agywun okpa ání bótsun mósú kítá Yesu njaintó, mó mu. ⁵ Táme beblí beé bómóobwe mú nke ámutó, méní kpokiti méeda omá ámutó.

Ofobi Fánfánfán Pwólí Yesu

(Marko 14:3-9; Yohane 12:1-8)

⁶ Bréá Yesu bu Betania wúluto, Simon okvá alaló ilo pepe ki wóyító ode ató gyí a, ⁷ oṣi oku léba mu wá. Ode prentua wankláán kuá ofobí fánfán ání ibu bíá bə mú, oletséi ofobí ámu wólí Yesu nwunto. ⁸ Yesu akasípú amu benya obló bréá bowun iní. Mú su befité beé, “Ntogyi sú oṣi ánfí layíntá ofobí fánfán ánfí? ⁹ Abétalí fé mú ibiá kpékplé, pú kóba amu há ahíánfo.”

¹⁰ Yesu lébi ání obló lakítá amú. Mú su oḗbláa amú obéé, “Ntogyi sú mlidé mu háan? Ito yilé alabwé há mí. ¹¹ Ahíánfo bétsiá mlito ekekegyíeke, táme mí mó mméetsiá mli wá yó. ¹² Alatséi ofobí fánfán

ánfi wólí mí, pólá mí ɔyulúv yáí há mí opuláké.
¹³ Ɖnɔkwali nde mli bláa. Ɖyító ɔtinegyiɔtínéá béda
 Bulu asun wankláán ámu ɔkan a, bébli tó ánfí ɔtsi
 ánfí labwé ánfí pókáín muvɔ.”

*Yuda Iskariot Lótsulá Aní Ɖbéle Yesu Há
 (Marko 14:10; Luka 22:3-6)*

¹⁴ Mú ɔma a, mu akasípú dúanyɔ ámutɔ ɔkúá butetí
 mu Yuda Iskariot lóyɔ Bulu igyí ahapú dehen amu
 wá. ¹⁵ Ɖleyéfité amú ɔbéé, “Ní nelé Yesu há mli á,
 ntɔ mléha mí?” Mú sv bekla sika futútú advasa (30)
 wá mu ibitɔ. ¹⁶ Tsú bré ámutɔ ɔlɔwa ɔkpa dunká ání
 ɔbótsun músú lé Yesu há amú.

Katsun Atogyihe Gyi

*(Marko 14:12-21; Luka 22:7-14, 21-23; Yohane
 13:21-30)*

¹⁷ Israelfɔ Bodobodo MátúhéNke ámutɔ eke
 gyankpapu a, akasípú amu beba Yesu wá befité
 mu beé, “Aní Wíé, obu mɔmɔtɔ ayela ha fu, afogyi
 Israelfɔsv Katsun Nke atogyihe amv?”

¹⁸ Yesu lébláa amú ɔbéé, “Mliyɔ asímasi wá
 wúlutɔ, amliyébláa mu mliaa, ‘Osunápú amu ɔbéé,
 mí bré lafon. Iní sv mía mí akasípú abá begyi
 Israelfɔsv Katsun Nke ámu fú wóyító.’ ”

¹⁹ Mú sv akasípú amu bɔyóbwé alí ámúú Yesu
 lébláa amú ámu pépéépé. Bela obu ámutɔ, bwé
 Katsun Nketɔ atogyihe amu yáí inu.

²⁰ Bréá nsaintɔ deklúun a, Yesu muva mu akasípú
 beba betsiá ɔpúnú ámu asi. ²¹ Ató ámu ogyíkpa a,
 Yesu lébláa amú ɔbéé, “Ɖnɔkwali nde mli bláa, mliɔ
 ɔkule ɔbéle mí há.”

²² Asún ánfí léhie han akasípú amu. Mú sv befi asi
 bude mu fité kulekule beé, “Mí Wíé, mí ní lóó?”

²³ Yesu lébláa amó ðéé, “᾿᾿há ámúú mía muny᾿᾿ anidé ibi wa ðepe ᾿᾿kulet᾿᾿ ámu ᾿᾿éle mí há. ²⁴ Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí nówu fé alá b᾿᾿wanlín tswí, táme ᾿᾿há ámúú ᾿᾿éle mí há ámu ᾿᾿gy᾿᾿wí ní. Ní b᾿᾿metepí kwí mu k᾿᾿ráá á, tekí ibu alá há mu.”

²⁵ Yuda Iskariot amóú ᾿᾿lele mu há ámu é léfité mu ᾿᾿éé, “Osunápó, mí ní lóó?” Múú Yesu lébláa mu ᾿᾿éé, “Ee, fablí.”

Yesu Nt᾿᾿pwe Atogyihe Tráhe

(Marko 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintof᾿᾿ 11:23-25)

²⁶ Bréá bude ató ámu gyí a, Yesu léle bodobodo ipín, ᾿᾿leda Bulu ipán, bíábía mótó p᾿᾿há mu akasípó amu, blí ᾿᾿éé, “Mlíh᾿᾿ amligyí. Mí ᾿᾿yúlúu ní.”

²⁷ Inu olotsu ntá-ewe, ᾿᾿leda Bulu ipán, p᾿᾿há amó ᾿᾿éé, “Mlí féé mlíh᾿᾿ amlínu. ²⁸ Mí obugya ní. Mú Bulu dépusí mu ntam* ání alaká há ahásu ní. Bétsei mó wólí asi, méní obési ahá ts᾿᾿ts᾿᾿᾿ts᾿᾿ lakpan kíé amó. ²⁹ Nde mlí bláa mbéé, mméetrá nu wán-abí ntá ánfí alí y᾿᾿fun ekéá mía mlíny᾿᾿ abélanu mó p᾿᾿pwe mí Sí iwíegyí ámut᾿᾿.”

³⁰ Benya wá ibu dá Bulu ipán tá alí, benatí yó Nf᾿᾿-nyíbu ámusu.

Petro ᾿᾿᾿swí ᾿᾿éé M᾿᾿meyín Yesu

(Marko 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohane 13:36-38)

³¹ Bréá bowie Nf᾿᾿-nyíbu ámusu á, Yesu lébláa amó ᾿᾿éé “Mlí féé mléyínkí mí ᾿᾿ma onyeni. Tsúfé b᾿᾿wanlín wá Bulu asón ámut᾿᾿ beé, ‘Néda akúfa ᾿᾿kparú ámu lédá, mu akúfa bédasáín.’ ” ³² Múú ᾿᾿letrá blí ᾿᾿éé, “Táme ní Bulu ᾿᾿k᾿᾿súa mi tsú afúlito

* **26:28** Ntam p᾿᾿pwe bu nwóló dada amu akot᾿᾿.

á, négya mlí nkpá yó Galilea òmátó. Inu mlóbatu mí ní.”

³³ Petro lébláa mu òbéé, “Ní amó fée beyinkí fú òma kóráá á, mí mó mméeyinkí ekekεεεε.”

³⁴ Yesu lébláa mu òbéé, “Ọ̀nọ̀kwali nde fú bláa. Onyeni, asa bate òbéé ònó á, fósuwí pú ibi wá ogyá tse sa fεε fumeýín mí.”

³⁵ Inu Petro lébláa mu òbéé, “Ní lowu ígyi kóráá á, mméekiná fú ekekεεεε.” Alí kén akasípú atráhe amu é beblí ní.

Mpábo Getsemane

(Marko 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶ Yesu mva mu akasípú boyo otinekuá butetí inu Getsemane. Bréá bowie inu á, òlebláa amó òbéé, “Mlitsia nfi, nayo nkpá yóbo mpái.” ³⁷ Ọ̀lekpá Sebedeo abi anyo, bogyi Yakobo mva mu pio Yohane pú Petro ya. Inu asón lehié han mu, mu ansí lεpe. ³⁸ Múú òlebláa amó òbéé, “Asón ihíé de mí háan, ideklé imo mí. Mlitsia nfi, mía mlinyo agyo.”

³⁹ Inu òlenatí yó nkpá kpalobí, òleda akpawunu pú ansító bun òsulótó, kókóli Bulu òbéé, “Mí Sí, ní ibówa alé á, ha ntá-ewe ánfí† itsun misu. Táme megyí tóá ndeklé, mboún móá fudeklé ibá mótó.”

⁴⁰ Múú oleyinkí ba akasípú amu wá bowun ání buɖeɖidi. Inu su òlefíté Petro òbéé, “Mú su mlímétalí tsíá, mía mlinyo agyo ònhwírí kole kpán? ⁴¹ Mligny amlíkóli Bulu, méní mlímóowie isókító, tsúfé mlí òhé deklé, táme nyankpusa-oyí lɔpɔn.”

⁴² Yesu létrá yókokóli Bulu òbéé, “Mí Sí, ní ntá-ewe ánfí móótson misu, ibwé aliágyialíá nónu mó

† 26:39 Ntá-ewe ánfí igyi iwiosun ání Yesu obówun.

á, mómó tṣá fodeklé ɪbá mótṣ.” ⁴³ Ɖletrá yinkí ba bowun ání akasípó amv boṭráa buɔeɔɔɔɔ, tsúfé didí de amó bu.

⁴⁴ Mú sv ɔlenatí sí amó, trá yókokóli Bulu otse saasi, blí asún ámv kén. ⁴⁵ Oleyinkí ba akasípó amv wá, befité amó ɔbéε, “Mlulatráa si mlida mlidé ɔkpónó da? Mlɪkɪ, bré ámv lafon ání bópv mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfɪ wá lakpan abwepó ɪbɪɔ. ⁴⁶ Mlɪkɪsv ayɔ. Mlɪkɪ, ɔhá amóú ɔde mí le há ámv ná á.”

Yesu Kítá

(Marko 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohane 18:3-12)

⁴⁷ Yesu ɔnó mesi asa akasípó dúanyɔ ámvɔ ɔkuleá buṭetí mv Yuda lóbowie mv. Ɖɔɔm kpɔnkpɔnkpɔntiá buɔe ndayí pú nkpotí bobuo mv. Bulu igyí ahapó dehen pú Yudafo ahande amv lówa amó. ⁴⁸ Yuda amóú ɔbéε Yesu há ámv lébláa ɔɔm amv yáí ɔbéε, “Ɖhá amóú nélatá pútá ámv gyí ɔhá ámv ni. Mlɪkɪta mv.”

⁴⁹ Inɪ sv ɔlenatí laa yéha Yesu itsiá ɔbéε, “Osunápó, tsia ní!” Ɖlelatá mv pútá.

⁵⁰ Múú Yesu lébláa mv ɔbéε, “Agya, bwe tṣá ɔbwekpá feba.”

Inu ahá ámv benatí tó Yesu, kítá mv kínkíínkín.

⁵¹ Inu Yesu akasípó amvɔ ɔkule lótswi mv ɔdayí, kpá Bulu igyí ahapó dehen osúmbi ɔku ɪsv lé. ⁵² Múú Yesu lébláa mv ɔbéε, “Yinkia fó ɔdayí wa mó ɔfletɔ. Tsúfé ɔhá ání ɔtenatí kítá ɔdayí á, ɔdayí ɔnó otesin.

⁵³ Fvmeyín fee nétalí kókóli mí Sí ɔbéha mv abɔpv tsɔtsɔtsɔ akú dúanyɔ béba bɔkɔ hɔ mi? ⁵⁴ Táme ní ɪbá alɪ á, nkálɪ ɪbóbwe asa Bulu asv wanlínhé amv ɪbéba mótṣ?”

⁵⁵ Inu Yesu léfité amú ɔ́bée, “Ogyo otswapú ngyi, sù mlilatsú nkpotí pò ndayí mlebá mí ɔ́kitákpá? Ntsie mli wá Bulu ɔ́tswékpa inu ekekegyíeke nde mli ató suná, mlimékítá mí ekekeeke. ⁵⁶ Táme ínì fée laba mótó, ménì Bulu ɔ́nósó atáíró asún wanlínhé amu íbéba mótó.”

Inu akasíró amu fée besrí sí mu.

Yudafɔ Ahande Ansító Lú

(Marko 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohane 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Mú Yesu akítápú amu bekpa mu ya Bulu igyí ɔ́hapú dehen Kaiafa. Inú mu Mose mbla asunápú pú Yudafɔ ahande amu befia ni. ⁵⁸ Táme Petro lépétí obuo amú ɔ́ma tsútsúútsú alu bowie igyí ɔ́hapú dehen wóyító inu. Oleyétsiá amú agyóro wá, ménì obówun alá asún ámu íbómɔ ɔ́nó. ⁵⁹ Inu Bulu igyí ɔ́hapú dehen amu mu Yudafɔ asún agyíró amu fée bodunká ahá ání b́eka asún dínká Yesusu, ménì b́elí músú mó mu. ⁶⁰ Afunuro tsɔtsɔtsɔ bedali ba, táme amú fée ɔ́nó lɔtsɔn ɔ́tsan. Mú ɔ́ma a, ahá abanyó bedali belí ahande amu ansító, ⁶¹ blí bee, “Oyin ánfì léblí ɔ́bée, ‘Nétalí bwíé Bulu ɔ́tswékpa amu, lápú nkensá yi mú.’ ”

⁶² Mú Bulu igyí ɔ́hapú dehen amu lókusú líí fíté Yesu ɔ́bée, “Fuma ɔ́nó lé? Fuma asvansu blí pólé fú iwí?” ⁶³ Táme Yesu móbwíí ɔ́nó. Bulu igyí ɔ́hapú dehen amu lélabláa Yesu ɔ́bée, “Neká Bulu Ɔ́kiankpapu amu, ní fúgyí Kristo, (ɔ́há á múú Bulu ladá mu ofúli), ogyi Bulu mu Bi ámu a, bláa aní.”

⁶⁴ Mú Yesu lébláa mu ɔ́bée, “Mú fablí á. Táme mlibi ání tsú nde ṕya a, mlówun mí, Nyankpɔsa-Mu-Bi ánfì ntsie Bulu Otúmíro gyɔpɔsu ánfì, ndin ɔ́sósó nwulótáasu nebá.”

⁶⁵ Múú Bulu igyí ðhapó dehen amu lékitá mu atadiε báli mú kiaan,† blí ðbéε “Alabó mbusuo! Adánsie mǝmu anitráa anigyó? Yéε mlilanú abususu ání alablí. ⁶⁶ Nkáli gyí mli agywun?”

Bεbláa mu bεε, “Ilehián ání obówu!”

⁶⁷ Inu botutúu atsonó wulí mu ansító, wǝwǝ mu atswε. Aku é bedadáa mu asuto, ⁶⁸ fité mu bεε, “Bulu ðnósú ðtáipó Kristo, ma ladá fú? Bla aní.”

Petro Lóswú ðbéε Mǝmeyin Yesu

(Marko 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohane 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Petro tsie wunsinésú inu, otsibi ðku lóbatu mu. ðεbláa Petro ðbéε, “Fúa Yesu Galileayin amu nyǝ ná.”

⁷⁰ Táme Petro lówa ðnolí ahá ámu féε ansító ðbéε, “Mmeyín asún ánfí fudeblí ánfí iwí kukukuku.” ⁷¹ Mú ðma wóyí ðnó inu é á, otsibi ðku é lébi Petro. Mú su ðεbláa ahá ání bulí inu ðbéε, “Oyin ánfí mva Yesu Nasaretyin amonyǝ ténátí.”

⁷² Inu Petro lópu ðnolí ká ntam, blí ðbéε, “Mmeyín mu.”

⁷³ Mú ðma a, ahá ámúú bulí inu ámutǝ aku beba bebláa Petro bεε, “Lélé mú á, aniyin ání fúa Yesunyǝ ná, tsúfé fú tǝitǝ de aní suná alí.”

⁷⁴ Inu Petro lówa ntam kakáa bi ðbéε, “Neká tógyító, mmeyín oyin ámúú mlidé mu iwí asún blí ámu!”

Inunu bate lóbon. ⁷⁵ Petro lékain ání Yesu lébláa mu ðbéε, “Fóswú tse sa féε fǝmeyín mí asa bate ðbéε ðnó.” Inu ðεdali híε yósu.

† **26:65** Ilosuná ání asún ámu lawié mu iwitǝ dǝbi.

27

Yesu Kpa Ya Pilato

(Marko 15:1; Luka 23:1-2; Yohane 18:28-32)

¹ Oyi kehe nyanki-nyanki a, Bulu igyí ahapó dehen pú Yudafó ahande amu bekitá agywun bee, bómá Yesu. ² Mú su beklí mu, pú mu yówa Pilato ibitá. Mogyí Roma ðhandeá ðde Yudea omásó gyí ni.

Yuda Iskariot Iwi Sián

(Gyumagyihe 1:18-19)

³ Yuda amóú ðelele Yesu há ámu lówun ání bahá Yesu pón. Ulehan mu. Mú su oleyinkía sika futútú advasa ámu ya Bulu igyí ðhapó dehen pú Yudafó ahande amu. ⁴ ðlebláa amú ðbéé, “Nalé ðhá ání omakóbwé lakpan kuku há. Mú su nabwé lakpan.”

Mú bebláa mu bee, “Animéyín mú iwi kuku. Fú asón igyi.”

⁵ Mú su Yuda lótswi sika futútú ámu sísí amú Bulu ðswékpá wunsínésó unu, náti yésián iwi.

⁶ Bulu igyí ahapó dehen amu bətəsi kóba amu, blí bee, “Ani mbla meha ðkpa ání apúv kóba anfi odu wa Bulu ðswékpá kóbatə, tsúfé mú iwi metin. Obugya kóba igyi.” ⁷ Mú su bəbwe agywun, pú kóba ámu yóhə ató əpwepú əku əsulúv, pú unu bwé afóó ání bəbv Yerusalem opulákpá. ⁸ Inu su bətv nde bətətí unu bee, “Obugya əsulúv.”

⁹⁻¹⁰ Inu léha Bulu asón amóú ðleblí tson mu ðnásó ðəípú Yereiasu ámu léba mótó. ðbéé, “Botsu sika futútú advasa amóú Israelfó begyi mu ibiá, hə mu amu yóhə ató əpwepú əku əsulúv fé aliá Bulu lébláa ni.”

Yesu Líi Pilato Ansító

(Marko 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohane 18:33-38)

11 Yesu líi ɔ́máso ɔ́kípu Pilato ansító. Múú Pilato léfité mu ɔ́béé, “Fúgyí Yudafɔ owíe amu nu?”

Yesu lébláa mu ɔ́béé, “Ee, mú fablí á.” 12 Táme bréá Bulu igyí ahapó dehen pú Yudafɔ ahande amu beka asón dínká Yesusu á, ɔ́mele kuku ɔ́nó.

13 Múú Pilato léfité mu ɔ́béé, “Fumédé asón ánfí bakla dínká fúsó ánfí nu?”

14 Táme Yesu métepi bwíi ɔ́nó. Mú su ilobwie Roma ɔ́hande amu ɔ́nó.

Yesu Lowu Ipon Ha

(Marko 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohane 18:39–19:16)

15 Ofifigyiofi, ní buɔe Israelfɔsu Katsɔn Nke gyí a, Roma ɔ́hande amu tesí obu ɔ́dipú ɔ́koleá ɔ́ɔm amu buɔdeklé há amó. 16 Alí bré ámutɔ á, obu ɔ́dipú ɔ́kúá alahɔ dá, buɔetí mu Baraba da obu. 17 Mú su bréá Yudafɔ ámu féé bebefia a, Pilato léfité amú ɔ́béé, “Ma nsii ha mli? Baraba lóó, ntée Yesu, buɔetí mu Kristo amu?” 18 Tsúfé Pilato yin ání Yesu iwí olu só Bulu igyí ahapó dehen pú Yudafɔ ahande amu bakítá mu ba mu.

19 Bréá Pilato tsie ɔ́ɔe Yesu asón ámu gyí a, mu ka lówa obí mu wá ɔ́béé, “Mábwe oyin ánfí mu asón da ɔ́kpa ánfí tɔtɔ. Tsúfé ígye onyé á, nokun okude wun mu, ifú lehié kítá mí.”

20 Táme Bulu igyí ahapó dehen pú Yudafɔ ahande amu beha ɔ́ɔm amu ɔ́nó beɛ, bukókoli Pilato osi Baraba, abumɔ Yesu. 21 Mú su Roma ɔ́hande amu lélafité ɔ́ɔm amu ɔ́béé, “Ahá abanyó ánfítɔ ɔ́mɔmu nsii ha mli?”

Botsu ɔ́nó beɛ, “Baraba!”

22 Múú Pilato létrá fité amú ɔ́béé, “Ntɔ mbwée Yesu, buɔetí mu Kristo, (ɔ́há ámóó Bulu ladá mu ofúli amu)?”

Amó fée bebláa mv beε, “Ha abuda mv manta oyikpalíhesu!”

²³ Pilato léfité amó obée, “Ntogyi su! Tsitsa mōmu alabwé?”

Inu belakplón kóklókóú beε, “Ha abuda mv manta oyikpalíhesu!”

²⁴ Bréá Pilato lówun ání alabwé kásián, kpokiti mboun deklé ida inu á, olotsu ntsu fwí ibi amó ansító inu, bláa amó obée, “Mí ibi anyo uma oyin áñfi lowuto. Mli asón igyi.”

²⁵ Yudafō ámv fée bebláa mv beε, “Mv lowu isubití ibá ania aní abí-anású!”

²⁶ Inu Pilato lési Baraba há amó, oha mv isá akópú bepití Yesu ató, oopu mv wá amó ibito obée, buyéda mv manta oyikpalíhesu.

Yesu Ahinlá Bwe

(Marko 15:16-20; Yohane 19:2-3)

²⁷ Inu omású ogyípú amv isá akópú bekpa Yesu ya mv wóyító. Beti amó aba isá akópú atráhe amv fée, beda Yesu obun. ²⁸ Bōwōi Yesu atadie, pú ligá pεpe kv wá mv. ²⁹ Bōlv obungyo-awu, bwé mó owiepa bun mv nwun. Bōpu oyí kv wá mv gyōri ibito, fé akōfra. Beda akpawunu mv ansító, bude mv ahinlá bwe beε, “Yudafō Owíe, fú nkpasu onlinsu!”

³⁰ Botu atsunó wólí Yesu, swíi mv oyí ámv pópítí mv nwunto. ³¹ Bōbwe mv ahinlá tá á, bōwōi amó ligá pεpe amv, yínkia mv onutó atadie wá mv, bekpa mv dáli bōyó abuyéda mv manta oyikpalíhesu.

Yesu Da Mántá Oyikpalíhesu

(Marko 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohane 19:17-27)

³² Bréá bəyó á, befia Kireneyin əkuá bətətí mu Simon. Isá akəpú ámu beka mu híe beε, əhóə oyikpalíhe amu sura. ³³ Boyówie ətinekuá bətətí mu Golgota. Mú asi gyí, “Nwun Okokobi Otsiákpá.” ³⁴ Bəpu afá kítákítá wá ntátó tin Yesu ənó beε onú, táme bréá əleda mú ənó á, olekiná nu.

³⁵ Beda mu mántá oyikpalíhe amusu tá á, beye mu atadiəto. Inu bətswi abi púki əhagyíəha ogyíkpá. ³⁶ Besi bətsie mu, bude mu iwí gyóo. ³⁷ Mú bəwanlín tóá súa bude mu da mántá oyikpalíhesu, dá mántá mu awunso beε, “YESU, YUDAFƏ OWÍE AMU NI.” ³⁸ Beda awikplu abanyó é mántá nyikpalíhesu tsía mutə. Əkule bu mu gyəpísu, əkule é bu mu binasu.

³⁹ Inu atsónpu bəkpəkəpú nwantə, blí Yesu iwí abususu beε, ⁴⁰ “Yéε fó fεε fétalí bwíé Bulu ətswékpa amu, lápwe mú nkensá owító ní? Hə fó iwí! Ní lélé Bulu mu Bi fógyi á, kpli tsu oyí ámuusu akí.”

⁴¹ Alí kén Bulu igyí ahapú dəhen, Mose mbla asunápú pú Yudafo ahande amu é bəbwe mu ahinlá ní. ⁴² Beblí beε, “Ələhə ahá nkpa, táme əmetálí hə mu iwí. Ní mu gyí Israelfə owíe amu a, əkplí tsu oyí ámuusu, méni abóhə mu gyi. ⁴³ Yéε əbée Bulu mu Bi mu gyi, mu ansí dín Bulusu. Bulu əlé mu séi, akí ání otekle mu asón.”

⁴⁴ Alí kén awikplu ámuú beda mántá nyikpalíhesu mu wá ámu é bəbwe mu ahinlá ní.

Yesu Lowu

(Marko 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohane 19:28-30)

⁴⁵ Owí leta əsulúv amusu féé, tsú dódúanyəto alu yəfon ntópwe dəsətə. Owí metrá lin ε. ⁴⁶ Dəsa ámutə á, Yesu lókpłun kúklókúy Hebri əblítə əbée, “Eli, Eli,

Lama Sabaktani?” Mú ası gyí, “Mí Bulu, mí Bulu, ntogyi só fakpá mí ɔma?”

⁴⁷ Bréá ahá ámóú bulí inu ámɔtɔ akv bonu asún ánfı á, beblí beε, “Ɔde Elia kpolí.” ⁴⁸ Inu amótó ɔkv lésrı yótsu ɔsapɔ, pódá ntá ɔdáıtɔ, púyi oyısó, tsú mó fúá, pótın mu ɔnó ɔbéε onúu.

⁴⁹ Táme mu aba atráhe amv bebláa mu beε, “Si, alu kı beε Elia ɔbéba bəhɔ mu.”

⁵⁰ Yesu létrá kplón kúklókúú, ɔlele ɔhé.

⁵¹ Inu Bulu lébalı tati ámóú bəpuká Bulu Ɔtswékpa obu ámɔtɔ anyɔ, tsú awunso beyi ası kiaan. Bulu léha ɔsolóv lekpinkı, ɔleha abɔtá lemamáın.

⁵² Olefinfinki ntsán, aha wankíhé tsɔtsɔtsɔ bəkusú tsú afúlıtɔ. ⁵³ Yesu kusó tsú afúlıtɔ ɔma a, aha wankíhé anfi bakúsú tsú afúlıtɔ ánfı bəyɔ Yerusalem wúlu wankíhé amɔtɔ, yéle iwı ɔwan súná ahá tsɔtsɔtsɔ.

⁵⁴ Bréá isá akəpú ɔhande pú isá akəpú ámóú buɔde Yesu iwı gyóo amv bowun ɔsolókpinkı ámv pú tásı ide mósú yɔ féé á, ifú lehiε kítá amú, beblí beε, “Lélé, Bulu mu Bi óyin ánfı gyı.”

⁵⁵ Atsı tsɔtsɔtsɔ bobuo Yesu, buɔde musv kú tsu Galilea ɔmátó. Amó é besi lí tsútsúútsú, buɔde mu kú sısı. ⁵⁶ Amótó akv gyı, Magdalayintse Maria mva Maria ání ɔlkwı Yakobo mva Yosef pú Sebedeo mu ka ání ogyi Yakobo mva Yohane aná oyın.

Yesu Pulá

(Marko 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohane 19:38-42)

⁵⁷⁻⁵⁸ Bréá owı depóon a, Arimateayın iwı onyapú ɔkvá buɔetı mu Yosef, alamlı Yesu ɔkasıpó lóyɔ Pilato wá, yókolı mu ɔbéε, osıi Yesu fúlı amv ha mu. Pilato léha ání busıi fúlı amv ha mu. ⁵⁹ Mó sv Yosef

lópυ ohráda aní iletin wankláán kíklí fúli amu iwí,
⁶⁰ olopu mu yówa obó pəpwe aní aladá botátó yái há
 mu iwíto. Móbó olemináa ibwi yíléyílé ku tin obó ámu
 onó, olenatí. ⁶¹ Magdalayintse Maria muva Maria
 nyɔɔsi amu besi butsie inu fón bude ntsán ámu kí
 sisí.

Yesu Ntsán Gyo

⁶² Yudafɔ iwísu oɔaké oyi kehe, igyi okpónú oɔaké
 á, Bulu igyi ahapó dehen, Farisifɔ ámu féé pú Pilato
 befia. ⁶³ Bebláa mu beɛ, “Owíe, anɔlakáin aní bréá
 ofunupu anfi tsie nkpa á, oɔleblí obéɛ, ‘Nkensá oma
 a, Bulu obélakósúa mi tsú afúlitɔ.’ ⁶⁴ Móbó su ha
 abuyogyo mu ntsán ámu onó wankláán, yófun eke
 sáásí. Ní megyí alí á, mu akasípó amu bóyówi mu
 lé, bemlé ahá beɛ alakósó. Ibá alí á, akasípó amu
 ahámlé bódun mu kle.”

⁶⁵ Pilato lébláa amó obéɛ, “Isá akəpú ní. Mliha amó
 abuyogyo inu wankláán alíá mlétalí.”

⁶⁶ Móbó su beyétan obó ámu onó wankláán, há
 agyópu bogyo mó asi.

28

Yesu Kvsó Tsú Afúlitɔ

(Marko 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohane 20:1-10)

¹ Yudafɔ okpónú oɔaké oyi kehe, igyi Kwasieda
 bake a, Magdalayintse Maria muva Maria nyɔɔsi
 amu bokusu yó Yesu ntsán ámu okíkpa. ² Inunu
 á, osulúv lekpinkí kóklókú, Bulu-obəpu lékplí tsú
 osúsú bemináa ibwi yílé ámu lé obó ámu onó, tsíá
 mósú. ³ Mu ansító lehie wankí, ide ogyá kpa. Mu
 atadie é lofulí futútúútú fé opuli-mpútó. ⁴ Bréá

bowun mu a, ifu lehié kítá unu agyópu amu, bekpunkí kpakpakpakpa, dida, lwíí fé afúli.

⁵ Bulu-ɔbɔpu amu lébláa atsi ámu ɔbéé, “Mlímánýa ifú! Nawun ání Yesu amóú beda mántá oyikpalíhesu ámu mlidédunká. ⁶ Ōma nfi. Bulu lakósúá mu fé alá ɔleblí yáí. Mlibeki ɔtíné ámóú bɔpu mu tswi amu. ⁷ Mliwa ɔsa yebláa mu akasípó amu mlíaa, Bulu lakósúá mu tsú afúlitɔ. Alagya mli nkprá ɔyó Galilea ɔmátó. Inó mlówun mu ni. Asón ání mbu ha mli ní.”

⁸ Ifú lekítá atsi ámu, táme bɔpu ansigyí tsíí ɔsríú tsú opulákpá unu bɔyó yébláa akasípó amu tóá bawun.

⁹ Imɔwa ɔpá kuku Yesu léfia amó, há amó ité. Inu beda akpawunu kítá mu ayabi, súm mu. ¹⁰ Yesu lébláa amó ɔbéé, “Mlímánýa ifú. Mliyebláa mí apíó ámu mlíaa, bɔyó Galilea ɔmátó. Inó bówun mi ní.”

Ntsán Agyópu Amu Asɔn Klahɛ

¹¹ Bréá atsi ámu bɔpu bɔyó á, ntsán agyópu amu aku é bɔyɔ wúlutɔ yébláa Bulu igyí ahapú dehen amu tóá ilaba féé. ¹² Inu su Bulu igyí ahapú dehen amu beti Yudafo ahande amu féé fia, kítá agywun. Beha ntsán agyópu amu kóba tsɔtsɔtsɔ. ¹³ Beha amó ɔnó beɛ, “Mlibli mlíaa, ‘Onyé, bréá anidédidi á, Yesu akasípó amu béba bowi mu náti.’ ¹⁴ Ní Roma ɔhande onú á, ania mɔnyɔ abéblí mó, méni mlímóowie asóntó.”

¹⁵ Mó su ntsán agyópu amu botsulá hɔ kóba amu, begyi dinká Bulu igyí ahapú dehen amu asɔn blíhé anfisɔ. Ōnó ánfí beha amó ánfí lobwie wá Yudafo ɔmá ámu féétó bɔfun ndɛ.

Yesu Iwɔwanɛ Súná Mv Akasípó
(Marko 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohane 20:19-23; Gyumagyihe 1:6-8)

¹⁶ Akasípó dúakɔn ámv benatí yó Galilea ɔmátó, ibv ámú Yesu lósuná amú ɔbéɛ bufia mv mósú ámvsv. ¹⁷ Bréá bowun mv a, beda akpawunu súm mv, táme imɔwankí amótó akv ání mv ni. ¹⁸ Mú Yesu lókpɔkpé ba amú wá, blí ɔbéɛ, “Bulu lapó ɔsú móa asɪ túmí fée wá mí ibɪɔ. ¹⁹ Mó sv mliɔ ɔyító fée, amlibwe ahá fée mí akasípó. Mlibɔ amú asú ɔsí, Obí pú ɔhe Wankíhé dátó. ²⁰ Mlisuna amú abɔgyi mbla ámú nɔwa há mli ámv féesú. Mlibi ání mbv mli wá brégyíbré, yófon ɔyí ɔnómɔ.”

Bulu ntam pɔpwɛ; Nkonya
New Testament in Nkonya (GH:nko:Nkonya)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nkonya

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nkonya

nko

Ghana

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nkonya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

xcv

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

01b09958-fa53-51d1-aae0-88c7e9302503